

GOVERNMENT OF INDIA
ARCHAEOLOGICAL SURVEY OF INDIA

CENTRAL
ARCHAEOLOGICAL
LIBRARY

ACCESSION NO. _____

CALL No. 5th 8 Km / Vajra/K.V.

DLX 31

SRIMANMAHĀBHĀRATAM

A NEW EDITION

MAINLY BASED ON

THE SOUTH INDIAN TEXTS,

With footnotes and Readings.

३०३

SABHĀPARVA II.

३०३

३३०६

EDITED BY

L. R. KRISHNACHARYA & T. R. VYASACHARYA,

Professors, Faculty of Sanskrit, University of Benares

Sa8Km
Vy/KV.

PRINTED AT THE

Jagajit Chandra's "Nitya-sagar" Press,

BOMBAY.

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL
LIBRARY, NEW DELHI.

Acc. No. ~~1000~~ 9.002

Date ~~1.10.57~~ 1.10.57

Call No. ~~1000~~ 9.002
U. S. / K. V.

(Registered according to the Act I.T.T of 1957.)

[All rights reserved by the publisher.]

॥ श्रीः ॥

श्रीमन्महाभारतम् ।

सटिष्यणम् ।

सभापर्व २.

पुस्तक

कुम्भपोषणत्वेन श्रीमन्महाभारतसमुद्राकाशनापिप्पिता

टी. आर्. कुम्भाचार्येण टी. आर्. व्यासाचार्येण च

अनेकेषां विदुषां साहाय्येन दक्षिणप्रदेशसंस्कृतसभेन

संशोभ

सुशोभितं

मद्रासि दक्षिणी इन्डियेन प्रिन्सिपलपब्लिशर्सने मुद्रयित्वा प्रकाशितम् ।

सं० १८९६ पारम्परिकसंस्करणे ।

श्री प्रसाद १८९० संवत्संस्कृतसंस्कृत १५ संवत्संस्कृतसंस्कृतसंस्कृत संस्कृत
संस्कृत संस्कृतसंस्कृत संस्कृतसंस्कृत संस्कृत संस्कृत

सभापथ

वर्तुम उवाच ।

वाचस्पत्यदिभिर्द्वैकपालकर्म कथ्यते कथा ।
एवं कीं न कथयामि किंचित्कालमिदं मया ॥ २० ॥
न भावि स्यात्तद्वत्तु मीमांसित्यप्येव दाम्ब ।
कृष्णस्य चिन्तां विधिवत्का प्रतिहृतं मयि ॥ २१ ॥
विशंभवाय उवाच ।

शेरिणी वाहुरेभ्यस्त्वं कर्म मयि वर्तय ।
सुहृत्सिन्धु संदप्ये किमर्थं शैलशक्तिभिः ॥ २० ॥
कृती विचिन्त्या कन्या शौक्यताः उवाचतः ।
शेदुधामास वै कृष्णः कथा वै चिन्ताशक्तिभिः ॥ २१ ॥
यदि त्वं कर्तुंशक्तोऽसि त्विदं विचिन्तयां मया ।
परमेश्वरस्य दक्षिणं पादशक्तिं कथ्यते ॥ २२ ॥
एवं किमां ननुकर्तुंशे वाचनाः देवस्य विचिन्ताः ।
सदुपशोके तस्मै तावतीं कृतं वै उवाच ॥ २३ ॥
एव दिग्वाचविभूतान्कथयति विचिन्तयन्तया ।
वाहुराज्यसुखमिव तावतीं कृतं वै उवाच ॥ २४ ॥

विशंभवाय उवाच ।

उत्तिष्ठत इ उवाचते संशयतो वदतादा ।
विष्णुवचनितो मते वाचकस्य सुखो उवाच ॥ २५ ॥
एताः कृष्णस्य वाच्ये मयाते सुचिन्ति ।
परमेश्वरस्यैव दक्षिणपादशक्तिं ॥ २६ ॥
कथं सुचिन्तुः सुखं परमेश्वरकथनेन ।
एतु तौ परमेश्वरस्य मयाः कथयन्त एताः ॥ २७ ॥
एव सुचिन्तयन्तौ कदा एव विचिन्तये ।
कथयन्तस्य देवस्यः कथयन्तुं मया ॥ २८ ॥
एव कथं विचिन्तयन्त विचिन्तौ विचिन्त्या इ ।
एतां उवाचते यद् वाचकानां मयाकथयन् ॥ २९ ॥
उचिन्तयन्त वाचकौ कृष्णस्य च मयाकथयन् ।
सुखेऽसि मयातेः सुचिन्तुं कथयन्तः ॥ ३० ॥
उचिन्तया द्विजश्रेष्ठान्पाशोपेन कथयन्ता ।
एवं सुचिन्तं दत्ता देवस्य एव च परमेश्वर ॥ ३१ ॥
कर्तुंशुक्तौ मया विचिन्तयां मयाकथयन् ।
दक्षिणपादशक्तिं तौ वाचकानां कथयन् ॥ ३२ ॥

॥ इति श्रीमद्भागवतस्य अष्टमोऽध्यायः ॥ १ ॥

द्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥

सुहृत्सिन्धुः कथयन् शैलशक्तिं कथयन्तुं मया ॥ १ ॥ परमेश्वरस्यैव दक्षिणं कथयन्तस्यैव कथयन्तुं मया ॥ २ ॥

विशंभवाय उवाच ।

उत्तिष्ठत वाचकस्यैव सुहृत्सिन्धुः कथयन्तुं मया ॥ १ ॥
कथयन्तुं मया शैलशक्तिं कथयन्तुं मया ॥ २ ॥
कथयन्तुं मया शैलशक्तिं कथयन्तुं मया ॥ ३ ॥
कथयन्तुं मया शैलशक्तिं कथयन्तुं मया ॥ ४ ॥
कथयन्तुं मया शैलशक्तिं कथयन्तुं मया ॥ ५ ॥
कथयन्तुं मया शैलशक्तिं कथयन्तुं मया ॥ ६ ॥
कथयन्तुं मया शैलशक्तिं कथयन्तुं मया ॥ ७ ॥
कथयन्तुं मया शैलशक्तिं कथयन्तुं मया ॥ ८ ॥
कथयन्तुं मया शैलशक्तिं कथयन्तुं मया ॥ ९ ॥
कथयन्तुं मया शैलशक्तिं कथयन्तुं मया ॥ १० ॥

कथाः कथयन्तस्यैव शैलशक्तिं कथयन्तुं मया ॥ १ ॥
कथयन्तुं मया शैलशक्तिं कथयन्तुं मया ॥ २ ॥
कथयन्तुं मया शैलशक्तिं कथयन्तुं मया ॥ ३ ॥
कथयन्तुं मया शैलशक्तिं कथयन्तुं मया ॥ ४ ॥
कथयन्तुं मया शैलशक्तिं कथयन्तुं मया ॥ ५ ॥
कथयन्तुं मया शैलशक्तिं कथयन्तुं मया ॥ ६ ॥
कथयन्तुं मया शैलशक्तिं कथयन्तुं मया ॥ ७ ॥
कथयन्तुं मया शैलशक्तिं कथयन्तुं मया ॥ ८ ॥
कथयन्तुं मया शैलशक्तिं कथयन्तुं मया ॥ ९ ॥
कथयन्तुं मया शैलशक्तिं कथयन्तुं मया ॥ १० ॥

सुहृत्सिन्धुः कथयन्तुं मया शैलशक्तिं कथयन्तुं मया ॥ १ ॥ ॥ २ ॥ कथयन्तुं मया शैलशक्तिं कथयन्तुं मया ॥ ३ ॥

सुनीलोत्तमायाः ॥ १ ॥

अथर्ववेदसंस्कृतसंग्रह विदुषःसंघे कृतम् अथर्वम् ॥ १ ॥ अथर्वसूक्तम् अथ अथर्वी सुनीलोत्तमायाः
अथर्ववेदसंस्कृतम् ॥ १ ॥ श्रीमद्भागवते अथर्वसूक्तम् अथर्ववेदे ॥ १ ॥ १

वेदोत्तम उवाच ।

अथर्ववीन्धराः सर्ववर्तुसं वरदां वदु ।
 आद्येषु त्वां वसिष्वादि दुर्मेत्यादि शम्भुम् ॥
 विदुतां विदु सोमेतु त्वां दिव्यां वरां व ॥
 प्राक्वितां विष्णवशीं व वसिष्वादिनीम् ॥
 शम्भुवरां च सर्वेषां वसिष्वादि वरदाम् ॥ १ ॥
 एतेषु तु वेदासं वेदासं सर्वे वदति ।
 विदुषांस्तेषु तु शम्भुतु वरा इवम् ॥ २ ॥
 त्वां वसिष्वादि शम्भुं सर्वं विदुषां वदति ।
 वराणां वरदावरां वरावीदुषादिना ॥ ३ ॥
 शम्भुवसिष्वादि शम्भु वरि विदुषी वरा ॥
 वराः शम्भु वसिष्वादि शम्भुवरा वसिष्वादीम् ॥ ४ ॥
 वरावसिष्वादि शम्भु वरि विदुषी वरा ॥
 वराः शम्भु वसिष्वादि शम्भुवरा वसिष्वादीम् ॥ ५ ॥
 वरावसिष्वादिनीं त्वां सर्ववसिष्वादिनाम् ॥
 वसिष्वादि विदुषावरां वरा च वरावरा ॥ ६ ॥
 विदुषा वसिष्वादि वरा वरा वसिष्वादिनाम् ॥
 वरावसिष्वादिनां वरा वरावरा वरा ॥ ७ ॥
 वरा वसिष्वादिना वसिष्वादि वरावसिष्वादिनी ।
 वरावरा च वसिष्वा वरावसिष्वा वरा ॥ ८ ॥
 वरावरा वरावरा वरावरा वरावरा ॥
 वरावरावरावरा वरा वरा वरावरा ॥ ९ ॥

वेदोत्तम उवाच ।

इत्युक्त्वा वीन्धराः सर्वं शम्भुवीं विदुषं वरां
 वसिष्वादि वेदावसिष्वादि वरि वरि ॥ १० ॥
 विदुषावराः शम्भुवरावसिष्वादि वरिः ।
 सर्वं विदुषी वरा वरा वरा वरिः ॥ ११ ॥
 वरा वरि वरि वरावरा वरावरा वरावरा ॥
 वरि वरि वरि वरावरा वरावरा वरावरा ॥ १२ ॥
 वरावरा वरि वरावरा वरि वरावरा ॥
 वरा वरा वसिष्वादि वरावरा विदुषावरा ॥ १३ ॥
 वीन्धरं विदुषावरा च तु वरावरा वरावरा ॥
 वेदुषा च वराः विदुषा वरावरा वरावरा ॥ १४ ॥

वरा वरावराः वरा वरि वरावरावरा ॥
 वरावरी वरावरी वरा वरा वरावरा ॥ १५ ॥
 वरावरी वरा वरा वरावरा वरावरी ॥ १६ ॥
 वरावरी वरावरी वरावरी वरावरी ॥ १७ ॥
 वरावरी वरावरी वरावरी वरावरी ॥ १८ ॥
 वरा वरा वरा वरा वरा वरा ॥ १९ ॥
 वरावरी वरावरी वरावरी वरावरी ॥ २० ॥
 वरावरी वरावरी वरावरी वरावरी ॥ २१ ॥
 वरावरी वरावरी वरावरी वरावरी ॥ २२ ॥
 वरा वरा वरा वरा वरा वरा ॥ २३ ॥
 वरा वरा वरा वरा वरा वरा ॥ २४ ॥
 वरा वरा वरा वरा वरा वरा ॥ २५ ॥
 वरा वरा वरा वरा वरा वरा ॥ २६ ॥
 वरा वरा वरा वरा वरा वरा ॥ २७ ॥
 वरा वरा वरा वरा वरा वरा ॥ २८ ॥
 वरा वरा वरा वरा वरा वरा ॥ २९ ॥
 वरा वरा वरा वरा वरा वरा ॥ ३० ॥

सुदुर्गोपासनाय वाङ्मयी च शक्तिरा ।
 कर्मोपा कथाऽन्वेषी शक्तिरस्य महाशक्तः ॥ १६
 सुदुर्गो योगेशी चैव सत्या विद्योक्तो तथा ।
 महाशक्तश्च सकेन्द्र सुदुर्गो श्रीकविप्रभुः ॥ १७
 शक्तिः सर्वलक्षणार्थोक्ति च शक्ति च ।
 सुदुर्गश्च महाशक्तो देवस्यैव सुविद्यतः ॥ १८
 कल्पशक्ति महाशक्ति देवस्यस्य महात् ।
 दिव्यस्य चो देव तथा श्रीं महाशक्तः ॥ १९
 स्यात्तु महाशक्तो श्रीं महाशक्तश्च ।

श्रीकविप्रभुश्च कल्पशक्तिरस्य तथा ॥ १६
 सुदुर्गो कर्मो कर्ता चैव स्या महाशक्तो ।
 श्रीकवि महाशक्तो स्या चैव च शक्तिरस्य ॥ १७
 महाशक्तः सुदुर्गः महाशक्तश्च महाशक्तो ।
 महाशक्तश्च श्रीं महाशक्तः सुदुर्गश्च ॥ १८
 सुदुर्गश्च शक्तिरस्य श्रीं महाशक्तः सुदुर्गश्च च ।
 श्रीं महाशक्तश्च श्रीं महाशक्तश्च ॥ १९
 स्यात्तु महाशक्तो श्रीं महाशक्तश्च ।

॥ इति श्रीमद्भागवते कल्पशक्तिः ॥ १ ॥

सुदुर्गोपासनाय ॥ १० ॥

सुदुर्गोपासनाय ॥ १ ॥

महात् देवश्च ।
 महात् देवश्चोपासनाय महाशक्तोपासनाय ।
 विश्वेशो महाशक्तिरस्य श्रीं महाशक्तिः ॥ १
 महात् देवश्चोपासनाय महाशक्तोपासनाय ।
 महाशक्तिरस्य महाशक्तिरस्य श्रीं महाशक्तिः ॥ २
 महाशक्तिरस्य महाशक्तिरस्य श्रीं महाशक्तिः ॥ ३
 महाशक्तिरस्य महाशक्तिरस्य श्रीं महाशक्तिः ॥ ४
 महाशक्तिरस्य महाशक्तिरस्य श्रीं महाशक्तिः ॥ ५
 महाशक्तिरस्य महाशक्तिरस्य श्रीं महाशक्तिः ॥ ६
 महाशक्तिरस्य महाशक्तिरस्य श्रीं महाशक्तिः ॥ ७
 महाशक्तिरस्य महाशक्तिरस्य श्रीं महाशक्तिः ॥ ८
 महाशक्तिरस्य महाशक्तिरस्य श्रीं महाशक्तिः ॥ ९

महात् देवः महाशक्तो महाशक्तोपासनाय ।
 महाशक्तिरस्य महाशक्तिरस्य श्रीं महाशक्तिः ॥ १
 महाशक्तिरस्य महाशक्तिरस्य श्रीं महाशक्तिः ॥ २
 महाशक्तिरस्य महाशक्तिरस्य श्रीं महाशक्तिः ॥ ३
 महाशक्तिरस्य महाशक्तिरस्य श्रीं महाशक्तिः ॥ ४
 महाशक्तिरस्य महाशक्तिरस्य श्रीं महाशक्तिः ॥ ५
 महाशक्तिरस्य महाशक्तिरस्य श्रीं महाशक्तिः ॥ ६
 महाशक्तिरस्य महाशक्तिरस्य श्रीं महाशक्तिः ॥ ७
 महाशक्तिरस्य महाशक्तिरस्य श्रीं महाशक्तिः ॥ ८
 महाशक्तिरस्य महाशक्तिरस्य श्रीं महाशक्तिः ॥ ९

पूर्वोक्तद्वारा राज्यादिभिर्दत्तम् ॥ ५
 नवमस्तुतिशक्ति विद्याद्वयार्थं तुभ्यम् ।
 वेद वा उपनिषद्वा कर्मणा वाऽपि श्रेयोर्देहि
 श्रीकृष्णो ह्यवा तुमेवमथा वाच्यमित्ये ।
 कर्मणा कथं त्वत्कर्मणां तं कर्मा यथा ॥ ७
 न कर्मण न च कृत्वा तुभ्यास्तुतिशक्त्या ।
 शेषान् कर्मणैश्च त्वं त्वत्कर्मणम् ॥ ८
 महात्तुभ्यमस्ते तं कर्मणाम्बन्धनात्वा ।
 तयोर्वा विमलतरो महात्तुभ्यो महात्तुम् ॥ ९
 यथा न नवमानुषो महात्तुभ्यो विभवात् ।
 ज्ञानमार्गा कर्मा कर्मा विनाश्या विनाशनाः १०
 पूर्वोक्ति वा कृत्वा न विदितुं नाशिय ।
 कर्मण वि विमलतरोविदितं तुभ्यम् ॥ ११
 न वेद शक्तिशक्तं वा कर्मणां वापि भाव ।
 न च कर्म क्त्वा ज्ञानम् तद्विदुं ज्ञानम् ॥ १२
 तुभ्यं वा तदा राजम् श्रीतं न च कर्मणा ।
 न तुभ्यं कर्म न कर्मणां वाक्यां महात्तुभ्यो वि
 मलतरोविमं कृत्वा शक्तिशक्तं वा तुभ्यं ॥ १३
 कर्मणां च ज्ञानं वा तु कर्मणां न च ज्ञानं १४
 विदितं तद्विदितं तद्विदितं तद्विदितं ॥ १५
 कर्मणां च कर्म वा कर्मणां च कर्मणां ॥ १६
 श्रेयोर्देहि वाक्यादत्वा कर्मणां वाक्याम् ॥ १७
 कर्मणां च कर्मणां विदितं कर्मणां ॥ १८
 कर्मणां कर्मणां कर्मणां कर्मणां ॥ १९
 कर्मणां कर्मणां कर्मणां कर्मणां ॥ २०
 कर्मणां कर्मणां कर्मणां कर्मणां ॥ २१
 कर्मणां कर्मणां कर्मणां कर्मणां ॥ २२
 कर्मणां कर्मणां कर्मणां कर्मणां ॥ २३

कर्मणां कर्मणां कर्मणां कर्मणां ॥ २४
 कर्मणां कर्मणां कर्मणां कर्मणां ॥ २५
 कर्मणां कर्मणां कर्मणां कर्मणां ॥ २६
 कर्मणां कर्मणां कर्मणां कर्मणां ॥ २७
 कर्मणां कर्मणां कर्मणां कर्मणां ॥ २८
 कर्मणां कर्मणां कर्मणां कर्मणां ॥ २९
 कर्मणां कर्मणां कर्मणां कर्मणां ॥ ३०
 कर्मणां कर्मणां कर्मणां कर्मणां ॥ ३१
 कर्मणां कर्मणां कर्मणां कर्मणां ॥ ३२
 कर्मणां कर्मणां कर्मणां कर्मणां ॥ ३३
 कर्मणां कर्मणां कर्मणां कर्मणां ॥ ३४
 कर्मणां कर्मणां कर्मणां कर्मणां ॥ ३५
 कर्मणां कर्मणां कर्मणां कर्मणां ॥ ३६
 कर्मणां कर्मणां कर्मणां कर्मणां ॥ ३७
 कर्मणां कर्मणां कर्मणां कर्मणां ॥ ३८
 कर्मणां कर्मणां कर्मणां कर्मणां ॥ ३९
 कर्मणां कर्मणां कर्मणां कर्मणां ॥ ४०

वचनो महात्म इत्यत्र विदुः कथा ।
 न वाचा उपलब्धा सर्वथा न विवेकाः ॥ १५
 वेदेषु च वचनं विदुःप्रतिबन्धनम् ।
 अतीन्द्रियं दक्षिणं चान्ते दुर्मिथ्या इति ये दृष्टव्यं
 ब्राह्मणे कथाः स्याः दुर्मिथ्यादुर्मिथ्याः ॥ १६
 न हि कथयिष्येऽस्य श्रेयः सुप्रसन्नः ॥ १७
 अत्रापि महात्मैः कुरा श्री न स्या इति ।
 पुण्योपमधिगता वीर्ये वेदेषु दुर्मिथ्याः ॥ १८
 आचार्यं कथितव्यमिति शोभेऽपि पुण्योपमम् ।
 आद्ये तत्र सर्वश्रेयसाय न विदुः न वाचकम् ॥ १९
 ब्राह्मण्यनिमित्ते तु तावत्प्रसन्नितः ।
 वेदेषु ब्राह्मण्ये वीर्ये शोभेऽपि विदुःप्रसन्नः
 ब्राह्मणाश्च तावत् श्रेयसाय वीर्ये ॥ २०
 विद्यावतामो न्यस्तान्ता वाच्यवर्णयित्वा २१
 अत्रा यथाशक्तिं स्यात्तु वाच्यवर्णयित्वा २२
 न अथो वाच्यं तावत् वीर्यकः कथयित्वा ॥ २३
 विद्यावतामो न्यस्तान्ता श्रेयसाय वीर्यकः ॥ २४
 अत्रो न वाच्यवर्णयित्वा न्यस्तितः ॥ २५
 न तु सर्वं वाच्यं वाच्यवर्णयित्वा २६
 वाच्यवर्णयित्वा वीर्यं श्रेयसाय वीर्यकः ॥ २७
 अत्रापि वाच्यं तावत् वीर्यकः कथयित्वा ॥ २८
 अत्रापि वाच्यं तावत् वीर्यकः कथयित्वा ॥ २९
 अत्रापि वाच्यं तावत् वीर्यकः कथयित्वा ॥ ३०
 अत्रापि वाच्यं तावत् वीर्यकः कथयित्वा ॥ ३१
 अत्रापि वाच्यं तावत् वीर्यकः कथयित्वा ॥ ३२
 अत्रापि वाच्यं तावत् वीर्यकः कथयित्वा ॥ ३३
 अत्रापि वाच्यं तावत् वीर्यकः कथयित्वा ॥ ३४
 अत्रापि वाच्यं तावत् वीर्यकः कथयित्वा ॥ ३५
 अत्रापि वाच्यं तावत् वीर्यकः कथयित्वा ॥ ३६
 अत्रापि वाच्यं तावत् वीर्यकः कथयित्वा ॥ ३७
 अत्रापि वाच्यं तावत् वीर्यकः कथयित्वा ॥ ३८
 अत्रापि वाच्यं तावत् वीर्यकः कथयित्वा ॥ ३९
 अत्रापि वाच्यं तावत् वीर्यकः कथयित्वा ॥ ४०

अत्रिः शक्तिव्य वाच्यं ते सर्वेषामुपमेवते ।
 अत्रिः तेन वाच्यवर्णयित्वा वीर्यकः ॥ १५
 वेदेषु च वचनं विदुःप्रतिबन्धनम् ॥ १६
 अतीन्द्रियं दक्षिणं चान्ते दुर्मिथ्या इति ये दृष्टव्यं ॥ १७
 ब्राह्मणे कथाः स्याः दुर्मिथ्यादुर्मिथ्याः ॥ १८
 न हि कथयिष्येऽस्य श्रेयः सुप्रसन्नः ॥ १९
 अत्रापि महात्मैः कुरा श्री न स्या इति ।
 पुण्योपमधिगता वीर्ये वेदेषु दुर्मिथ्याः ॥ २०
 आचार्यं कथितव्यमिति शोभेऽपि पुण्योपमम् ।
 आद्ये तत्र सर्वश्रेयसाय न विदुः न वाचकम् ॥ २१
 ब्राह्मण्यनिमित्ते तु तावत्प्रसन्नितः ।
 वेदेषु ब्राह्मण्ये वीर्ये शोभेऽपि विदुःप्रसन्नः
 ब्राह्मणाश्च तावत् श्रेयसाय वीर्ये ॥ २२
 विद्यावतामो न्यस्तान्ता वाच्यवर्णयित्वा २३
 अत्रा यथाशक्तिं स्यात्तु वाच्यवर्णयित्वा २४
 न अथो वाच्यं तावत् वीर्यकः कथयित्वा ॥ २५
 विद्यावतामो न्यस्तान्ता श्रेयसाय वीर्यकः ॥ २६
 अत्रो न वाच्यवर्णयित्वा न्यस्तितः ॥ २७
 न तु सर्वं वाच्यं वाच्यवर्णयित्वा २८
 वाच्यवर्णयित्वा वीर्यं श्रेयसाय वीर्यकः ॥ २९
 अत्रापि वाच्यं तावत् वीर्यकः कथयित्वा ॥ ३०
 अत्रापि वाच्यं तावत् वीर्यकः कथयित्वा ॥ ३१
 अत्रापि वाच्यं तावत् वीर्यकः कथयित्वा ॥ ३२
 अत्रापि वाच्यं तावत् वीर्यकः कथयित्वा ॥ ३३
 अत्रापि वाच्यं तावत् वीर्यकः कथयित्वा ॥ ३४
 अत्रापि वाच्यं तावत् वीर्यकः कथयित्वा ॥ ३५
 अत्रापि वाच्यं तावत् वीर्यकः कथयित्वा ॥ ३६
 अत्रापि वाच्यं तावत् वीर्यकः कथयित्वा ॥ ३७
 अत्रापि वाच्यं तावत् वीर्यकः कथयित्वा ॥ ३८
 अत्रापि वाच्यं तावत् वीर्यकः कथयित्वा ॥ ३९
 अत्रापि वाच्यं तावत् वीर्यकः कथयित्वा ॥ ४०

कः च एतस्य संज्ञा । एवं वदन्त्यस्य च ।
 अन्वयव्यतिरेकस्यैव एतस्यैव च । १४
 इति वीरभद्राचार्ये वचनस्यैव च । १५

कः च एतस्य संज्ञा । एवं वदन्त्यस्य च ।
 अन्वयव्यतिरेकस्यैव एतस्यैव च । १४
 इति वीरभद्राचार्ये वचनस्यैव च । १५

अष्टादशोऽध्यायः ॥ १८ ॥

इति वीरभद्राचार्ये वचनस्यैव च । १५

एतस्यैव च ।
 एतस्यैव च ।
 एतस्यैव च ।
 एतस्यैव च ।
 एतस्यैव च ।
 एतस्यैव च ।
 एतस्यैव च ।
 एतस्यैव च ।
 एतस्यैव च ।
 एतस्यैव च ।
 एतस्यैव च ।
 एतस्यैव च ।
 एतस्यैव च ।
 एतस्यैव च ।
 एतस्यैव च ।
 एतस्यैव च ।

एतस्यैव च ।
 एतस्यैव च ।
 एतस्यैव च ।
 एतस्यैव च ।
 एतस्यैव च ।
 एतस्यैव च ।
 एतस्यैव च ।
 एतस्यैव च ।
 एतस्यैव च ।
 एतस्यैव च ।
 एतस्यैव च ।
 एतस्यैव च ।
 एतस्यैव च ।
 एतस्यैव च ।
 एतस्यैव च ।
 एतस्यैव च ।

इति वीरभद्राचार्ये वचनस्यैव च । १५

एकोविंशोऽध्यायः ॥ १९ ॥

इति वीरभद्राचार्ये वचनस्यैव च । १५

एतस्यैव च ।
 एतस्यैव च ।
 एतस्यैव च ।
 एतस्यैव च ।
 एतस्यैव च ।

एतस्यैव च ।
 एतस्यैव च ।
 एतस्यैव च ।
 एतस्यैव च ।
 एतस्यैव च ।

इति वीरभद्राचार्ये वचनस्यैव च । १५

प्राणनिष्करो जगत्सं निष्करोच सन्निवसः ।
 अथ पीयैत्यो षोडं मनुष्यास्तानि प्राणिनाः ॥ १० ॥
 प्राणी वैशेष्यमा पशित्यन्वे यथा जगताः ।
 विनाशस्तुत्यास्तानि वे प्राण सन्निवसितः ॥ ८ ॥
 देवैरपि विराडानि इत्यात्मना स्वीयते ।
 न त्वां जगदिष्करोति शिरोरिष नदीरताः ॥ ९ ॥
 सर्वदूर्वादिप्रिकाशमेव सृष्टिं जगदिष्करोति ।
 जगत्सोमं सर्वेषां श्वेतितानिषिष वासस्तदा ॥ १० ॥
 एतमात्मना वासतः सन्निवसितवातनाः ।
 विनाशस्तुत्यास्तानि वासता एव वासस्तु ॥ ११ ॥
 एव विष्णुः सृष्टिरात्ता सर्वैरज्ञां श्वेतैरपि ।
 सर्वैरिषोर्देवीर्यजता नदीरुद्रमदीश्वरैः ॥ १२ ॥
 एव वासतिता सम्प्रसादुर्गर्भं भावयताः ।
 सुतां सुवर्षीं श्वेतैः सर्वैर्यजतां पताम् ॥ १३ ॥
 अथावातनाः श्वेतै रपिष्करोति प्राणिवताः ।
 सर्वैर्यात्मनास्तथा सन्निवसि श्वेतैरिषाः ॥ १४ ॥
 एव सर्वै र्यादेवै विस्तृतवर्षं इव ।
 सर्वैरिष्करोतिस्तथा सन्निवसति सन्निवसः ॥ १५ ॥
 एवं सुवर्षेण सुमिः सन्निवसति विष्णवत् ।
 विस्तृतवर्षात् सर्वै र्यात्मनास्तानि ॥ १६ ॥
 सन्निवस नदीरपि श्वेतैरिष्करोति श्वेतैः ।
 जगदिष्करो जगत्सं सन्निवसति श्वेतैः ॥ १७ ॥
 सृष्टयौ सन्निवसिः त्वां निष्करोति श्वेतैः ।

जगदिष्करो जगत्सं सन्निवसः ।
 श्वेतैर्यजतास्तानि श्वेतै र्यात्मनास्तानि ॥ १० ॥
 श्वेतै र्यजतास्तानि श्वेतै र्यात्मनास्तानि ॥ ११ ॥
 जगत्सं सन्निवसति श्वेतै र्यात्मनास्तानि ॥ १२ ॥
 अथ श्वेतै र्यात्मनास्तानि श्वेतै र्यात्मनास्तानि ॥ १३ ॥
 सर्वैर्यात्मनास्तानि श्वेतै र्यात्मनास्तानि ॥ १४ ॥
 जगत्सं सन्निवसति श्वेतै र्यात्मनास्तानि ॥ १५ ॥
 श्वेतै र्यात्मनास्तानि श्वेतै र्यात्मनास्तानि ॥ १६ ॥
 श्वेतै र्यात्मनास्तानि श्वेतै र्यात्मनास्तानि ॥ १७ ॥
 श्वेतै र्यात्मनास्तानि श्वेतै र्यात्मनास्तानि ॥ १८ ॥
 श्वेतै र्यात्मनास्तानि श्वेतै र्यात्मनास्तानि ॥ १९ ॥
 श्वेतै र्यात्मनास्तानि श्वेतै र्यात्मनास्तानि ॥ २० ॥
 श्वेतै र्यात्मनास्तानि श्वेतै र्यात्मनास्तानि ॥ २१ ॥
 श्वेतै र्यात्मनास्तानि श्वेतै र्यात्मनास्तानि ॥ २२ ॥
 श्वेतै र्यात्मनास्तानि श्वेतै र्यात्मनास्तानि ॥ २३ ॥
 श्वेतै र्यात्मनास्तानि श्वेतै र्यात्मनास्तानि ॥ २४ ॥
 श्वेतै र्यात्मनास्तानि श्वेतै र्यात्मनास्तानि ॥ २५ ॥
 श्वेतै र्यात्मनास्तानि श्वेतै र्यात्मनास्तानि ॥ २६ ॥
 श्वेतै र्यात्मनास्तानि श्वेतै र्यात्मनास्तानि ॥ २७ ॥
 श्वेतै र्यात्मनास्तानि श्वेतै र्यात्मनास्तानि ॥ २८ ॥
 श्वेतै र्यात्मनास्तानि श्वेतै र्यात्मनास्तानि ॥ २९ ॥
 श्वेतै र्यात्मनास्तानि श्वेतै र्यात्मनास्तानि ॥ ३० ॥

॥ इति श्रीमच्छाण्डोग्योपनिषत्सु श्वेतैर्यात्मनास्तानि श्वेतै र्यात्मनास्तानि ॥ १५ ॥

॥ उपनिषद् ५ उपनिषद् ॥

(अथ जगत्संनिवसति ॥ २ ॥)

श्वेतैर्यात्मनास्तानि ॥ १५ ॥

श्वेतैर्यात्मनास्तानि श्वेतै र्यात्मनास्तानि श्वेतै र्यात्मनास्तानि ॥ १५ ॥

श्वेतैर्यात्मनास्तानि ।
 श्वेतैर्यात्मनास्तानि श्वेतै र्यात्मनास्तानि ॥ १५ ॥

श्वेतैर्यात्मनास्तानि श्वेतै र्यात्मनास्तानि ॥ १५ ॥

श्वेतैर्यात्मनास्तानि श्वेतै र्यात्मनास्तानि ॥ १५ ॥
 श्वेतैर्यात्मनास्तानि श्वेतै र्यात्मनास्तानि ॥ १५ ॥

श्वेतैर्यात्मनास्तानि श्वेतै र्यात्मनास्तानि ॥ १५ ॥

पञ्चमिसोऽल्पायाः ॥ २१ ॥

सामान्यस्यैव सर्वान् संशुद्धांशवत्सुक्तान् आत्मनेव वा विद्मः ॥ १ ॥

बभूवेष उवाच ।
एव सर्वं सामान्यं सुशुद्धांशवत्सुक्तम् ।
निराश्रयः त्रुण्णाशाये विद्येद्यो प्रायशः सुक्तः ॥
पैतापो विदुषः पैथो चाप्यो पुनश्चया ।
पथा सविधिभिराल सुशुद्धैस्त्वयाभवाः ॥ २
एते पथः शान्त्युपाः पथेनाः शीलवत्सुक्ताः ।
सधर्मासधिराश्रय शंताया भिरिवत्सु ॥ ३
सुशुद्धैस्त्वयाभवेनैवपत्तिरेतैरीरे ।
विदुषा एव शीलैरां पथैः साधितवर्तितैः ॥ ४
‘एव दीर्घतया वाच शान्तेः प्रायसचित्तः’ ।
सुशुद्धां पौन्यो एव शान्त्या संविद्यतः ।
शौचीनशीतवर्षक-शशिप्रायासुवामुवाचुषिः ॥ ५
पौन्यः श्रवणस्यशास्यमयी एव सधरिः ।
नयेत् साधनं पथं स सुशुद्धांशवत्सुक्तः ॥ ६
अह्नसुद्धायेति शान्तः सुशुद्धाश्रयः ।
पौन्यसुद्धाश्रयेति सन्ने वा सुशुद्धे ॥ ७
पञ्चमीशु साधैनाः विदुषाणां शब्देभ्यः ।
शोधायां च सुध्याः सर्वं पौन्यमीशुशुद्धांशवत्सुक्तः ८
अह्नैः शान्त्यायै च पञ्चमी सुशुद्धाश्रयी ।
सर्विक्रमाश्रयसायं संविद्यतस्य पौन्यः ॥ ९
अपविच्छिद्यं मेघानां मानसा सुध्या उवाच ।
शौचिको सविच्छिद्यं यथाये चाप्यसुध्याम् ॥ १०
‘शान्ते विदुषे पौन्यं यथा शान्त्युद्धेऽर्धे च ।
पैथोके वा विदिच्छेद्यो प्रायशे च विद्येच्छेद्ये ॥ ११
एतेषु सर्वेभ्योऽपि सर्वैस्त्रिव्युक्तस्यः ।
सर्वैस्त्रिव्युक्तस्यैव सुशुद्धैर्वा च शान्त्युद्धे ॥ १२
सुशुद्धांशवत्सुक्तं शान्त्युद्धे वा शान्त्युद्धे ॥ १३
सुशुद्धांशवत्सुक्तं शान्त्युद्धे वा शान्त्युद्धे ॥ १४
सर्वैस्त्रिव्युक्तस्यैव सुशुद्धैर्वा च शान्त्युद्धे ॥ १५
सर्वैस्त्रिव्युक्तस्यैव सुशुद्धैर्वा च शान्त्युद्धे ॥ १६
सर्वैस्त्रिव्युक्तस्यैव सुशुद्धैर्वा च शान्त्युद्धे ॥ १७
सर्वैस्त्रिव्युक्तस्यैव सुशुद्धैर्वा च शान्त्युद्धे ॥ १८
सर्वैस्त्रिव्युक्तस्यैव सुशुद्धैर्वा च शान्त्युद्धे ॥ १९
सर्वैस्त्रिव्युक्तस्यैव सुशुद्धैर्वा च शान्त्युद्धे ॥ २०
सर्वैस्त्रिव्युक्तस्यैव सुशुद्धैर्वा च शान्त्युद्धे ॥ २१

सर्वैस्त्रिव्युक्तस्यैव सुशुद्धैर्वा च शान्त्युद्धे ॥ १५
सर्वैस्त्रिव्युक्तस्यैव सुशुद्धैर्वा च शान्त्युद्धे ॥ १६
सर्वैस्त्रिव्युक्तस्यैव सुशुद्धैर्वा च शान्त्युद्धे ॥ १७
सर्वैस्त्रिव्युक्तस्यैव सुशुद्धैर्वा च शान्त्युद्धे ॥ १८
सर्वैस्त्रिव्युक्तस्यैव सुशुद्धैर्वा च शान्त्युद्धे ॥ १९
सर्वैस्त्रिव्युक्तस्यैव सुशुद्धैर्वा च शान्त्युद्धे ॥ २०
सर्वैस्त्रिव्युक्तस्यैव सुशुद्धैर्वा च शान्त्युद्धे ॥ २१
सर्वैस्त्रिव्युक्तस्यैव सुशुद्धैर्वा च शान्त्युद्धे ॥ २२
सर्वैस्त्रिव्युक्तस्यैव सुशुद्धैर्वा च शान्त्युद्धे ॥ २३
सर्वैस्त्रिव्युक्तस्यैव सुशुद्धैर्वा च शान्त्युद्धे ॥ २४
सर्वैस्त्रिव्युक्तस्यैव सुशुद्धैर्वा च शान्त्युद्धे ॥ २५
सर्वैस्त्रिव्युक्तस्यैव सुशुद्धैर्वा च शान्त्युद्धे ॥ २६
सर्वैस्त्रिव्युक्तस्यैव सुशुद्धैर्वा च शान्त्युद्धे ॥ २७
सर्वैस्त्रिव्युक्तस्यैव सुशुद्धैर्वा च शान्त्युद्धे ॥ २८
सर्वैस्त्रिव्युक्तस्यैव सुशुद्धैर्वा च शान्त्युद्धे ॥ २९
सर्वैस्त्रिव्युक्तस्यैव सुशुद्धैर्वा च शान्त्युद्धे ॥ ३०

साकामेव सन्तः कुम्भीयवज्जुषाः ।
 महादुरीणा बालवन्नि बालकामान्प्रदत्ताः ॥ २० ॥
 'अदुर्गहं वीरं च महत्तं मानसात्मे ।
 वैभवाद्दुरीणा के विदुः च महापराः' ॥ २१ ॥
 शिवभक्त्याः सर्वे शक्तिषो ब्रह्मण्यताः ।
 शिवेकमहामहदुरीणान्यथा वीरताः ॥ २२ ॥
 वीराशक्ति वीरताः शिवा देवता यथा ।
 शास्त्राभविद्यतेषां पन्थापुत्रशक्तिः ॥ २३ ॥
 अदीयन् महात्मान् शक्तो ब्रह्मशक्तिम् ।
 तन्महा शिवसम्पत्तयस्तत्पञ्चनिवेद्यताम् ॥
 स्युःशक्त्यान्वयान्पञ्चानां शिवस्य महत्तया ।
 'अद्वैतान्प्रत्यक्षस्य शिविशुभंभवताम् ॥' २४ ॥
 के शक्तिव्यवसायिनो ब्रह्मशक्तो ज्ञेयता ।
 अद्वैतेन साजानदुर्गहदुर्गह्यताः ॥ २५ ॥
 'श्री शर्वदेव साजानदुर्गहो तु साजानः ।
 ताञ्चयन्तदुर्गहोऽभ्यासात्शक्तुः पताम् ।
 इत्युवाच साजान उच्यते पञ्चशक्तिः ॥ २६ ॥
 उवाच वैशानाशाः श्री साधुः शक्तिवति ब्रह्म ।
 शैवशास्त्रेण सर्वशक्तिव्यवसाय ॥ २७ ॥
 तेषां शक्तौ महादुरिः कुम्भो वचनशक्तौ ।
 सप्तैव शक्तिः शक्तिः सप्तैव शक्तिव्यवसायः ॥ २८ ॥
 अतोऽद्वैतान्प्रत्यक्षस्य शक्तिः शक्तिव्यवसायः ॥ २९ ॥
 महाशक्तिः शक्तिव्यवसायः शक्तिः शक्तिव्यवसायः ॥ ३० ॥
 शक्तिव्यवसायः शक्तिव्यवसायः शक्तिव्यवसायः ॥ ३१ ॥
 शक्तिव्यवसायः शक्तिव्यवसायः शक्तिव्यवसायः ॥ ३२ ॥
 शक्तिव्यवसायः शक्तिव्यवसायः शक्तिव्यवसायः ॥ ३३ ॥
 शक्तिव्यवसायः शक्तिव्यवसायः शक्तिव्यवसायः ॥ ३४ ॥
 शक्तिव्यवसायः शक्तिव्यवसायः शक्तिव्यवसायः ॥ ३५ ॥
 शक्तिव्यवसायः शक्तिव्यवसायः शक्तिव्यवसायः ॥ ३६ ॥
 शक्तिव्यवसायः शक्तिव्यवसायः शक्तिव्यवसायः ॥ ३७ ॥
 शक्तिव्यवसायः शक्तिव्यवसायः शक्तिव्यवसायः ॥ ३८ ॥
 शक्तिव्यवसायः शक्तिव्यवसायः शक्तिव्यवसायः ॥ ३९ ॥
 शक्तिव्यवसायः शक्तिव्यवसायः शक्तिव्यवसायः ॥ ४० ॥

साकामेव सन्तः कुम्भीयवज्जुषाः ॥ २० ॥
 अदीयन्निवेद्यः सर्वे शक्तौ कुम्भीयताः ।
 शैवशास्त्रेण शक्तिव्यवसायः शक्तिव्यवसायः ॥ २१ ॥
 शक्तिव्यवसायः शक्तिव्यवसायः शक्तिव्यवसायः ॥ २२ ॥
 शक्तिव्यवसायः शक्तिव्यवसायः शक्तिव्यवसायः ॥ २३ ॥
 शक्तिव्यवसायः शक्तिव्यवसायः शक्तिव्यवसायः ॥ २४ ॥
 शक्तिव्यवसायः शक्तिव्यवसायः शक्तिव्यवसायः ॥ २५ ॥
 शक्तिव्यवसायः शक्तिव्यवसायः शक्तिव्यवसायः ॥ २६ ॥
 शक्तिव्यवसायः शक्तिव्यवसायः शक्तिव्यवसायः ॥ २७ ॥
 शक्तिव्यवसायः शक्तिव्यवसायः शक्तिव्यवसायः ॥ २८ ॥
 शक्तिव्यवसायः शक्तिव्यवसायः शक्तिव्यवसायः ॥ २९ ॥
 शक्तिव्यवसायः शक्तिव्यवसायः शक्तिव्यवसायः ॥ ३० ॥
 शक्तिव्यवसायः शक्तिव्यवसायः शक्तिव्यवसायः ॥ ३१ ॥
 शक्तिव्यवसायः शक्तिव्यवसायः शक्तिव्यवसायः ॥ ३२ ॥
 शक्तिव्यवसायः शक्तिव्यवसायः शक्तिव्यवसायः ॥ ३३ ॥
 शक्तिव्यवसायः शक्तिव्यवसायः शक्तिव्यवसायः ॥ ३४ ॥
 शक्तिव्यवसायः शक्तिव्यवसायः शक्तिव्यवसायः ॥ ३५ ॥
 शक्तिव्यवसायः शक्तिव्यवसायः शक्तिव्यवसायः ॥ ३६ ॥
 शक्तिव्यवसायः शक्तिव्यवसायः शक्तिव्यवसायः ॥ ३७ ॥
 शक्तिव्यवसायः शक्तिव्यवसायः शक्तिव्यवसायः ॥ ३८ ॥
 शक्तिव्यवसायः शक्तिव्यवसायः शक्तिव्यवसायः ॥ ३९ ॥
 शक्तिव्यवसायः शक्तिव्यवसायः शक्तिव्यवसायः ॥ ४० ॥

चतुर्विधोऽभ्यासः ॥ १४ ॥

वीरभद्रप्रश्नोः अष्टावक्रप्रश्ने तुल्यत्वं ॥ १ ॥ वीरभद्रप्रश्नोऽभ्यासः वीरभद्र अष्टावक्रप्रश्नोः ॥ १ ॥

कर्म विविदाचारं वृद्धाय चतुर्भुजः ।
 उवाच शशी राज्ञं आत्मन्यवशोऽयः ॥ १
 कर्माणि केन ते राजन्नेतद्गुह्यं ज्ञायते यतः ।
 यस्मिन्मनसोऽपि साधोऽभ्यस्तु सोऽपि ॥ २
 एतद्गुह्यं न चतुर्विधं वै महाशुभे ।
 ज्ञानमन्त्रयो राजा वीरभद्रिण्यवशः ॥ ३
 'धर्मस्य' यदा विद्यां यदा श्रुत्या न विद्याः ।
 अर्धेन चतुर्धेन च दशविद्या न श्रवणः ॥ ४
 यदा देवे योऽपि साधोऽर्धेन इति न्य ह ।
 आदाय रोषसांशालं बहुलाभ्यवशादि च ॥ ५
 आत्मन्यवशात्तुल्यवर्तिर्गिरिवरणि च ।
 उपलभे आशक्तं सुहृत्वं वै तुल्यविदः ॥ ६
 कुतश्चतुर्भुजो राजा राजन्नेन वरादिना ।
 कर्मवशात्साराभ्याः शशं धर्मैस्तुल्यवत् ॥ ७
 यद्गुह्यं विदीर्षं न केदात्तवत्तुल्यं च ।
 उद्विग्नजासन्धी वेदादिभ्य इत्येवः ॥ ८
 उवाच वरिवान्नासा वीरं वीरभद्राक्षयः ।
 वीरं वीर्ये ज्ञया शशं वेदना विविदिं कश्च ॥ ९
 एतद्गुह्यं ज्ञानस्यो वीरभद्रवर्तिन्दयः ।
 एतद्गुह्यं महेश्वरः शशं यत्त इत्यस्तुः ॥ १०
 यतः संशयं कश्चैव कुतश्चतुर्भुजो ज्ञयी ।
 वीरभद्रेने ज्ञानमन्त्रयवशत्तुल्यवत् ॥ ११
 कर्मस्यो नारादृशं चतुर्भुजो सधोऽपि ।
 वीर्ये कर्मस्यैतन्मन्त्रोऽवशवत्तुल्यो ॥ १२
 कर्मवशात्तुं न ज्ञाना वराभिरन्दयम् ।
 कश्चैः यदा विज्ञानमन्त्रवशात्तुं यत्त वत्तुः ॥ १३
 कर्मस्ये रोन्धी कर्मवशात्तुल्यं च सुहृत्तुः ।
 अर्धयोः कर्मवशात्तुल्यं तुल्यवशात्तुं विदो अर्धे
 विद्यावशादिर्षं ज्ञया कर्मवशात्तुं च वत्तुः ।
 यत्तुल्यवशादिभ्योऽपि कर्मवशात्तुं च वत्तुः ॥ १४

वायुवशादिर्षं कर्म वरावशादिभ्योऽपि ।
 वीर्यस्यो वराभ्ये तुल्यवशात्तुल्यं ही ॥ १५
 कर्मवशात्तुं कर्म वराभ्यो वरावशात्तुं ।
 कर्मस्यो वेदवशात्तुल्यं वायुवशात्तुल्यं ॥ १७
 कर्मवशात्तुल्यं न च कर्मवशात्तुल्यं ।
 विद्याभ्ये तुल्यवशात्तुल्यं कर्मवशात्तुल्यं ॥ १८
 अर्धयोः कर्मवशात्तुल्यं वायुवशात्तुल्यं ॥ १९
 अर्धयोः कर्म वराभ्ये तुल्यवशात्तुल्यं च विद्याभ्यो ।
 अर्धो इति कर्मवशात्तुल्यं वायुवशात्तुल्यं ॥ २०
 कर्मवशात्तुल्यं कर्मवशात्तुल्यं कर्मवशात्तुल्यं ॥ २१
 कर्मवशात्तुल्यं कर्मवशात्तुल्यं कर्मवशात्तुल्यं ॥ २२
 कर्मवशात्तुल्यं कर्मवशात्तुल्यं कर्मवशात्तुल्यं ॥ २३
 कर्मवशात्तुल्यं कर्मवशात्तुल्यं कर्मवशात्तुल्यं ॥ २४
 कर्मवशात्तुल्यं कर्मवशात्तुल्यं कर्मवशात्तुल्यं ॥ २५
 कर्मवशात्तुल्यं कर्मवशात्तुल्यं कर्मवशात्तुल्यं ॥ २६
 कर्मवशात्तुल्यं कर्मवशात्तुल्यं कर्मवशात्तुल्यं ॥ २७
 कर्मवशात्तुल्यं कर्मवशात्तुल्यं कर्मवशात्तुल्यं ॥ २८
 कर्मवशात्तुल्यं कर्मवशात्तुल्यं कर्मवशात्तुल्यं ॥ २९
 कर्मवशात्तुल्यं कर्मवशात्तुल्यं कर्मवशात्तुल्यं ॥ ३०

[१] वीरभद्रप्रश्नोः अष्टावक्रप्रश्ने तुल्यत्वं ॥ १ ॥
 वीरभद्रप्रश्नोऽभ्यासः वीरभद्र अष्टावक्रप्रश्नोः ॥ १ ॥

वीरभद्रप्रश्नोः अष्टावक्रप्रश्ने तुल्यत्वं ॥ १ ॥
 वीरभद्रप्रश्नोऽभ्यासः वीरभद्र अष्टावक्रप्रश्नोः ॥ १ ॥

विद्ययात्म्य उपाय ।	अविद्येभ्य विन्धेभ्य मीमांसुत्कर्षेण ।
अवज्ञानमयः सुखा भवेत्ततो दुःखिणि ।	एतेषु मीमांसोभ्योऽपि यथा च सुखसर्वी ॥ १०
विद्ययात्म्योऽविद्येभ्यो वं विद्या मन्त्राणां ॥ ७	सर्वेभ्यः सद्युः सर्वे भवेत्ततेन दुःखिताः ।
सति वाप्यन्ततो विद्ययात्म्येति वाच्यम् ।	द्विषं चत्सोऽविद्येभ्योऽविद्येभ्योऽविद्येभ्यः ॥ ११
दुर्ज्ञानमन्त्राणां ह्यहो कथं वाच्यम् ॥ ८	मीमांसोऽविद्येभ्यो वाच्यं सद्युत्कर्षु दुःखिताम् ।
विद्ययात्म्ये सुखं वाच्यं द्विषं सद्युत्कर्षात् ।	सर्वेभ्यो सद्युः सद्युः सद्युः सद्युः सद्युः ॥ १२
सद्युः सद्युः सद्युः सद्युः सद्युः ॥ ९	सद्युः सद्युः सद्युः सद्युः सद्युः ॥ १३

॥ इति मीमांसोऽध्यायः समाप्तः ॥ १० ॥

सद्युःसद्युःसद्युः ॥ १० ॥

सद्युःसद्युःसद्युः ॥ १० ॥

अवज्ञानमयः सुखा भवेत्ततो दुःखिणि ।	विद्येभ्य सद्युः सद्युःसद्युः सद्युःसद्युः ॥ १०
विद्ययात्म्योऽविद्येभ्यो वं विद्या मन्त्राणां ॥ ७	द्विषं चत्सोऽविद्येभ्योऽविद्येभ्योऽविद्येभ्यः ॥ ११
सति वाप्यन्ततो विद्ययात्म्येति वाच्यम् ।	मीमांसोऽविद्येभ्यो वाच्यं सद्युत्कर्षु दुःखिताम् ॥ १२
दुर्ज्ञानमन्त्राणां ह्यहो कथं वाच्यम् ॥ ८	सर्वेभ्यो सद्युः सद्युः सद्युः सद्युः सद्युः ॥ १३
विद्ययात्म्ये सुखं वाच्यं द्विषं सद्युत्कर्षात् ।	सद्युः सद्युः सद्युः सद्युः सद्युः ॥ १४
सद्युः सद्युः सद्युः सद्युः सद्युः ॥ ९	सद्युः सद्युः सद्युः सद्युः सद्युः ॥ १५
विद्ययात्म्योऽविद्येभ्यो वं विद्या मन्त्राणां ॥ ७	द्विषं चत्सोऽविद्येभ्योऽविद्येभ्योऽविद्येभ्यः ॥ १६
सति वाप्यन्ततो विद्ययात्म्येति वाच्यम् ।	मीमांसोऽविद्येभ्यो वाच्यं सद्युत्कर्षु दुःखिताम् ॥ १७
दुर्ज्ञानमन्त्राणां ह्यहो कथं वाच्यम् ॥ ८	सर्वेभ्यो सद्युः सद्युः सद्युः सद्युः सद्युः ॥ १८
विद्ययात्म्ये सुखं वाच्यं द्विषं सद्युत्कर्षात् ।	सद्युः सद्युः सद्युः सद्युः सद्युः ॥ १९
सद्युः सद्युः सद्युः सद्युः सद्युः ॥ ९	सद्युः सद्युः सद्युः सद्युः सद्युः ॥ २०

सद्युःसद्युःसद्युः ॥ १० ॥

सद्युःसद्युःसद्युः ॥ १० ॥

वासुदेवभक्त्यादेः श्रीविद्यावतीभिनि ॥ २०-
 ज्यं तथा श्रीवन्द्य उवाचनस्यो ग्ये ।
 न वदन्महि न वे तस्य सात् सुकलो दुषिन् ॥
 सर्वविघ्नं वन्दयेन वृत्ति किं वाच्यते वे ।
 वदन्महि महाशयो वाच्यतेभ्यनि दुष्य ॥ २१-
 अर्जुन उवाच ।
 कुम्भाकृतस्यो एता सर्वदुषो दुषिच्छिः ।

सर्वज्ञः सर्वज्ञान्य स्यात् विदुष्यदक्षिणः ॥ २१-
 उवा चक्षिस्तानीयो कालस्ये शरीरवात् ।
 स्वानिदुष्यकमेव वीरवाणी वपाति न ।
 एते वाहापचानि तां वक्षिदुर्षं शरीरवात् २२-
 वन्द्य उवाच ।
 कुम्भाकृतस्येता मे त्वं उवा तथा दुषिच्छिः ।
 सर्वविघ्नश्रीभ्यानि किं वाच्यतेवपाति वे ॥ २२-

॥ इति वीरभद्रकवचम् अष्टमोऽध्यायः श्रीवन्द्यस्येन अन्तिमोऽध्यायः ॥ २० ॥

अष्टाविंशोऽध्यायः ॥ २८ ॥

अष्टमोऽध्यायः श्रीवन्द्यस्येन ॥ १ ॥

वैशंपयस उवाच ।
 वसुधाः सप्तमत् वन्द्यं वन्द्यः ॥
 वन्देन वृत्ते सर्वं वक्षिष्यस्युवाचसा ॥ १
 न विभिक्षा वाच्यत् कुम्भीदुष्टो वन्द्यः ॥
 वन्द्यदुष्टां वन्द्यदिशं वन्द्यदक्षिणम् ॥ २
 वन्द्यदिशं न वन्देवन्द्येन न वक्षिष्येत् ॥
 सर्वोवन्देति वैव विक्षिप्ये दुष्यस्यः ॥ ३
 विभिक्षा सर्ववन्द्यस्ये न तस्य वाच्यताः ।
 वाच्यते वन्द्यस्येन न वन्द्यावादात् सर्वज्ञः ॥ ४
 वैव वक्षिः सर्ववन्द्यं न वक्ष्यत् ॥
 उवाचवाचिने वन्द्यदुष्टादुष्यदक्षिणम् ॥ ५
 वन्द्यदक्षिणं वन्देवन्द्येन न ।
 वक्षिष्यं न विन्देन वन्द्यदुष्टादक्षिणम् ॥ ६
 सर्वो वन्द्यदक्षिणो वन्देन वक्ष्येत् ॥
 निष्कम्ब वन्द्यदक्षिणोवन्द्यस्य वन्द्यम् ॥ ७
 वन्द्यदक्षिणो वन्द्यदक्षिणोवन्द्यस्यो ।
 न वक्ष्यत् वन्द्यदुष्टो वन्द्यदक्षिणम् ॥ ८
 वीरवन्द्यस्येन तथा वन्देन वन्देवन्द्यः ।
 उवाचैव दुष्येन वन्द्यावादात् सर्वज्ञः ॥ ९
 न वन्द्यवन्द्यस्येन वन्द्यदक्षिणो वन्दे ।
 वेवक्षिदुष्ये वन्द्यावादात् वक्षिष्यत् ॥ १०
 वीरदुष्टे वक्ष्येन वन्द्यस्येन वक्ष्यत् ॥

उवाचवन्द्यस्येन सर्वं वक्ष्यः वन्द्यम् ॥ ११
 वन्द्या दुष्येन वक्ष्यवन्द्य वन्द्यम् ॥
 विक्षिप्ये वन्द्यवन्द्यस्येवन्द्यवन्द्यस्येन ॥ १२
 न वेवक्ष्यवन्द्यावादात् वेवक्षिष्येः दुष्ये वक्षि ।
 वन्देन वक्ष्येन वन्देवन्द्यवन्द्यम् ॥ १३
 न वेः वक्षिष्यः वक्षिष्यवन्द्य वक्षिष्यम् ॥
 वन्द्यवन्द्यवन्द्येन वन्दे वन्द्यम् ॥ १४
 विभिक्षा वन्द्ये वन्द्यवन्द्यवन्द्यवन्द्यम् ।
 वन्द्यवन्द्य वन्द्य वन्द्यदुष्टे वक्षिष्यम् ॥ १५
 वन्देन वक्षि विभिक्षा वन्द्यवन्द्यवन्द्यम् ।
 वन्द्यवन्द्यवन्द्येवन्द्यवन्द्यम् वन्द्यम् ॥ १६
 वन्द्यः वन्द्यवन्द्यवन्द्यवन्द्यवन्द्यवन्द्यवन्द्यम् ।
 वन्द्यवन्द्येन वैव वन्द्यवन्द्यवन्द्यः ॥ १७
 वन्द्यवन्द्येन वैव वन्द्यवन्द्यवन्द्यः ॥ १८
 वन्द्यवन्द्येन वैव वन्द्यवन्द्यवन्द्यः ॥ १९
 वन्द्यः वन्द्यदुष्टे वन्द्य वन्द्यवन्द्यवन्द्यम् ।
 वन्द्यवन्द्यवन्द्यवन्द्य वन्द्यवन्द्यवन्द्यम् ॥ २०
 वन्द्यः वन्द्यवन्द्य वन्द्यवन्द्य वन्द्यवन्द्यम् ।
 वन्द्यः वन्द्यवन्द्येन वन्द्यवन्द्यवन्द्यम् ॥ २१
 वन्द्यः वन्द्यवन्द्येन वन्द्यवन्द्यवन्द्यम् ॥

१० वदुः कालुषी वेदे शीतिमानभवता ॥ ११
 वेलेतीतापुत्रं विष्णुं वरुणः पतिरभिरम् ।
 वेलेतु दक्षिणे वामे कम्पुल्लेय वरुणसिः ॥१२
 विष्णुपुत्राश्रीपिताः सिद्धचरणवेदिताः ।
 कालवेदुषिणा लक्ष्मण वामा वरुणसिः १३
 वामा वामा विषवं शीले कम्पुलीपतिरि कम्पुम् ।
 वामं च कम्पुं वरुणांश्च कम्पुवामो वामवामुत्तं
 शी वदुःकालुषी लोके कम्पुं वेदे च वसिष्ठो ।
 शीतिमानवराजकर्मताः च विष्णुकम्पु ॥ १५
 लक्ष्मणे लोके विष्णुः सिद्धीर्देवैश्च चामिः ।
 कालसि कम्पुवामं वामवामावामसि च ॥ १६
 वामसि च वामवामि लक्ष्मणवामुत्तलक्ष्मा ।
 वामवामिणा वामवामवामवामिण वै वृषीवामु
 कम्पुवाम वामवामवामवामवामवामि ।
 वेदे वदुःकालुषीकाल वरुणवामे वदुः ॥ १८
 वामो कम्पुवामुत्तं वदी वेदुः विष्णुकम्पुम् ।
 व वामेवामं विष्णुं कम्पुवामुवामवामम् ॥१९
 वेदवामिणवेदुः शीलेवामवामवामम् ।
 वेदवामं वेदवामं शीलेवामवामवामम् ॥ २०
 वामिणुवामिणैः वामं शीलेवामवामवामम् ।
 वामिणवामैः शीलेवामे वामुमिणैः ॥२१
 शीलेवाम वामवामैः वरुणः कम्पुवामम् ।
 विष्णुवामिणवामैश्च वामवामवामुवामम् ॥ २२
 शीलेवामिणवामैश्च वामवामवामिणैः वामम् ।
 वामिणवामं वामं वदुः वामवामं वामवामम् ॥ २३
 वामवामुवामं वामे वदुः वामवाम च ।
 वामवामं वामवामं वामवामवामवामम् ॥ २४
 वामवामवामिणवामवामवामवामवामम् ।
 वामं वामवामं वामवामवामवामवामवामम् ॥ २५
 वामवामवामवामं वामं वामवामम् ॥ २६
 वामवाम वामवामवामवामः वामवामं वामवामं
 वामवामं वामं वेदवामवाम वामवामम् ॥ २७
 वामं वामा वामवाम वामवामं वामवामवामि ।

वामवामवामवामवाम वामवामवामवामम् ॥ २८
 वामं वामवामवामं वामवामवामवाम वामवामम् ।
 वामवामे वामवामं वाम वामवामवामम् ॥ २९
 वामिणं वेदवामवामं वामवामः वामवामैः ।
 वामं वामा वामवामं वामवामं च विष्णुवाम वाम-
 वामवाम वाम वामिणं वामवामं वामवामम् ।
 वामवाम वामवामवाम वामं वामवामवामम् ॥ ३१
 वामा वामं वामं वामवामवामवामं वामवामः ।
 वेदवामवामवामे वेदवामवामवामं वामम् ॥ ३२
 वे वे वामवामवामवामं वामं वामवामवामम् ।
 वामवामवामं वामं वामवामवामवामवामवामवामम्
 वामवामं वामिणवामं वामवामवामवामवामम् ।
 वामवामवामवामवाम वामवामवामवामवामम् ।
 वामवामवामवामवाम वामं वामं वामिणवाम वाम
 वामवामवाम वामवामं वामवामवामवामवामम् ॥ ३७
 वामं वाम वामिणं वामा वामवामवामवामम् ।
 वामे वामवामवामवामं वामं वामवामवामम् ॥ ३८
 वामं वामवामं वामं वामवामं वामुमिणैः वामैः ।
 वाम वेदवामवामवामवामवामवामवामवामम् ॥३९
 वामा वामवामं वामा वामे च विष्णुवाम च ।
 वामवाम वामे वामवामवामि वामवामा ॥ ४०
 वामं वाम वामिणं वामा वामवामवामवामम् ।
 वामे वामवामवामवाम वामं वामवामवामम् ॥ ४१
 वामे वामवामं वामं वामवामं वामुमिणैः वामैः ।
 वाम वेदवाम वामा वामे च विष्णुवाम वामम्
 वामवामिणं वामवामुत्तं वामवामवामम् ।
 वाम वेदे च वामे वामे वामवामवामवामम् ॥ ४२
 वामवामवामवामं वामवामवामवामवामम् ।
 वामवाम वामवाम वामिणं वामवामं वामवामवामम्
 वामवामिणं वेदवामवामवामं वामा ।
 वाम वामिणं वामवामि वामा वामवामवामवामम्
 वामं वामे वामे वामे वामं वामवामवामम् ॥ ४३
 वामे वामवामवामे वामवामं वाम वामा ।
 वामवामे वामे वामे वामे वामवामवामम् ॥ ४४
 वामवामवामवामा वामा वामवामवामम् ।

विचित्रात् सवादात् सिंहात्वां तुं नवी ।	करो दक्षिणामन्य सुसिन्दवत् कारु ।
एतः च नयसाम्प्रदौ सिंहात्सर्वथा ॥ ४	सुसुप्तं चो चो सुसिं च वासिपत् ॥ १०
विचित्रात्सैव कालेन दशार्धमजयत्तः ।	सप्तसु पश्चात्तस्य ज्ञानाजालेना ।
एव दशार्धमो राजा सुसुप्तो रीक्षतिवत् ।	सिंहपार्श्वे महावीर्यमभ्यासयत्तः ॥ ११
इत्यन्तःशौचमेव सप्तदशं विराजन् ॥ ५	पेरिदासोऽपि सप्तुत्था पालयत् विहीतिवत् ।
वीर्यमेव सप्त दशुत्था एव चर्षे वात्यथा ।	उपनिषन्त्य सप्तदशसुसुप्तान्मथ ॥ १२
परिवेष्टयति चो सुसुप्तं वात्यवत् ॥ ६	वी कालेन ज्ञानात् कुम्भेदिपुत्री तदा ।
एतः कर्षी दिशं कीचो नवी शीघ्रतायया ।	उभयोऽभ्यासयोः कौशलं पर्युक्तवत् ॥ १३
किमेव वात्सा राजसाम्प्रदायिभ्यः पेरिदासैः ॥ ७	करो विभेव सप्तुं पेरिदासो सिंहायो ।
शीघ्रमेवैवैव राजनीयमानं सप्तदशम् ।	उत्थाय शीघ्रं सप्तनिषिद्धं सुसिन्दवम् ॥ १४
सिंहात् कर्षो शीघ्रो कालेन दक्षिणां वतः ॥ ८	एव शीघ्रसुसुप्तयोः पश्चादपिहीतिवत् ।
एवं विचित्रा शीघ्रोऽपि दक्षिणीयैव कर्षया ।	ए च तं दक्षिणुदीन तथा चो वासिपत् ॥ १५
सुसुप्तं सप्तवीर्यो विचित्रो सुसुप्तवत् ॥ ९	करो शीघ्रस्य सप्तसुप्तिया विदधतः कृतः ।
	सप्तदशः सिंहपार्श्वेन नवी सप्तदशवतः ॥ १६

॥ इति वीरशतिकायां महाकवि विचित्रवर्णने सिंहात्सर्गः ॥ १० ॥

पुत्रविहीनश्यामाः ॥ ३१ ॥

करो दिशं कीचिं शीघ्रं पेरिदासवत् ॥ १ ॥

विचित्रस्य उत्थाय ।	सुसुप्तानं ज्ञानार्थमे विचित्रे पालयति ॥
एतः सुसुप्तियमे वैश्विनमभ्यासवत् ।	करो कालान्प्राप्तोऽस्य सप्तदशं वात्यवत् ॥ ८
शौचस्यविपतिं चैव सुसुप्तमसिन्दवः ॥ १	उभयान्मथस्यैव सप्तदशं च कर्षया ।
कर्षीश्यामां तु कर्षो शीघ्रवत् वात्यवत् ।	सिंहस्य च सप्तदशसुसुप्तं कर्षिवत् ॥ ९
उत्कलान्प्राप्तयेष्टो पारिशीलेन कर्षया ॥ २	शीघ्रमेवां विचित्रे सप्तदशसुसुप्तः ।
करो शीघ्रसुसुप्तं च शौचस्यविपतिं शौचवत् ।	सप्तदशं च शीघ्रोऽपि विचित्रे सप्तान्नसप्तुत् ॥ १०
ज्ञानस्यविपतिं चैव सतिभं पात्यवत्तः ॥ ३	अर्षीश्यामिभं चैव सिंहात्सुसुप्तं तथा ।
करो शीघ्रस्यः पार्श्वे सप्तमेव कर्षीश्याम् ।	विचित्रो सुसुप्तस्यैव सप्तदशसुसुप्तवत् ॥ ११
कर्षस्यैव कालेन देशं चो नवीं वती ॥ ४	करो दक्षिणपार्श्वे शौचस्यैव च कर्षवत् ।
एवं बहुविधान्पेशयतिचित्रो वात्यवत् ।	कर्षीश्यामपार्श्वो पारिशीलेन कर्षया ॥ १२
सप्तदशविपतिं चित्रो सुसुप्तानं च कर्षवत् ॥ ५	कर्षीश्यामर्षस्यैव सप्तदशान्नसुसुप्तम् ।
उत्थायः सुसुप्तस्यैव कालेन पेरिदासं वतः ।	पेरिदासं च राजानं कर्षो जपतीरतिवत् ॥ १३
एवं दक्षिणार्श्वे कर्षो सुसुप्तमिषतिवत् ॥ ६	विचित्रे सुसुप्तस्यैव पारिशीलेन कर्षया ।
एवं चो सप्तदशस्यैव शीघ्रतायया ।	उभयं कर्षीश्यामं सप्तदशसुसुप्तम् ॥ १४
एतः सुसुप्तं पारिशीलेन सप्तदशं कर्षवत् ॥ ७	पेरिदासवत् शीघ्रोऽपि सप्तदशसुसुप्तवत् ।

विशेषतः उवाच ।
 कदा वीरे व संज्ञकः कश्चिन्नानुशीलितः ।
 वक्ष्याम्यन्वयवर्णनं तूर्णं देवो न कदा वै ॥ ४७
 त्वां न च्छर्षं न कल्पये श्रीशुभिरन्वयि कलाः ।
 विस्मयेन ह्ये वृत्तिः कश्चिन्नानुसन्धयम् ॥ ४८
 वैशंपयन उवाच ।
 दण्डकम्पु वैदिभ्याः श्रीकालेन स्यात्प्रकटा ॥
 कृताश्रयितव्यास्तव सर्वैरिदंशुभम् ॥ ४९
 श्रीशुभिर उवाच ।
 श्रीकालेऽशीकरो राजा चानुर्नयं स्यात्प्रकटा ।
 चानुर्नयं कृताः प्रजासन्तश्चानुसन्धयवत्ता ॥ ५०
 तेषां शैलम्पु नान्ना वै दुषिष्ठि इति कृतम् ।
 अशान्तपुरेभ्योऽपि यथा विहासयित्वा ॥ ५१
 यथा दुषिष्ठेणो राजा ह्यप्य सन्धयवत्ताम् ॥
 यदुत्तम इतिमे वीरि कथे सन्धयवत्ते ॥ ५२
 यदुत्तम इत्युत्तमं यदुत्तमं यथा कदा ।
 आशुकि तदा शक्येत् सन्धयवत्ताम् ॥ ५३
 यदुत्तमयुक्तोऽपि वै इति यथाशुभम् ।
 निर्यात् यथा शक्येत् राजा सन्धयवत्ताम् ॥ ५४
 यथाशुभो यथाशुभोऽपि कृतम् ।
 यथाशुभो यथाशुभोऽपि कृतम् ॥ ५५
 यथाशुभो यथाशुभोऽपि कृतम् ।
 यथाशुभो यथाशुभोऽपि कृतम् ॥ ५६
 यथाशुभो यथाशुभोऽपि कृतम् ।
 यथाशुभो यथाशुभोऽपि कृतम् ॥ ५७
 यथाशुभो यथाशुभोऽपि कृतम् ।
 यथाशुभो यथाशुभोऽपि कृतम् ॥ ५८
 यथाशुभो यथाशुभोऽपि कृतम् ।
 यथाशुभो यथाशुभोऽपि कृतम् ॥ ५९
 यथाशुभो यथाशुभोऽपि कृतम् ।
 यथाशुभो यथाशुभोऽपि कृतम् ॥ ६०

अनुसन्धयवत्ताः राजशुभोऽपि कृतम् ॥ ५१
 यथाशुभो यथाशुभोऽपि कृतम् ॥ ५२
 यथाशुभो यथाशुभोऽपि कृतम् ॥ ५३
 यथाशुभो यथाशुभोऽपि कृतम् ॥ ५४
 यथाशुभो यथाशुभोऽपि कृतम् ॥ ५५
 यथाशुभो यथाशुभोऽपि कृतम् ॥ ५६
 यथाशुभो यथाशुभोऽपि कृतम् ॥ ५७
 यथाशुभो यथाशुभोऽपि कृतम् ॥ ५८
 यथाशुभो यथाशुभोऽपि कृतम् ॥ ५९
 यथाशुभो यथाशुभोऽपि कृतम् ॥ ६०
 यथाशुभो यथाशुभोऽपि कृतम् ॥ ६१
 यथाशुभो यथाशुभोऽपि कृतम् ॥ ६२
 यथाशुभो यथाशुभोऽपि कृतम् ॥ ६३
 यथाशुभो यथाशुभोऽपि कृतम् ॥ ६४
 यथाशुभो यथाशुभोऽपि कृतम् ॥ ६५
 यथाशुभो यथाशुभोऽपि कृतम् ॥ ६६
 यथाशुभो यथाशुभोऽपि कृतम् ॥ ६७
 यथाशुभो यथाशुभोऽपि कृतम् ॥ ६८
 यथाशुभो यथाशुभोऽपि कृतम् ॥ ६९
 यथाशुभो यथाशुभोऽपि कृतम् ॥ ७०
 यथाशुभो यथाशुभोऽपि कृतम् ॥ ७१
 यथाशुभो यथाशुभोऽपि कृतम् ॥ ७२
 यथाशुभो यथाशुभोऽपि कृतम् ॥ ७३
 यथाशुभो यथाशुभोऽपि कृतम् ॥ ७४
 यथाशुभो यथाशुभोऽपि कृतम् ॥ ७५
 यथाशुभो यथाशुभोऽपि कृतम् ॥ ७६
 यथाशुभो यथाशुभोऽपि कृतम् ॥ ७७
 यथाशुभो यथाशुभोऽपि कृतम् ॥ ७८
 यथाशुभो यथाशुभोऽपि कृतम् ॥ ७९
 यथाशुभो यथाशुभोऽपि कृतम् ॥ ८०

उवाचोक्तिं येन तथा विप्रवर्तं तुम् ॥ ११
 इत्यपत्तं च कथा त्वे कथे कथापुत्रिः ।
 राघवप्रसादात्तत्र वसीभवति मे नृपाः ॥ १२
 तन्मन्त्रिणा त्वे कथे रामप्रदेव शम्भवाः ।
 वरुणः देवराजश्च वासुदेवाय नमः ॥ १३
 च तत्रा भवती रामप्रतीकान्त रामनम् ।
 तथा ब्राह्मणमन्त्रेण ब्राह्मणं तुभ्येदमम् ॥ १४
 वासुदेवं वीरिपुत्रेण कथ्यं कथे त्वे कथे ।
 च देव वासुदेवोऽसौ वासुदेवो विष्णोः ॥ १५
 क्वामि श्रीमन्वाचाय देवकथे तुम् कथिः ।

तत्रः साकल्यविष्णोःकथेभ्यान्मन्त्राद्युपमात् ॥ ११
 विष्णोःकथेभ्यो विष्णोःकथेभ्योऽप्युपमात् ।
 त्वे कथे कथे कथे कथे कथे कथे कथे ॥ १२
 तन्मन्त्रिणा त्वे कथे रामप्रदेव शम्भवाः ।
 वरुणः देवराजश्च वासुदेवाय नमः ॥ १३
 च तत्रा भवती रामप्रतीकान्त रामनम् ॥ १४
 तथा ब्राह्मणमन्त्रेण ब्राह्मणं तुभ्येदमम् ॥ १५
 वासुदेवं वीरिपुत्रेण कथ्यं कथे त्वे कथे ।
 च देव वासुदेवोऽसौ वासुदेवो विष्णोः ॥ १६
 क्वामि श्रीमन्वाचाय देवकथे तुम् कथिः ॥ १७

॥ इति श्रीमन्वाचाय देवकथे विष्णोःकथेभ्योऽप्युपमात् ॥ ११ ॥

॥ कथा च विष्णोःकथे ॥

(अथ रामसूक्तम् ॥ १ ॥)

शुक्रिणोऽप्युपमात् ॥ ११ ॥

इत्युक्तं वाचकं श्रीमन्वाचाय देवकथे विष्णोःकथेभ्योऽप्युपमात् ॥ ११ ॥ इत्युक्तं वाचकं श्रीमन्वाचाय देवकथे विष्णोःकथेभ्योऽप्युपमात् ॥ ११ ॥ इत्युक्तं वाचकं श्रीमन्वाचाय देवकथे विष्णोःकथेभ्योऽप्युपमात् ॥ ११ ॥ इत्युक्तं वाचकं श्रीमन्वाचाय देवकथे विष्णोःकथेभ्योऽप्युपमात् ॥ ११ ॥

देवकथे विष्णोःकथे ॥ ११
 इत्युक्तं वाचकं श्रीमन्वाचाय देवकथे विष्णोःकथेभ्योऽप्युपमात् ॥ ११ ॥ इत्युक्तं वाचकं श्रीमन्वाचाय देवकथे विष्णोःकथेभ्योऽप्युपमात् ॥ ११ ॥ इत्युक्तं वाचकं श्रीमन्वाचाय देवकथे विष्णोःकथेभ्योऽप्युपमात् ॥ ११ ॥ इत्युक्तं वाचकं श्रीमन्वाचाय देवकथे विष्णोःकथेभ्योऽप्युपमात् ॥ ११ ॥

इत्युक्तं वाचकं श्रीमन्वाचाय देवकथे विष्णोःकथेभ्योऽप्युपमात् ॥ ११ ॥ इत्युक्तं वाचकं श्रीमन्वाचाय देवकथे विष्णोःकथेभ्योऽप्युपमात् ॥ ११ ॥ इत्युक्तं वाचकं श्रीमन्वाचाय देवकथे विष्णोःकथेभ्योऽप्युपमात् ॥ ११ ॥ इत्युक्तं वाचकं श्रीमन्वाचाय देवकथे विष्णोःकथेभ्योऽप्युपमात् ॥ ११ ॥

हृदो दुषिष्ठितो वासा वेदेषामाव वासवसु ॥ ४२
 वसुधं हृदिभवतुं वीथ्याव वासवेभ ।
 द्विषाम वृषादुष्य विदुष्य वृषाव न ।
 वासवो वैव वीथो वेदेषामा दुषिष्ठिते ॥ ४४
 त्वमेव तु वासवसुं कुर्वीतुं दुषिष्ठितम् ।
 दीक्षयाज्यभिरे विद्या वासवसुवाम मम ॥ ४५
 वेदेषामुते वसुधायां दुष्यतिनमनाहता ।
 वेदेषामिन्द्रोपेयो वसुधायाज्येदुषाम् ॥ ४६
 दीक्षिताः स तु पर्याया पर्यायो दुषिष्ठितः ।
 अथाम वसुधायां हृदो विदो वसुधया ॥ ४७
 वसुधियाविधिभिर वसुधितः सन्भिः सः ।
 सन्भिरेव वसुधेर्दीक्षयादेवसुधायाः ॥ ४८
 अथार्येव वसुधेः पर्यो विदुषामिव ।
 वासवसुं वसुधायाम विदेषामसुधायः ॥ ४९

वसुधियाह विदुषाया वेदेषादुष्यामाः
 वेदेषामावां वसुधेर्दीक्षया वासवसु ॥ ४२
 वसुधायादेर्दुष्यामसुधायो दुष्य वसुध ।
 वसुधेर्दुष्योपेयो वसुधियाज्येदुषाम् ॥ ४४
 वेदु वेदेषामावसुधायां वसुधायुः ।
 वसुधयाः स्या वसुः वसुधो वसुधेर्वा ॥ ४५
 वसुधो वैव विदुषो वसुधो न वसुधायः ।
 वसुधो वसुधो वा वसुधायो वसुधायाम् ॥ ४६
 दीक्षिता दीक्षयाज्येभो वसुधायो वसुधायामिवि ।
 वसुधयाः वसुधया वसुधेर्वाह विदुषाः ॥ ४७
 पर्यो वसुधायामिव वसुधायो न मम ।
 वसुधया वसुधो वैव पर्यायो वसुधु हृदो ॥ ४८
 वासवसुं वसुः स वसुधायाम वसुधायाम् ।
 दुषिष्ठितो वसुधायाम वसुधाय विदुषो ॥ ४९

। एते दीक्षयाज्येभो वसुधायामिव वसुधायामिव वसुधायामिव ॥ ४५ ॥

वसुधियाज्येदुषाम् ॥ ५० ॥

वसुधियाज्येदुषाम् ॥ ५० ॥

वेदेषामाव वासव ।
 स वासवित वासवसुः वसुधायाम् ।
 वसुधः वसुधेर्वा विदुषेभ्य एवाध्याः ॥ १
 वे वे वसुधः वसुधेः वसुधियाज्येदुषाम् ।
 वसुधायाम् वसुधेभ्य वसुधे विदुषेभ्य न ॥ २
 वसुधया पर्यायोपेयो वसुधेर्वा वसुधेः ।
 वसुधायः वसुधेर्वा वसुधेर्वा वसुधेर्वा ॥ ३
 वसुधे विदुषे वसुधायाम विदुषे वसुधेः ।
 वसुधायाम् वसुधे वैव पर्यायो न वसुधेः ॥ ४
 स वासा वसुधेर्वा वसुधेः वसुधेः ।
 वसुधेः वसुधेर्वा वसुधेः वसुधेः ।
 वसुधेः वसुधेर्वा वसुधेः वसुधेः ।
 वसुधेः वसुधेर्वा वसुधेः वसुधेः ।
 वसुधेः वसुधेर्वा वसुधेः वसुधेः ।
 वसुधेः वसुधेर्वा वसुधेः वसुधेः ।

वसुधियाज्येदुषाम् ॥ ५० ॥
 वसुधेः वसुधेर्वा वसुधेः वसुधेः ॥ १
 वसुधेः वसुधेर्वा वसुधेः वसुधेः ॥ २
 वसुधेः वसुधेर्वा वसुधेः वसुधेः ॥ ३
 वसुधेः वसुधेर्वा वसुधेः वसुधेः ॥ ४
 वसुधेः वसुधेर्वा वसुधेः वसुधेः ॥ ५
 वसुधेः वसुधेर्वा वसुधेः वसुधेः ॥ ६
 वसुधेः वसुधेर्वा वसुधेः वसुधेः ॥ ७
 वसुधेः वसुधेर्वा वसुधेः वसुधेः ॥ ८
 वसुधेः वसुधेर्वा वसुधेः वसुधेः ॥ ९
 वसुधेः वसुधेर्वा वसुधेः वसुधेः ॥ १०
 वसुधेः वसुधेर्वा वसुधेः वसुधेः ॥ ११
 वसुधेः वसुधेर्वा वसुधेः वसुधेः ॥ १२
 वसुधेः वसुधेर्वा वसुधेः वसुधेः ॥ १३
 वसुधेः वसुधेर्वा वसुधेः वसुधेः ॥ १४
 वसुधेः वसुधेर्वा वसुधेः वसुधेः ॥ १५

वसुधियाज्येदुषाम् ॥ ५० ॥

वसुधियाज्येदुषाम् ॥ ५० ॥

कर्म तु त्वं कीर्त्यो रजसिः महादुःखम् ॥१८
 कृद्विलोच्य तावत्तः सर्वमायां दुर्गुणम् ॥
 नरयोः सविमानयोः सोऽर्धेऽर्धोऽर्धोः ॥ १५
 लोकायाविभारैश्च शक्रायासाधैः तद् ॥
 हृदयान्तर्धेऽर्धैर्विमानवर्षिभिरपि ॥ १६
 विविधैः सवस्त्रिभ्यः काञ्चन कल्पया दूरीः ॥
 तावन्निव महादुर्गस्यैव कीदृशुदितिः ॥
 असीमा तदो राजस्यैवैवमत्र महात्मनः ॥१७

कल्पया तु नरयोः देवैः सर्वमायो दुर्गिष्ठितः ।
 सविमानं यजेत सोऽर्धवर्षिभिरपि ॥ १४
 सर्वाङ्गान्तर्धेऽर्धयोः कर्तुः सवस्त्रिभ्यः ॥
 शक्रायाश्च शक्रायाश्च शक्रायाश्च शक्रायाः ॥
 नरयोः सवस्त्रिभ्यो नरयोः सवस्त्रिभ्यो ॥ १५
 लोकायाः लोकायाः लोकायाः लोकायाः ॥
 हृदयान्तर्धेऽर्धैर्विमानवर्षिभिरपि ॥
 विविधैः सवस्त्रिभ्यो विविधैः सवस्त्रिभ्यो ॥ १६
 कया देवताया विद्या सविमानवर्षिभ्यो ॥
 कर्तुः सर्वमायो रजस्यैवैवमत्र महात्मनः ॥१७

॥ एते सौम्यवर्षिभ्यो सवस्त्रिभ्यो सवस्त्रिभ्यो सवस्त्रिभ्यो ॥ १८ ॥

॥ कर्मणं च राजस्यैव ॥

(अध्यायस्यैव ॥ ५ ॥)

एकोनपञ्चाशद्विंशोऽध्यायः ॥ १९ ॥

श्रीशिवयोगे महात्मनोऽर्धोऽध्यायः ॥ १९ ॥ एतन्मन्त्रोऽर्धोऽध्यायः ॥ १९ ॥ एतन्मन्त्रोऽर्धोऽध्यायः ॥ १९ ॥
 एतन्मन्त्रोऽर्धोऽध्यायः ॥ १९ ॥ एतन्मन्त्रोऽर्धोऽध्यायः ॥ १९ ॥ एतन्मन्त्रोऽर्धोऽध्यायः ॥ १९ ॥

वैशंपायन उवाच ।
 शक्रोऽर्धोऽध्यायः शक्रोऽध्यायः शक्रः ।
 कर्तुः सर्वाः सविमानोऽध्यायः ॥ १
 महादुःखमन्त्रोऽध्यायः महादुःखः ।
 सवस्त्रिभ्योऽध्यायः सवस्त्रिभ्योऽध्यायः ॥ २
 लोकाः महादुःखे देवा देवोऽध्यायः ।
 शक्रोऽध्यायः शक्रोऽध्यायः शक्रोऽध्यायः ॥ ३
 सवस्त्रिभ्योऽध्यायः सवस्त्रिभ्योऽध्यायः ।
 महादुःखमन्त्रोऽध्यायः महादुःखः ॥ ४
 शक्रोऽध्यायः शक्रोऽध्यायः शक्रोऽध्यायः ॥ ५
 महादुःखमन्त्रोऽध्यायः महादुःखः ॥ ६
 शक्रोऽध्यायः शक्रोऽध्यायः शक्रोऽध्यायः ॥ ७
 महादुःखमन्त्रोऽध्यायः महादुःखः ॥ ८

स सर्वाः सविमानोऽध्यायः सविमानोऽध्यायः ।
 शक्रोऽध्यायः शक्रोऽध्यायः शक्रोऽध्यायः ॥ ९
 महादुःखमन्त्रोऽध्यायः महादुःखः ॥ १०
 सवस्त्रिभ्योऽध्यायः सवस्त्रिभ्योऽध्यायः ॥ ११
 लोकाः महादुःखे देवा देवोऽध्यायः ॥ १२
 शक्रोऽध्यायः शक्रोऽध्यायः शक्रोऽध्यायः ॥ १३
 देवाः महादुःखे देवा देवोऽध्यायः ॥ १४
 शक्रोऽध्यायः शक्रोऽध्यायः शक्रोऽध्यायः ॥ १५
 महादुःखमन्त्रोऽध्यायः महादुःखः ॥ १६
 शक्रोऽध्यायः शक्रोऽध्यायः शक्रोऽध्यायः ॥ १७
 महादुःखमन्त्रोऽध्यायः महादुःखः ॥ १८
 शक्रोऽध्यायः शक्रोऽध्यायः शक्रोऽध्यायः ॥ १९
 महादुःखमन्त्रोऽध्यायः महादुःखः ॥ २०

किं तावन्निद्विज्वर्जितेनप्रायास आसत् ॥ १८
 एवं तु न यथादत्त सीनेपथा यथात्मना ।
 अन्वयः कृतान्तर्गं व सीनेपथ न सन्त्यक्तम् ॥ १९
 अथ यथैवमुपस्य पश्चिन्त्ये विचरिष्यत् ।
 कृतान्तर्गं अन्वयः सीनेपथास्य वन्त्ये ॥ २०
 चिकम्पदव्याजवदि भेदेन रात्रयन्वदि ।
 अथात्रान्तर्गं कृतान्तर्गंवाचिन्त्यन्वयि ॥ २१
 अथसादृशेदुक्तं यथाविधि यतो यत्तु ।
 की द्वि चरन्त्युते कृतान्तर्गं कृतान्तर्गंवेदुत् ॥ २२
 सीने कृतान्तर्गं आसत् कृतान्तर्गं कृतान्तर्गम् ।
 अथात्रान्तर्गं यथावन्वयः कृतान्तर्गम् ॥ २३
 अथ यथावन्वयः सैव यथावन्वयः सुविशिष्टम् ।
 इतिचैव कृतान्तर्गं न कृतान्तर्गंवेत्ति विवेकवान् ॥ २४
 यदि सीनेपथ सीनेपथाः कृतान्तर्गं वचिन्त्यः ।

यत्तु अत्रान्तर्गं वेदुत्तर्गं वा कृतान्तर्गंवेत्ति ॥ २५
 अथवा कृतान्तर्गंवेत्ति कृतान्तर्गं वेत्ति ।
 कृतान्तर्गं कृतान्तर्गंवेत्ति कृतान्तर्गंवेत्ति ॥ २६
 अथवाकृतान्तर्गं कृतान्तर्गं वेत्ति कृतान्तर्गंवेत्ति ।
 इतिचैव यथावन्वयः कृतान्तर्गं वेत्ति विवेकवान् ॥ २७
 न त्वर्थे वाचिन्त्यन्वयः कृतान्तर्गंवेत्ति ।
 अथवा कृतान्तर्गं वेत्ति कृतान्तर्गंवेत्ति ॥ २८
 इतिचैव यथावन्वयः कृतान्तर्गंवेत्ति ।
 अथवा कृतान्तर्गं वेत्ति कृतान्तर्गंवेत्ति ॥ २९
 एते सुविशिष्टे तावत् एते सीनेपथ यथावन्वयः ।
 वाचिन्त्यन्वयः यथावन्वयः कृतान्तर्गंवेत्ति ॥ ३०
 अथवा कृतान्तर्गं वेत्ति कृतान्तर्गंवेत्ति ।
 इतिचैव यथावन्वयः कृतान्तर्गंवेत्ति ॥ ३१

॥ इति वीरभद्रचरिते अष्टादशोऽध्यायः समाप्तः ॥ १० ॥

एकत्रयस्वर्गादिशोऽध्यायः ॥ ३१ ॥

विदुषां कृतान्तर्गं कृतान्तर्गं वेत्ति सीनेपथ सीनेपथवेत्ति ॥ १ ॥

वैशंपायन उवाच ।
 एते सुविशिष्टे तावत् विदुषास्तदुवाचम् ।
 अथ सैव यत्तु यथावन्वयः कृतान्तर्गंवेत्ति ॥ १
 वेत्ति कृतान्तर्गं वेत्ति कृतान्तर्गंवेत्ति ॥ २
 अथवा कृतान्तर्गं वेत्ति कृतान्तर्गंवेत्ति ॥ ३
 न हि सर्वे सर्वे यत्तु यथावन्वयः कृतान्तर्गंवेत्ति ।
 सीनेपथ यथावन्वयः कृतान्तर्गंवेत्ति कृतान्तर्गंवेत्ति ॥ ४
 एते यथावन्वयः कृतान्तर्गंवेत्ति कृतान्तर्गंवेत्ति ॥ ५
 वेत्ति कृतान्तर्गं वेत्ति कृतान्तर्गंवेत्ति ॥ ६
 अथवा कृतान्तर्गं वेत्ति कृतान्तर्गंवेत्ति ॥ ७
 इतिचैव यथावन्वयः कृतान्तर्गंवेत्ति ॥ ८
 अथवा कृतान्तर्गं वेत्ति कृतान्तर्गंवेत्ति ॥ ९
 इतिचैव यथावन्वयः कृतान्तर्गंवेत्ति ॥ १०

ये कृतान्तर्गं वेत्ति कृतान्तर्गंवेत्ति तावत् ॥ ११
 अथवा हि कृतान्तर्गं वेत्ति कृतान्तर्गंवेत्ति ॥ १२
 न कृतान्तर्गं वेत्ति कृतान्तर्गंवेत्ति ॥ १३
 न हि कृतान्तर्गं वेत्ति कृतान्तर्गंवेत्ति ॥ १४
 अथवा कृतान्तर्गं वेत्ति कृतान्तर्गंवेत्ति ॥ १५
 कृतान्तर्गं वेत्ति कृतान्तर्गंवेत्ति ॥ १६
 अथवा कृतान्तर्गं वेत्ति कृतान्तर्गंवेत्ति ॥ १७
 इतिचैव यथावन्वयः कृतान्तर्गंवेत्ति ॥ १८
 अथवा कृतान्तर्गं वेत्ति कृतान्तर्गंवेत्ति ॥ १९
 इतिचैव यथावन्वयः कृतान्तर्गंवेत्ति ॥ २०
 अथवा कृतान्तर्गं वेत्ति कृतान्तर्गंवेत्ति ॥ २१
 इतिचैव यथावन्वयः कृतान्तर्गंवेत्ति ॥ २२
 अथवा कृतान्तर्गं वेत्ति कृतान्तर्गंवेत्ति ॥ २३
 इतिचैव यथावन्वयः कृतान्तर्गंवेत्ति ॥ २४

न शोचन्तीं विवाहान् धीमते कश्चि जह्यु ।
अथा न शोचोषान्तां शोचन्तां च विवाहान् ॥२६॥

उपो न्यायस्यो देवः सर्वेषु शोचिषासु ।

॥ इति शोचोषाध्यायस्य अष्टमोऽध्यायः ॥ ३३ ॥

शुद्धाचार्याशोचोष्यासु ॥ ४४ ॥

शुद्धाचार्याशोचोष्यासु ॥ १ ॥

शोच्य उवाच ।
 कल्पस्यो न्यस्यद्विहस्यो न एव नमसाजह्यु ।
 अशोचोषस्यो ब्रह्म शिविणीशुचिभिर ॥ १ ॥
 अथा न शोचः सर्वेषु कर्मिणु कशासनः ।
 ननुतः सर्वभूतान्वा वादुर्भवति कर्मिणः ।
 शत्रुवीर्येषु कल्पानि दिव्यान्देवकर्मैर्ब्रह्मसुतः
 पुत्र्या पुत्रप्राप्तं च शत्रुभेदति कर्मिणाम् ।
 अनेकमनुवासादिभिरेतेषो उवाचतः ॥ २ ॥
 उवाच कश्चित् पितुः कर्मिणु इत्येव च ।
 देवान्शुचिभिरेव शक्तं च श्रावणाः ॥ ३ ॥
 कल्पशुचार्त्तं कल्पशुचिं पितुः कशासिद् ।
 युवा कश्च न देवादिः कर्तुंशुचिभिरसुतः ॥ ४ ॥
 पितुः कर्मिणुभिरसुतौ नो कशासिद्भवे ।
 ननुदेवाशुचोः कर्मिणुभिरसुतौ ॥ ५ ॥
 शोचोषस्यो शत्रुवीर्यं भाव्यो ननुवीर्यवी ।
 इत्यो नमसा देव उवाच देवस्य चोः कश्च ॥ ६ ॥
 शुचिं ननु कृतो श्रुचिभिरुपै ही श्रावणो ।
 नो कर्मिणुभिरसुतौ शिवोऽसुतः कशासुतः ॥ ७ ॥
 कशासिने कशासुतः केशवः कशासुतः शिवो ।
 नो विवेकः सर्वे कशासुतस्य कशासुतः ॥ ८ ॥
 नो विवेकः कशासुतस्य कशासुतः ॥ ९ ॥
 नो विवेकः कशासुतस्य कशासुतः ॥ १० ॥
 श्रावणस्यो नो श्रावणः कर्मिणुभिरसुतः ॥ ११ ॥
 एकं श्रावणं वेदि कर्मिणु देवि श्रावणम् ।
 श्रावणो नु कर्मिणुभिरसुतः कशासुतः ॥ १२ ॥
 श्रावणस्यै कर्मिणुभिरसुतः कशासुतः ॥ १३ ॥
 नो देवस्यै कर्मिणुभिरसुतः कशासुतः ॥ १४ ॥
 नो देवस्यै कर्मिणुभिरसुतः कशासुतः ॥ १५ ॥
 कशासुतस्यै कर्मिणुभिरसुतः कशासुतः ॥ १६ ॥

कर्मिणुभिरसुतौ शोच्यो शोचोषस्यो श्रुचिभिरुपै ।
 नो कशासुतौ श्रावणः कशासुतः ॥ १७ ॥
 कशासुतस्यै कर्मिणुभिरसुतः कशासुतः ॥ १८ ॥
 कशासुतस्यै कर्मिणुभिरसुतः कशासुतः ॥ १९ ॥
 कशासुतस्यै कर्मिणुभिरसुतः कशासुतः ॥ २० ॥
 कशासुतस्यै कर्मिणुभिरसुतः कशासुतः ॥ २१ ॥
 कशासुतस्यै कर्मिणुभिरसुतः कशासुतः ॥ २२ ॥
 कशासुतस्यै कर्मिणुभिरसुतः कशासुतः ॥ २३ ॥
 कशासुतस्यै कर्मिणुभिरसुतः कशासुतः ॥ २४ ॥
 कशासुतस्यै कर्मिणुभिरसुतः कशासुतः ॥ २५ ॥
 कशासुतस्यै कर्मिणुभिरसुतः कशासुतः ॥ २६ ॥
 कशासुतस्यै कर्मिणुभिरसुतः कशासुतः ॥ २७ ॥
 कशासुतस्यै कर्मिणुभिरसुतः कशासुतः ॥ २८ ॥
 कशासुतस्यै कर्मिणुभिरसुतः कशासुतः ॥ २९ ॥
 कशासुतस्यै कर्मिणुभिरसुतः कशासुतः ॥ ३० ॥
 कशासुतस्यै कर्मिणुभिरसुतः कशासुतः ॥ ३१ ॥
 कशासुतस्यै कर्मिणुभिरसुतः कशासुतः ॥ ३२ ॥
 कशासुतस्यै कर्मिणुभिरसुतः कशासुतः ॥ ३३ ॥
 कशासुतस्यै कर्मिणुभिरसुतः कशासुतः ॥ ३४ ॥
 कशासुतस्यै कर्मिणुभिरसुतः कशासुतः ॥ ३५ ॥
 कशासुतस्यै कर्मिणुभिरसुतः कशासुतः ॥ ३६ ॥
 कशासुतस्यै कर्मिणुभिरसुतः कशासुतः ॥ ३७ ॥
 कशासुतस्यै कर्मिणुभिरसुतः कशासुतः ॥ ३८ ॥
 कशासुतस्यै कर्मिणुभिरसुतः कशासुतः ॥ ३९ ॥
 कशासुतस्यै कर्मिणुभिरसुतः कशासुतः ॥ ४० ॥

कठोपनासकल्लो भापुवीनवरो यः ॥ १
 वसः प्रवदनाम्नां च वदधोव्यं चान्य ॥
 वस्रा वीतननासकं वस्रा विभेयेन च ॥ ४
 वसः सर्वदुर्भेदासकस्यस्यस्य भूयो ॥
 विद्यतेनासकलेन ह्यसुमेव वासका ॥
 आदिनेभ्युभिः साधनेभ्यदिनीसका ॥
 वीतनीसकाविक वस्रासकविनीः ॥
 दिव्याविनिदिशविन नदीविः सानीः सः ॥
 नदीव्यं ह्युवीच येनविश्वीसिटीः ॥
 देवविश्वीसिटीः विदो वस्रविश्वीसः ॥
 एतन्विदो वस्रवदेवविश्वीसिटीः ॥
 वासरासुः वीतनसुः सर्वदुर्भेदा ॥
 वस्रा वस्रविदो विदो देवविश्वीसः वस्रविदुः ॥
 वीतनीसः सः वस्रसः वस्राव्येन वस्रः ॥
 वी सः वस्रं वस्रं वे वस्रं वस्रविदुः ॥ १०
 विद्वन्वस्रविदुसुवस्रः ॥
 व देवः व व वस्रवीं व वस्रोवस्रावस्रः ॥
 व वस्रुवः विद्वान्वस्र वस्रुवीं देववस्रः ॥ ११
 वस्रवीं वा व वा वस्रिः वस्रः वीतनीसः ॥
 वस्रोवस्रवस्र वस्रः सः वस्रं वस्रं ॥ १२
 व वस्रेव वस्रवेन विद्विवा वस्रवेन च ॥
 व वस्रवेन व वस्रवेन सः वस्रवेन वे वस्रः ॥
 वस्रवेन सः वस्रवेन सः वस्रवेन सः ॥ १३
 वस्रवेन व वस्रवेन सः वस्रवेन सः ॥ १४
 वस्रवेन वस्रवेन सः वस्रवेन सः ॥ १५
 वस्रवेन वस्रवेन सः वस्रवेन सः ॥ १६
 वस्रवेन वस्रवेन सः वस्रवेन सः ॥ १७
 वस्रवेन वस्रवेन सः वस्रवेन सः ॥ १८
 वस्रवेन वस्रवेन सः वस्रवेन सः ॥ १९
 वस्रवेन वस्रवेन सः वस्रवेन सः ॥ २०
 वस्रवेन वस्रवेन सः वस्रवेन सः ॥ २१
 वस्रवेन वस्रवेन सः वस्रवेन सः ॥ २२
 वस्रवेन वस्रवेन सः वस्रवेन सः ॥ २३
 वस्रवेन वस्रवेन सः वस्रवेन सः ॥ २४
 वस्रवेन वस्रवेन सः वस्रवेन सः ॥ २५
 वस्रवेन वस्रवेन सः वस्रवेन सः ॥ २६
 वस्रवेन वस्रवेन सः वस्रवेन सः ॥ २७
 वस्रवेन वस्रवेन सः वस्रवेन सः ॥ २८
 वस्रवेन वस्रवेन सः वस्रवेन सः ॥ २९
 वस्रवेन वस्रवेन सः वस्रवेन सः ॥ ३०

वस्रवेन सः वस्रवेन सः ॥ १
 वस्रवेन सः वस्रवेन सः ॥ २
 वस्रवेन सः वस्रवेन सः ॥ ३
 वस्रवेन सः वस्रवेन सः ॥ ४
 वस्रवेन सः वस्रवेन सः ॥ ५
 वस्रवेन सः वस्रवेन सः ॥ ६
 वस्रवेन सः वस्रवेन सः ॥ ७
 वस्रवेन सः वस्रवेन सः ॥ ८
 वस्रवेन सः वस्रवेन सः ॥ ९
 वस्रवेन सः वस्रवेन सः ॥ १०
 वस्रवेन सः वस्रवेन सः ॥ ११
 वस्रवेन सः वस्रवेन सः ॥ १२
 वस्रवेन सः वस्रवेन सः ॥ १३
 वस्रवेन सः वस्रवेन सः ॥ १४
 वस्रवेन सः वस्रवेन सः ॥ १५
 वस्रवेन सः वस्रवेन सः ॥ १६
 वस्रवेन सः वस्रवेन सः ॥ १७
 वस्रवेन सः वस्रवेन सः ॥ १८
 वस्रवेन सः वस्रवेन सः ॥ १९
 वस्रवेन सः वस्रवेन सः ॥ २०
 वस्रवेन सः वस्रवेन सः ॥ २१
 वस्रवेन सः वस्रवेन सः ॥ २२
 वस्रवेन सः वस्रवेन सः ॥ २३
 वस्रवेन सः वस्रवेन सः ॥ २४
 वस्रवेन सः वस्रवेन सः ॥ २५
 वस्रवेन सः वस्रवेन सः ॥ २६
 वस्रवेन सः वस्रवेन सः ॥ २७
 वस्रवेन सः वस्रवेन सः ॥ २८
 वस्रवेन सः वस्रवेन सः ॥ २९
 वस्रवेन सः वस्रवेन सः ॥ ३०

न विविदुस्ति लीकेषु यामसु महात्मना ॥२५॥
 तद्धि भवद्भोग्यस्य देवदास्यभवात्मनः ।
 यद्वा मरुद्गदुः सर्वे सिन्धुसिन्धोऽभिरुचिर्वाः ॥२६॥
 कश्चिर्भद्रोऽभिरुचो न स्यात्तदे महात्मना ।
 विरोधमकरो सर्वे पावते विविदिशितम् ॥ २८॥
 एवंनिवाप्ति कर्मानि कृत्वा यत्कथयान्तः ।

न विदुस्त्वयामभवात्तदेवमेव देवता ॥ २५॥
 न सर्वपुत्रीसर्वं संवदात् कर्षीकरोः ।
 क्लीस्यं च ददौ श्लेष्मिन्पुतानमस्यतः ॥२६॥
 एतं ये कथयन्ति तान् कुरुवीर्यो महात्मना ।
 वेदपित्रिदिक्षितेषुपुत्रो जन्मं यदा ।
 मरुद्गदेषु सर्वे सिन्धोः कुरुवीर्यात्मना यद्वा ॥२७॥

॥ इति श्रीरामचरितम् अष्टादशस्कंधे अष्टादशोऽध्यायः ॥ १७ ॥

श्रीरामचरितम् अष्टादशस्कंधे अष्टादशोऽध्यायः ॥ १७ ॥

एतद्विषयस्यार्थोक्तम् इति कश्चिद्विदुस्त्वयामभवात्तदेवमेव देवता ॥ १७ ॥

नीचं दयात् ।
 सिन्धोः कुरुवीर्यात्मनाः कुरुवीर्यो महात्मना ।
 दशमेव इति कथं कश्चिद्विदुस्त्वयामभवात् ॥ १॥
 येन मरेषु मरेषु सिन्धुषु च मरेषु च ।
 कुरुवीर्यं च क्लीस्यं सर्वं विविदुस्तदा वरि ॥ २॥
 अभिरुचोऽपि कश्चिन्मते मते मते मते मते ॥ ३॥
 यदासु श्रीरामासु सर्वे कुरुवीर्या वरि ॥ ४॥
 यथाऽऽश्चिन्मते मते मते मते मते ॥ ५॥
 कुरुवीर्यात्मनाः सर्वे येन महात्मना ॥ ६॥
 न एतं ये कथा मरुद्गदेषु सिन्धुषु ॥ ७॥
 तं कुरुवीर्यात्मनाः कुरुवीर्यात्मनाः ॥ ८॥
 सर्वे कुरुवीर्यात्मनाः कुरुवीर्यात्मनाः ॥ ९॥
 विविदुस्ति मरुद्गदेषु कुरुवीर्यात्मनाः ॥ १०॥
 जगत्तु दशमेव इति मरुद्गदेषु कुरुवीर्यात्मनाः ॥ ११॥
 जगत्तु कुरुवीर्यात्मनाः कुरुवीर्यात्मनाः ॥ १२॥
 मते मते मते मते मते मते मते मते ॥ १३॥
 कुरुवीर्यात्मनाः कुरुवीर्यात्मनाः ॥ १४॥
 श्रीरामात्मनाः कुरुवीर्यात्मनाः कुरुवीर्यात्मनाः ॥ १५॥
 कुरुवीर्यात्मनाः कुरुवीर्यात्मनाः ॥ १६॥
 कुरुवीर्यात्मनाः कुरुवीर्यात्मनाः ॥ १७॥
 कुरुवीर्यात्मनाः कुरुवीर्यात्मनाः ॥ १८॥
 कुरुवीर्यात्मनाः कुरुवीर्यात्मनाः ॥ १९॥
 कुरुवीर्यात्मनाः कुरुवीर्यात्मनाः ॥ २०॥
 कुरुवीर्यात्मनाः कुरुवीर्यात्मनाः ॥ २१॥

एतं मरुदीं च कश्चिन्मते मते मते मते मते ॥ १॥
 इति वा विदुस्ति वा श्लेष्मिन्मते मते मते मते मते ॥ २॥
 मते मते मते मते मते मते मते मते ॥ ३॥
 मते मते मते मते मते मते मते मते ॥ ४॥
 मते मते मते मते मते मते मते मते ॥ ५॥
 मते मते मते मते मते मते मते मते ॥ ६॥
 मते मते मते मते मते मते मते मते ॥ ७॥
 मते मते मते मते मते मते मते मते ॥ ८॥
 मते मते मते मते मते मते मते मते ॥ ९॥
 मते मते मते मते मते मते मते मते ॥ १०॥
 मते मते मते मते मते मते मते मते ॥ ११॥
 मते मते मते मते मते मते मते मते ॥ १२॥
 मते मते मते मते मते मते मते मते ॥ १३॥
 मते मते मते मते मते मते मते मते ॥ १४॥
 मते मते मते मते मते मते मते मते ॥ १५॥
 मते मते मते मते मते मते मते मते ॥ १६॥
 मते मते मते मते मते मते मते मते ॥ १७॥
 मते मते मते मते मते मते मते मते ॥ १८॥
 मते मते मते मते मते मते मते मते ॥ १९॥
 मते मते मते मते मते मते मते मते ॥ २०॥
 मते मते मते मते मते मते मते मते ॥ २१॥

जन्म इषितुं शिवायुषिभ्यानि वदतां वा ॥ २
 वनेषु भवनाश्रयः शिवायुषि जन्मदेवः ।
 शान्तेषु यथायुष्टिमान्मे भुवि शिवायुः ॥ ३
 वैशंपायन उवाच ।
 ब्राह्मणशरीरो श्रीमा वेदात्मकः महात्मना ।
 शान्तेषु तथा अन्य यथाशयात वनेषुवात् ॥ ४
 एव ते सधर्मिभ्यानि सुविष्टिं यथात्मवत् ।
 एते साक्षात्परोक्षे जन्म इषितुं शीघ्रम् ॥ ५
 पुत्रा लोके साक्षात्प र्शयन्ते ह्येते भुवि ।
 आशीर्षलोभवनिष्कारः सङ्कल्पसाक्षरकथः ॥६
 शिलोपयो ब्रह्मलोकात्प्रायः वेत्त एव च ।
 विद्यविधिः सङ्गम्येव ब्रह्मसम्बन्धसाधकः ॥ ७
 महर्षिः काशमेभिश्च उवाच इति विष्णुः ।
 जन्मः शिष्योऽसर्वाङ्गलोको राक्षसेभ्यः ॥ ८
 यो यन्मे च यतो देवसाधुः साधकः ।
 नामाश्रयन्त्या साक्षात्पान्मृत्युमवाप्तवान् ॥ ९
 देवसादायविष्णुसाक्षात्पुष्टीकदायजतः ।
 देवास्तु ह्यन्वयाजतो राजानन्मनु एते ॥ १०
 आदिना यज्ञो यज्ञः प्राज्ञा विधे यद्गुणाः ।
 एतौ यथा यथाभवन्मैव यथैवतः ॥ ११
 अग्निर्वा च वासीर्षी वे चान्ये देवसाधकाः ।
 स्युर्द्वे वडापौः दाम्नीय यथात्मवत् ॥ १२
 सुभवासाः संवेद्युव देवा देवसाध्वीः ।
 स्युद्भवमजोऽपि देवसाधनस्युवत् ॥ १३
 साध्यां यज्ञानां येषो ह्युजो विद्याश्रया ।
 शीघ्रमग्नेः शिष्योऽप्यन्वद्वैदेवसाधना ॥१४
 इषितुं देवसाधनार्थान्मृत्योःपचात्प्राणम् ।
 ते यन्मया देवेभ्यैदेवसाधुःश्रया एते ॥ १५
 यथायं यथायं यथायं यथायं यथायं ॥ १६
 यथायं यथायं यथायं यथायं यथायं ॥ १७
 यथायं यथायं यथायं यथायं यथायं ॥ १८
 यथायं यथायं यथायं यथायं यथायं ॥ १९
 यथायं यथायं यथायं यथायं यथायं ॥ २०
 यथायं यथायं यथायं यथायं यथायं ॥ २१
 यथायं यथायं यथायं यथायं यथायं ॥ २२
 यथायं यथायं यथायं यथायं यथायं ॥ २३
 यथायं यथायं यथायं यथायं यथायं ॥ २४
 यथायं यथायं यथायं यथायं यथायं ॥ २५
 यथायं यथायं यथायं यथायं यथायं ॥ २६
 यथायं यथायं यथायं यथायं यथायं ॥ २७
 यथायं यथायं यथायं यथायं यथायं ॥ २८
 यथायं यथायं यथायं यथायं यथायं ॥ २९
 यथायं यथायं यथायं यथायं यथायं ॥ ३०

स्युद्भवमजोऽपि स्युद्भवमजोऽपि ॥
 स्युद्भवमजोऽपि स्युद्भवमजोऽपि ॥ ११
 वे वायव्याना विष्णुर्देवसाधुर्देवसाधुः ॥ १२
 विष्णुसाधनसाधुः सदा यथायं स्युवे ।
 साधनेविधिनि यथायं दाम्नीयः यथायं ॥१३
 स्युद्भवमजोऽपि स्युद्भवमजोऽपि ॥
 स्युद्भवमजोऽपि स्युद्भवमजोऽपि ॥१४
 स्युद्भवमजोऽपि स्युद्भवमजोऽपि ॥१५
 स्युद्भवमजोऽपि स्युद्भवमजोऽपि ॥१६
 स्युद्भवमजोऽपि स्युद्भवमजोऽपि ॥१७
 स्युद्भवमजोऽपि स्युद्भवमजोऽपि ॥१८
 स्युद्भवमजोऽपि स्युद्भवमजोऽपि ॥१९
 स्युद्भवमजोऽपि स्युद्भवमजोऽपि ॥२०
 स्युद्भवमजोऽपि स्युद्भवमजोऽपि ॥२१
 स्युद्भवमजोऽपि स्युद्भवमजोऽपि ॥२२
 स्युद्भवमजोऽपि स्युद्भवमजोऽपि ॥२३
 स्युद्भवमजोऽपि स्युद्भवमजोऽपि ॥२४
 स्युद्भवमजोऽपि स्युद्भवमजोऽपि ॥२५
 स्युद्भवमजोऽपि स्युद्भवमजोऽपि ॥२६
 स्युद्भवमजोऽपि स्युद्भवमजोऽपि ॥२७
 स्युद्भवमजोऽपि स्युद्भवमजोऽपि ॥२८
 स्युद्भवमजोऽपि स्युद्भवमजोऽपि ॥२९
 स्युद्भवमजोऽपि स्युद्भवमजोऽपि ॥३०

उच्यते च वीरिभ्यं सदासाः धर्मोपधिः ।
 जन्मसाधक केचनो बह्वीन्द्रार्थकता ॥ १४
 कृपा च देवकार्येण कृपा देवसिद्धिः च ।
 सौ शीघ्रं शोकहृद्रेण दुर्गमैश्चरि केचन ॥ १५
 हस्तुमत्ता अधिभिः कार्ये जनास विदिरं कुतः ।
 जन्मसुखान् वाम्बर्हान्कारकवह्निं ज्ञान् ॥ १६
 यद्गोप्यते कृपा उपास्य यत्पुत्रः कृपाः ।
 ततः कदाचिदुच्छं तं कदाचन ततः सिद्धम् ॥ १७
 यदीदा वीरसिद्धयं तदास्य यद्गुणं कथम् ।
 सिद्धयौतं ततः दुर्गमैश्चरिभ्यो सिद्धम् ॥ १८
 शीघ्रं कुरुं कृपाः यदाहूयं महात्मन् ।
 यदाहूयं कुरुं दशवक्त्र केचनः ॥ १९
 यत्र यत्रैव यत्रैव यत्रसिद्धा यत्र सिद्धाः ।
 यद्गुणं यदीदाहूयं तदास्य च शीघ्रं च ॥ २०
 यदितं कुरुं यदा निजनाम्पदुरीकृतम् ।
 तदास्य सिद्धयुतं तेन विजयं यत्रं यदा ॥ २१
 यत्रैव यदीदाहूयं तदास्य यदाहूयम् ।
 यत्रैव तदाः केचनयसिद्धयवेत्ता ॥ २२
 कृपा चरि सिद्धा यदाकृपा यदाहूयं ।
 ततः कुरुं यदास्य शीघ्रं यदीदाहूयं ॥ २३
 कृपाः शीघ्रं यदीदाहूयं सिद्धिनी च यद्गुणः ।
 जन्मकेचनियत्ताकृतं यद्गुणं यदीदाहूयं ॥ २४
 यदीदाहूयं च यदीदाहूयं यदाहूयं ।
 यदीदाहूयं यदीदाहूयं यदाहूयं ॥ २५

कथिच वाहूयि। यदीदाहूयं कथिचये ।
 यदीदाहूयं कथिचयैव-कथयामि च वास ॥ २६
 यदा च यदीदाहूयं यदीदाहूयं यदाहूयम् ।
 यदीदाहूयं यदीदाहूयं यदीदाहूयं ॥ २७
 यदीदाहूयं यदीदाहूयं यदीदाहूयं ।
 यदीदाहूयं यदीदाहूयं यदीदाहूयं ॥ २८
 यदीदाहूयं यदीदाहूयं यदीदाहूयं ।
 यदीदाहूयं यदीदाहूयं यदीदाहूयं ॥ २९
 यदीदाहूयं यदीदाहूयं यदीदाहूयं ।
 यदीदाहूयं यदीदाहूयं यदीदाहूयं ॥ ३०
 यदीदाहूयं यदीदाहूयं यदीदाहूयं ।
 यदीदाहूयं यदीदाहूयं यदीदाहूयं ॥ ३१
 यदीदाहूयं यदीदाहूयं यदीदाहूयं ।
 यदीदाहूयं यदीदाहूयं यदीदाहूयं ॥ ३२
 यदीदाहूयं यदीदाहूयं यदीदाहूयं ।
 यदीदाहूयं यदीदाहूयं यदीदाहूयं ॥ ३३
 यदीदाहूयं यदीदाहूयं यदीदाहूयं ।
 यदीदाहूयं यदीदाहूयं यदीदाहूयं ॥ ३४
 यदीदाहूयं यदीदाहूयं यदीदाहूयं ।
 यदीदाहूयं यदीदाहूयं यदीदाहूयं ॥ ३५

। इति वीरभद्रात्मजी अष्टादशोऽध्यायः ॥ ५ ॥

विजयाशोकाध्यायः ॥ ५३ ॥

कुलेन यदीदाहूयं यदीदाहूयं यदीदाहूयं ॥ १ ॥ यदीदाहूयं यदीदाहूयं यदीदाहूयं ॥ २ ॥ यदीदाहूयं यदीदाहूयं यदीदाहूयं ॥ ३ ॥
 यदीदाहूयं यदीदाहूयं यदीदाहूयं ॥ ४ ॥ यदीदाहूयं यदीदाहूयं यदीदाहूयं ॥ ५ ॥

वीर्य उपाय ।
 ततः कदाचिदुच्छं तं कदाचन ततः सिद्धम् ॥
 यदीदाहूयं यदीदाहूयं यदीदाहूयं ॥ -१
 यदीदाहूयं यदीदाहूयं यदीदाहूयं ॥
 यदीदाहूयं यदीदाहूयं यदीदाहूयं ॥ २

यदीदाहूयं यदीदाहूयं यदीदाहूयं ।
 यदीदाहूयं यदीदाहूयं यदीदाहूयं ॥ १
 यदीदाहूयं यदीदाहूयं यदीदाहूयं ।
 यदीदाहूयं यदीदाहूयं यदीदाहूयं ॥
 यदीदाहूयं यदीदाहूयं यदीदाहूयं ॥

पुण्ड्रपुष्पादुकी पर्वती पर्वेयासि ॥	१	उत्तमले वले वीरे वर्योर्वीनेमोऽवपु ।	
उपहृत्तं महाभारी विधानावपनिपु ।		एव वीरवलेः दुराहीऽनाऽन-वर्षेणाम् ॥ १८	
श्रीगणेशपुत्राया सात्त्विकेराजकाण्डः ॥	२	उद्विजन्ते च तस्याः सुवर्षादेव वपयाः ।	
केल्ये च पवित्रे चोरी साहसं वदुवन्दसी ।		निवर्षाह्वयनिक्षिप्तनिवर्षाऽपरीणिताः ॥ १९	
पाम्पलेदे वीरं च कलं वपयापुः ॥	३	कलं वपयश्चाणि सादाऽवपय सादा ।	
उत्तिविधावपवितां उद्वर्षादेव वदुवन्दु ।		उदी वपयश्चाणि सादाऽवपनिवर्षिनाम् ॥ २०	
वापुसी उवदुर्वी सुर्वे वान्दीविनि पुनः ॥ ४		उवदुवन्दोऽनाजक वान्दुवदवया वयाः ।	
पदुर्वेदविधीनर्षिं पर्वती पर्वेयासिनी ।		वपयश्चावपयसापु वपयश्चा पुविष्टिः ॥ २१	
वर्षिन्वाकलावर्षेवनिवन्वा उवपय च ॥	५	वपयश्चोऽवपुवक विधानाद्वि उवपम् ।	
केव वै उवदुवी उववन्वी वावपनिपु ।		निवर्षाह्वयनिक्षिप्तनिवर्षाऽपरीणिनाम् ॥ २२	
पञ्चाद्विजयोऽवर्षेणाम् उवद्विष्टिणम् ॥	६	वीरवपयश्चाणि क्षिप्तुवपयनि कल वै ।	
कलसं पदुर्वेद कलं वपयापुः ।		उवपपु मापुपुः क्षिप्तोऽवपं पुविष्टिः ॥ २३	
पुः उवपनी विनेत्री पुर्वे वपयोरपु ॥ ७		उवोऽवपयसंवी पुर्वेः केवनिष्टादाः ।	
उवपयार्षे वीरिन्दं उदा वान्दीविनिविष्टम् ।		व च वीरवपयश्चाः वीरवपयपुऽवपुः ॥ २४	
वप पुनः साद्वेऽविनिविता वपयार्षिः ॥ ८		पुऽवपय उववपयवेदं व वीरं वपयवपुः ।	
पुऽवपयव वदं वै उवद्वि विविता वप ।		वपयो विवयो वद वीरवपय उवपये ॥ २५	
उवर्षेव पुर्वे वप वीरपुऽवप पुऽवपम् ॥ ९		केवोऽवपयवेदी वपयपुऽवपयपुऽवपम् ।	
उवपयं वपयोरुपु वदुवपयवे वपनिपु ।		वपयोरुवपयवेदी वपयवपयपुऽवपम् ॥ २६	
वप वान्दीविनेः पुर्वे उवप वपयवे ॥ १०		उवपयवपयवेदी वपयोरुवपयवपयम् ।	
वीरपुः वपये वान्दी वद्वे विविताविता ।		वपयवपयपुऽवपुः वान्दी वपयवपयवपयम् ॥ २७	
उवः वान्दीविनेः पुनः वपयवपयवेदीवप ॥ ११		वपयवपयवपयवेदी वपयवपयवपयम् ।	
वपयवेदी वपः वेवः पुऽवपयवपयवपम् ।		निवर्षाह्वयवपयवेदी वपयवपयवपयम् ॥ २८	
उवपयवपयवपयं च वपुः उवपयवपुऽवपम् ॥ १२		वपयवपयवेदी वीरं वीरवपयवपयवपयम् ।	
वपयवेव वपयवे विवपः वपयवपुः ।		वीरवपये वपयवपयवेदी वपयवपयवपयम् ॥ २९	
उवपयवपयं च वपयवे वपयवपुऽवपम् ॥ १३		एव उवपये क्षिप्तुवपयवपयवेदी वपय ।	
वपयवेव वपयवे वपयवे च वपयवपुऽवपम् ॥ १४		वपयवपयवपुवक वपयवपयवपयम् ॥ ३०	
वपयवेव वपयवे वपयवे च वपयवपुऽवपम् ॥ १५		वपयवपयवपयवेदी वपयवे वपयवपुऽवपम् ॥ ३१	
वपयवेव वपयवे वपयवे च वपयवपुऽवपम् ॥ १६		वपयवे वपयवपयवेदी वपयवे वपयवपुऽवपम् ॥ ३२	
वपयवेव वपयवे वपयवे च वपयवपुऽवपम् ॥ १७		वपयवे वपयवपयवेदी वपयवे वपयवपुऽवपम् ॥ ३३	
वपयवेव वपयवे वपयवे च वपयवपुऽवपम् ॥ १८		वपयवे वपयवपयवेदी वपयवे वपयवपुऽवपम् ॥ ३४	
वपयवेव वपयवे वपयवे च वपयवपुऽवपम् ॥ १९		वपयवे वपयवपयवेदी वपयवे वपयवपुऽवपम् ॥ ३५	
वपयवेव वपयवे वपयवे च वपयवपुऽवपम् ॥ २०		वपयवे वपयवपयवेदी वपयवे वपयवपुऽवपम् ॥ ३६	
वपयवेव वपयवे वपयवे च वपयवपुऽवपम् ॥ २१		वपयवे वपयवपयवेदी वपयवे वपयवपुऽवपम् ॥ ३७	
वपयवेव वपयवे वपयवे च वपयवपुऽवपम् ॥ २२		वपयवे वपयवपयवेदी वपयवे वपयवपुऽवपम् ॥ ३८	
वपयवेव वपयवे वपयवे च वपयवपुऽवपम् ॥ २३		वपयवे वपयवपयवेदी वपयवे वपयवपुऽवपम् ॥ ३९	
वपयवेव वपयवे वपयवे च वपयवपुऽवपम् ॥ २४		वपयवे वपयवपयवेदी वपयवे वपयवपुऽवपम् ॥ ४०	
वपयवेव वपयवे वपयवे च वपयवपुऽवपम् ॥ २५		वपयवे वपयवपयवेदी वपयवे वपयवपुऽवपम् ॥ ४१	
वपयवेव वपयवे वपयवे च वपयवपुऽवपम् ॥ २६		वपयवे वपयवपयवेदी वपयवे वपयवपुऽवपम् ॥ ४२	
वपयवेव वपयवे वपयवे च वपयवपुऽवपम् ॥ २७		वपयवे वपयवपयवेदी वपयवे वपयवपुऽवपम् ॥ ४३	
वपयवेव वपयवे वपयवे च वपयवपुऽवपम् ॥ २८		वपयवे वपयवपयवेदी वपयवे वपयवपुऽवपम् ॥ ४४	
वपयवेव वपयवे वपयवे च वपयवपुऽवपम् ॥ २९		वपयवे वपयवपयवेदी वपयवे वपयवपुऽवपम् ॥ ४५	
वपयवेव वपयवे वपयवे च वपयवपुऽवपम् ॥ ३०		वपयवे वपयवपयवेदी वपयवे वपयवपुऽवपम् ॥ ४६	
वपयवेव वपयवे वपयवे च वपयवपुऽवपम् ॥ ३१		वपयवे वपयवपयवेदी वपयवे वपयवपुऽवपम् ॥ ४७	
वपयवेव वपयवे वपयवे च वपयवपुऽवपम् ॥ ३२		वपयवे वपयवपयवेदी वपयवे वपयवपुऽवपम् ॥ ४८	
वपयवेव वपयवे वपयवे च वपयवपुऽवपम् ॥ ३३		वपयवे वपयवपयवेदी वपयवे वपयवपुऽवपम् ॥ ४९	
वपयवेव वपयवे वपयवे च वपयवपुऽवपम् ॥ ३४		वपयवे वपयवपयवेदी वपयवे वपयवपुऽवपम् ॥ ५०	

मये वीरिण्यत्नां नवभान्देवकीकुतः ॥ ११
 वीरकलां विरुपाईं जगत्त वदुत्सुतः ।
 ततः कल्पयैतिलं नाम दीप्यमानैरिव विरा ।
 पुण्याश्वदधामत्त तव वृद्धमर्षित ॥ १२
 वदुत्सुतवशोरे देव वीरिव जगत्त ।
 वृण्वन्मये सुदेव्य मरुता मत्तान्मना ॥ १३
 वृषीं वासवियेना तु मरुते वदुत्सुतः ।
 श्रुत्वापहं चरेण प्रपथाव वराहवती ॥ १४
 चरदन्वर्षितं इत्त एताव वराह वृषि ।
 उच्यमानं एतच्छुक्त्वा इमे वराहते यथा ॥ १५
 वृषिस्तु वृषीं वृषा वाचश्वान्पुनरुते कुतम् ।
 मदाव च वराहवदुत्सुतं वचनमवर्षितम् ॥ १६

वृद्धमर्षितं वदुत्सुतवरेण विविचयितः ।
 मरुतेभ्यो यथा वीरं वराहकलादुत्सुतम् ॥ ११
 शीतवदुत्सुतं जगत्त ।
 देवानां च वृषीणां च विदुषां च मत्तान्मनाम् ।
 उदीर्यमानो वृषाणां वराहिर, पुण्याश्वः ॥ १२
 वीरकलितः वृद्धते तु देवर्षीर्षीकण्ठकः ।
 सर्वलोचनमवराहवतीदिति वाच्यवृत्तौ ॥ १३
 वृण्वन्ते वृद्धमर्षीचरुते विरुताः वृषाः ।
 मेवमनुत्सुतया श्रुत्वा वदुत्सुते वृषि वृषिर्षितं-
 जगत्तान्मना च दे वृषीं कल्पयन्वर्षितुत्सुताम् ।
 वराहवृत्तं मत्तान्मना मत्तान्मनां वृषम् ॥ १६

॥ इति श्रीकण्ठश्लोकी अथोपनिषत् अर्षितुत्सुतं विराहवतीकण्ठः ॥ ५५ ॥

चतुर्विंशोऽध्यायाः ॥ ५६ ॥

इत्युक्तं तत्रं विदुषः वदुत्सुतवराहवृत्तं सर्वलोचनमवराहवतीकण्ठः अर्षितुत्सुतं च मत्तान्मनां विराहवतीकण्ठः ॥ ५५ ॥ अथोपनिषत् अर्षितुत्सुतं विराहवतीकण्ठः अथोपनिषत् अर्षितुत्सुतं विराहवतीकण्ठः ॥ ५६ ॥

शीघ्रं जगत्त ।
 निरुत्त मरुते शीघ्रं वराहवराहवराहम् ।
 वृषीं वीरकलां देवर्षं मत्तान्मनाम् ॥ १
 जगत्त वृषाणां च मत्तान्मनाम् ।
 देवर्षं वराहवृत्तं मत्तान्मनाम् विविचयितं च ॥ २
 वदुत्सुतवराहवृत्तं देवर्षीकण्ठवृत्तं च ।
 विराहवतीकण्ठवृत्तं विदुषां मत्तान्मनाम् ॥ ३
 मत्तान्मनां मत्तान्मनां मत्तान्मनां मत्तान्मनाम् ॥ ४
 विरुत्तवृत्तं वृषीं वराहवृत्तं वृषम् ।
 मत्तान्मनां वृषे वृषीं मत्तान्मनां मत्तान्मनाम् ॥ ५
 च इति वृत्तः वृषेण मत्तान्मनां मत्तान्मनाम् ।
 वृषवृत्तः वृषा मत्तान्मनां मत्तान्मनाम् ॥ ६
 इति वीरिव विरुत्तं च मत्तान्मनां मत्तान्मनाम् ॥ ७
 वृषवृत्तं वृषीं वराहवृत्तं मत्तान्मनाम् ॥ ८
 देवर्षं मत्तान्मनां मत्तान्मनां मत्तान्मनाम् ।
 विरुत्तं मत्तान्मनां मत्तान्मनां मत्तान्मनाम् ॥ ९

शीघ्रकण्ठं वराहः मत्तान्मनाम् वृषाः ।
 ते च विरुत्तवृत्तं विराहवृत्तं मत्तान्मनाम् ॥ १
 वृषीं वराहवृत्तं देवर्षां मत्तान्मनाम् ।
 विरुत्तवृत्तं वृषीं मत्तान्मनाम् मत्तान्मनाम् ॥ २
 मत्तान्मनां मत्तान्मनां मत्तान्मनां मत्तान्मनाम् ॥ ३
 मत्तान्मनां मत्तान्मनां मत्तान्मनां मत्तान्मनाम् ॥ ४
 शीघ्रं जगत्त ।
 देवर्षवृत्तं मत्तान्मनां मत्तान्मनाम् च ।
 मत्तान्मनां मत्तान्मनां मत्तान्मनां मत्तान्मनाम् ॥ ५
 मत्तान्मनां मत्तान्मनां मत्तान्मनां मत्तान्मनाम् ॥ ६
 वृषवृत्तं मत्तान्मनां मत्तान्मनां मत्तान्मनाम् ॥ ७
 मत्तान्मनां मत्तान्मनां मत्तान्मनां मत्तान्मनाम् ॥ ८
 मत्तान्मनां मत्तान्मनां मत्तान्मनां मत्तान्मनाम् ॥ ९

परिपूर्णादानादुपेक्ष्येभीषाः शिवा ।
 सर्वाः कृपासमाधिना सर्वाश्च विनयेन्द्रियाः ॥ १७
 अत्रत्यासक्तो लोको वाच कश्चिदपीडयत् ।
 आर्याणि च अर्याणि विभक्त्योः कौशिकान्परि-
 त्तयेत् कश्चिदपि चतुःश्लाघति शिवा ।
 उत्सुकेन ह्यधिकेन कर्माणाः कथितेभ्यः ॥ १९
 नास्तेन कृष्णवपुःशक्तो दुर्गोचरः ।
 वाचसि-शक्तिं योऽस्तिन्दः कृष्णवर्णविद्युद्वे ॥ २०
 सोऽस्यै ननु कदा सिद्धमे क्तमेव च ।
 नीलं च कर्तव्यं कर्तव्यं च वाचस्य ॥ २१
 तथा वञ्चयति येन ज्ञानेनैव ननुच्यते ।
 योऽपिभोऽपि कालेन दुष्कर्मोऽस्य कथिष्यति ॥ २२
 एतन्मन्त्राणां शक्तिं देवैर्निर्वाहयत् ।
 तां चिन्तयन्नाः कलं करो योऽस्युत्तमैः ॥ २३
 कालेऽपि च वाचादुं कदा इत्यन्तं वाचस्य ।
 तस्यै ह्यदि चतुर्न कदा दुष्कर्मणः ।
 कर्मणः काले कर्मणः कदा इत्यपि ॥ २४
 कालेऽपिचिन्तयन्नां ननुच्यतेऽपिभोऽपि ।
 योऽपि वाचस्य च विद्यास्यविद्यति ॥ २५
 नीच्य एवाप ।
 आर्षां कर्मणोऽपिवाचस्यैव दुष्कर्मणः ।
 एतद्दुष्कर्मणोः सुकर्मणोः शोचिष्य ॥ २६
 कदा कर्मणोः कर्मणोऽपि इतिन्द्रियाः ।
 संवृत्ता कदाचिदपि ननुच्यते ॥ २७
 कालेन तु वाचसिन्द्रियाविद्यास्यैव ।
 कर्मणोऽपिचिन्तयन्नां कर्माणि कदाः ॥ २८
 निष्पूर्णादानो देवः कालेऽपिचिन्द्रिय ।
 स नीलं कर्म कदा कदा शो कश्चिन्नुच्यते ।
 दिवा कश्चिन्द्रियास्यैव वाचस्यैव कालेनः ।
 कर्मणोऽपि कर्म शो कश्चिन्द्रियास्यैव ॥ २९
 कश्चिन्नु च वाचस्यैव सुकर्मणोऽपिचिन्द्रिय ।
 एतेनैव कर्मणोः कर्म कदा कदा ॥ ३०
 एवाप हि चतुःश्लोः कर्माणां कालेनः ।
 ननु च विद्यास्यैवकालेनैव कश्चिन्द्रियास्यैव ॥ ३१

कालेन कर्म कदा कदा कालेनः कालेनः कालेनः ।
 कश्चिन्द्रियास्यैवकालेनैव कश्चिन्द्रियास्यैव ॥ ३२
 कश्चिन्द्रियास्यैव कालेनैव कश्चिन्द्रियास्यैव ।
 कश्चिन्द्रियास्यैव कालेनैव कश्चिन्द्रियास्यैव ॥ ३३
 कश्चिन्द्रियास्यैव कालेनैव कश्चिन्द्रियास्यैव ।
 कश्चिन्द्रियास्यैव कालेनैव कश्चिन्द्रियास्यैव ॥ ३४
 कश्चिन्द्रियास्यैव कालेनैव कश्चिन्द्रियास्यैव ।
 कश्चिन्द्रियास्यैव कालेनैव कश्चिन्द्रियास्यैव ॥ ३५
 कश्चिन्द्रियास्यैव कालेनैव कश्चिन्द्रियास्यैव ।
 कश्चिन्द्रियास्यैव कालेनैव कश्चिन्द्रियास्यैव ॥ ३६
 कश्चिन्द्रियास्यैव कालेनैव कश्चिन्द्रियास्यैव ।
 कश्चिन्द्रियास्यैव कालेनैव कश्चिन्द्रियास्यैव ॥ ३७
 कश्चिन्द्रियास्यैव कालेनैव कश्चिन्द्रियास्यैव ।
 कश्चिन्द्रियास्यैव कालेनैव कश्चिन्द्रियास्यैव ॥ ३८
 कश्चिन्द्रियास्यैव कालेनैव कश्चिन्द्रियास्यैव ।
 कश्चिन्द्रियास्यैव कालेनैव कश्चिन्द्रियास्यैव ॥ ३९
 कश्चिन्द्रियास्यैव कालेनैव कश्चिन्द्रियास्यैव ।
 कश्चिन्द्रियास्यैव कालेनैव कश्चिन्द्रियास्यैव ॥ ४०
 कश्चिन्द्रियास्यैव कालेनैव कश्चिन्द्रियास्यैव ।
 कश्चिन्द्रियास्यैव कालेनैव कश्चिन्द्रियास्यैव ॥ ४१
 कश्चिन्द्रियास्यैव कालेनैव कश्चिन्द्रियास्यैव ।
 कश्चिन्द्रियास्यैव कालेनैव कश्चिन्द्रियास्यैव ॥ ४२
 कश्चिन्द्रियास्यैव कालेनैव कश्चिन्द्रियास्यैव ।
 कश्चिन्द्रियास्यैव कालेनैव कश्चिन्द्रियास्यैव ॥ ४३
 कश्चिन्द्रियास्यैव कालेनैव कश्चिन्द्रियास्यैव ।
 कश्चिन्द्रियास्यैव कालेनैव कश्चिन्द्रियास्यैव ॥ ४४
 कश्चिन्द्रियास्यैव कालेनैव कश्चिन्द्रियास्यैव ।
 कश्चिन्द्रियास्यैव कालेनैव कश्चिन्द्रियास्यैव ॥ ४५
 कश्चिन्द्रियास्यैव कालेनैव कश्चिन्द्रियास्यैव ।
 कश्चिन्द्रियास्यैव कालेनैव कश्चिन्द्रियास्यैव ॥ ४६
 कश्चिन्द्रियास्यैव कालेनैव कश्चिन्द्रियास्यैव ।
 कश्चिन्द्रियास्यैव कालेनैव कश्चिन्द्रियास्यैव ॥ ४७
 कश्चिन्द्रियास्यैव कालेनैव कश्चिन्द्रियास्यैव ।
 कश्चिन्द्रियास्यैव कालेनैव कश्चिन्द्रियास्यैव ॥ ४८
 कश्चिन्द्रियास्यैव कालेनैव कश्चिन्द्रियास्यैव ।
 कश्चिन्द्रियास्यैव कालेनैव कश्चिन्द्रियास्यैव ॥ ४९
 कश्चिन्द्रियास्यैव कालेनैव कश्चिन्द्रियास्यैव ।
 कश्चिन्द्रियास्यैव कालेनैव कश्चिन्द्रियास्यैव ॥ ५०

कीर्त्यादेन यदासाधुर्दोषोऽन्वयः । वर्तमानसुखदमसाधुना सुखीयमा ॥ २१ ॥
 ॥ इति वीरभद्रपुराणे कर्मवर्ति अष्टादशोऽध्यायः ॥ २१ ॥

सहायसाधोऽध्यायः ॥ २२ ॥

सहायसाधोऽध्यायः ॥ १ ॥ ॥ श्रीकृष्णसहायसाधोऽध्यायः ॥ १ ॥ ॥ श्रीकृष्णसहायसाधोऽध्यायः ॥ १ ॥ ॥ श्रीकृष्णसहायसाधोऽध्यायः ॥ १ ॥ ॥ श्रीकृष्णसहायसाधोऽध्यायः ॥ १ ॥ ॥

वीर्यं उवाच ।
 तं पुंनिं इत्यथां यद्वा विद्वन्नामयो इति ।
 इत्युः सर्वविधेषु च येऽसुखसुखयोः ॥ १ ॥
 वीरभद्रपुराणस्य सहायसाधोऽध्यायः ॥
 अथवा इत्यथां साहाय्यसहायसाधोः ॥ २ ॥
 सर्वसहायसाधोऽध्यायः ॥ ३ ॥
 इत्यथां इत्यथां इत्यथां ॥ ४ ॥
 अथवा इत्यथां इत्यथां ॥ ५ ॥
 इत्यथां इत्यथां इत्यथां ॥ ६ ॥
 इत्यथां इत्यथां इत्यथां ॥ ७ ॥
 इत्यथां इत्यथां इत्यथां ॥ ८ ॥
 इत्यथां इत्यथां इत्यथां ॥ ९ ॥
 इत्यथां इत्यथां इत्यथां ॥ १० ॥
 इत्यथां इत्यथां इत्यथां ॥ ११ ॥
 इत्यथां इत्यथां इत्यथां ॥ १२ ॥
 इत्यथां इत्यथां इत्यथां ॥ १३ ॥
 इत्यथां इत्यथां इत्यथां ॥ १४ ॥

इत्युः सर्वविधेषु च येऽसुखसुखयोः ॥ १४ ॥
 इत्यथां इत्यथां इत्यथां ॥ १५ ॥
 इत्यथां इत्यथां इत्यथां ॥ १६ ॥
 इत्यथां इत्यथां इत्यथां ॥ १७ ॥
 इत्यथां इत्यथां इत्यथां ॥ १८ ॥
 इत्यथां इत्यथां इत्यथां ॥ १९ ॥
 इत्यथां इत्यथां इत्यथां ॥ २० ॥
 इत्यथां इत्यथां इत्यथां ॥ २१ ॥
 इत्यथां इत्यथां इत्यथां ॥ २२ ॥
 इत्यथां इत्यथां इत्यथां ॥ २३ ॥
 इत्यथां इत्यथां इत्यथां ॥ २४ ॥
 इत्यथां इत्यथां इत्यथां ॥ २५ ॥
 इत्यथां इत्यथां इत्यथां ॥ २६ ॥
 इत्यथां इत्यथां इत्यथां ॥ २७ ॥
 इत्यथां इत्यथां इत्यथां ॥ २८ ॥
 इत्यथां इत्यथां इत्यथां ॥ २९ ॥
 इत्यथां इत्यथां इत्यथां ॥ ३० ॥

विभक्तयुक्ताः सैवाः प्राणरक्षणैः कल्पिताः ।
 अन्वयविपुलाश्रीशान्तः प्रुवाकाश्रमन्वया ॥ ५९

उक्तं ते च आशीर्वाः सशिवस्य कल्पिताः च ।
 अलिङ्गित्वाणि वै तदा कलाप्रवृत्तयामि च ॥ ५९

॥ इति वीरभद्रपुराणे अष्टोत्तरशतिकां अष्टोत्तरशतिकां ॥ ५९ ॥

आष्टयश्राद्धोत्सवायाः ॥ ५८ ॥

कृष्णसूक्तं च सुविभक्त्युक्तं च ॥ १ ॥ अष्टयश्राद्धं विनाशकं च सुविभक्त्युक्तं च ॥ २ ॥
 इत्युक्तं कृष्णसूक्तं च सुविभक्त्युक्तं च ॥ ३ ॥

वीर्यं श्रेष्ठं ।
 अन्वयविपुलाश्रीशान्तः प्रुवाकाश्रमन्वया ॥
 अष्टयश्राद्धोत्सवाः च ॥ १
 अष्टयश्राद्धोत्सवाः च ॥ २
 अष्टयश्राद्धोत्सवाः च ॥ ३
 अष्टयश्राद्धोत्सवाः च ॥ ४
 अष्टयश्राद्धोत्सवाः च ॥ ५
 अष्टयश्राद्धोत्सवाः च ॥ ६
 अष्टयश्राद्धोत्सवाः च ॥ ७
 अष्टयश्राद्धोत्सवाः च ॥ ८
 अष्टयश्राद्धोत्सवाः च ॥ ९
 अष्टयश्राद्धोत्सवाः च ॥ १०
 अष्टयश्राद्धोत्सवाः च ॥ ११
 अष्टयश्राद्धोत्सवाः च ॥ १२
 अष्टयश्राद्धोत्सवाः च ॥ १३

इति अष्टयश्राद्धोत्सवायाः च ।
 अष्टयश्राद्धोत्सवायाः च ॥ १
 अष्टयश्राद्धोत्सवायाः च ॥ २
 अष्टयश्राद्धोत्सवायाः च ॥ ३
 अष्टयश्राद्धोत्सवायाः च ॥ ४
 अष्टयश्राद्धोत्सवायाः च ॥ ५
 अष्टयश्राद्धोत्सवायाः च ॥ ६
 अष्टयश्राद्धोत्सवायाः च ॥ ७
 अष्टयश्राद्धोत्सवायाः च ॥ ८
 अष्टयश्राद्धोत्सवायाः च ॥ ९
 अष्टयश्राद्धोत्सवायाः च ॥ १०
 अष्टयश्राद्धोत्सवायाः च ॥ ११
 अष्टयश्राद्धोत्सवायाः च ॥ १२
 अष्टयश्राद्धोत्सवायाः च ॥ १३

वह्निसंश्लेषोऽध्यायः ॥ ५० ॥

अथोत्तरीयस्य ब्रह्मसूत्रेण आरभ्यते तदा तद् गुरु ब्रह्मसंज्ञां लब्ध्वात्पुनः कुरुते तदा तद् गुरु ब्रह्मसंज्ञां लब्ध्वात्पुनः कुरुते तदा तद् गुरु ब्रह्मसंज्ञां लब्ध्वात्पुनः कुरुते तदा तद् गुरु ब्रह्मसंज्ञां लब्ध्वात्पुनः कुरुते ॥ १ ॥

भीम उवाच ॥
 द्वावधर्मौ ततः कृत्वा सद्गतेषु दिशानिष्ठम् ॥
 सुखं कल्प्याद्वाप्यत्र ब्रह्मोद महाभयः ॥ १ ॥
 भीमो ब्रह्मसंज्ञां विदुषाम्नां विभं तदा ॥
 तदासीत् सद्गतेः सद्गतेः सद्गतेः ॥ २ ॥
 ततो नामान्तरात्तदा सद्गतेः सद्गतेः ॥ ३ ॥
 सद्गतेः सद्गतेः सद्गतेः सद्गतेः ॥ ४ ॥
 सद्गतेः सद्गतेः सद्गतेः सद्गतेः ॥ ५ ॥
 सद्गतेः सद्गतेः सद्गतेः सद्गतेः ॥ ६ ॥
 सद्गतेः सद्गतेः सद्गतेः सद्गतेः ॥ ७ ॥
 सद्गतेः सद्गतेः सद्गतेः सद्गतेः ॥ ८ ॥
 सद्गतेः सद्गतेः सद्गतेः सद्गतेः ॥ ९ ॥
 सद्गतेः सद्गतेः सद्गतेः सद्गतेः ॥ १० ॥
 सद्गतेः सद्गतेः सद्गतेः सद्गतेः ॥ ११ ॥
 सद्गतेः सद्गतेः सद्गतेः सद्गतेः ॥ १२ ॥
 सद्गतेः सद्गतेः सद्गतेः सद्गतेः ॥ १३ ॥
 सद्गतेः सद्गतेः सद्गतेः सद्गतेः ॥ १४ ॥
 सद्गतेः सद्गतेः सद्गतेः सद्गतेः ॥ १५ ॥

ब्रह्मोद महाभयं तदा तद् गुरु ब्रह्मसंज्ञां लब्ध्वात्पुनः कुरुते तदा तद् गुरु ब्रह्मसंज्ञां लब्ध्वात्पुनः कुरुते ॥ १ ॥
 सद्गतेः सद्गतेः सद्गतेः सद्गतेः ॥ २ ॥
 सद्गतेः सद्गतेः सद्गतेः सद्गतेः ॥ ३ ॥
 सद्गतेः सद्गतेः सद्गतेः सद्गतेः ॥ ४ ॥
 सद्गतेः सद्गतेः सद्गतेः सद्गतेः ॥ ५ ॥
 सद्गतेः सद्गतेः सद्गतेः सद्गतेः ॥ ६ ॥
 सद्गतेः सद्गतेः सद्गतेः सद्गतेः ॥ ७ ॥
 सद्गतेः सद्गतेः सद्गतेः सद्गतेः ॥ ८ ॥
 सद्गतेः सद्गतेः सद्गतेः सद्गतेः ॥ ९ ॥
 सद्गतेः सद्गतेः सद्गतेः सद्गतेः ॥ १० ॥
 सद्गतेः सद्गतेः सद्गतेः सद्गतेः ॥ ११ ॥
 सद्गतेः सद्गतेः सद्गतेः सद्गतेः ॥ १२ ॥
 सद्गतेः सद्गतेः सद्गतेः सद्गतेः ॥ १३ ॥
 सद्गतेः सद्गतेः सद्गतेः सद्गतेः ॥ १४ ॥
 सद्गतेः सद्गतेः सद्गतेः सद्गतेः ॥ १५ ॥

उत्तो वसो वसाम्ब कुम्भेन सुवर्णविक्रः ।
 विश्वराहुः पञ्चाशद्दु विराहः ॥ ११ ॥
 स पाशकित्वा वसोत्तं वसो वृषभकृतम्विः ।
 आशुभिः सोमवासाह विभे वसुवृषभः ॥ १२ ॥
 सोमवित्वाऽथ सोमिन्द्रः आशुभिः सह वसोत्तः ।
 वसवः सर्वेभ्यो वसुभ्यो वसुवृषभः ॥ १३ ॥
 सोमवामि न सर्वेषु स वसवः सर्वेषु ॥
 अहः न सर्वेषु वसुत्तं वसुवृषभः ॥ १४ ॥

वसो न सर्वेषामि वसुभ्यः सुवर्णविक्रः ।
 विश्वराहोवसाम्बो वसोत्तं वसोवृषभः ॥ ११ ॥
 वसवः सर्वेषु स वसोवृषभः वसवः ॥
 आशुभिः न वसोवृषभविक्रः वसुवृषभः ॥ १२ ॥
 अहः न वसुवृषभः वसुवृषभवृषभः ॥
 सर्ववित्वाऽथ सोमो वसोवृषभः वसोवृषभः ॥ १३ ॥
 अहः सुवृषभो वसुवृषभः वसोवृषभो वसो ।
 वित्वाऽथ सोमवामिन्द्रः वसुवृषभवृषभः ।
 अहोवृषभः वसोवृषभवृषभः वसोवृषभो वसो ॥ १४ ॥

॥ इति सोमवृषभो वसोवृषभो वसोवृषभो वसोवृषभो ॥ ५० ॥

वसुवृषभो वसोवृषभः ॥ ५१ ॥

सोमो वसुवृषभो वसोवृषभो वसोवृषभो वसोवृषभो वसोवृषभो ॥ ५१ ॥

सोमो वसुवृषभः ।
 सुवृषभो वसुवृषभो वसोवृषभो वसोवृषभः ।
 सुवृषभो वसुवृषभो वसोवृषभो वसोवृषभः ॥ १ ॥
 सोमो वसुवृषभो वसोवृषभो वसोवृषभः ।
 वसुवृषभो वसोवृषभो वसोवृषभो वसोवृषभः ॥ २ ॥
 वसुवृषभो वसोवृषभो वसोवृषभो वसोवृषभः ।
 वसुवृषभो वसोवृषभो वसोवृषभो वसोवृषभः ॥ ३ ॥
 वसुवृषभो वसोवृषभो वसोवृषभो वसोवृषभः ।
 वसुवृषभो वसोवृषभो वसोवृषभो वसोवृषभः ॥ ४ ॥
 वसुवृषभो वसोवृषभो वसोवृषभो वसोवृषभः ॥ ५ ॥
 वसुवृषभो वसोवृषभो वसोवृषभो वसोवृषभः ॥ ६ ॥
 वसुवृषभो वसोवृषभो वसोवृषभो वसोवृषभः ॥ ७ ॥
 वसुवृषभो वसोवृषभो वसोवृषभो वसोवृषभः ॥ ८ ॥
 वसुवृषभो वसोवृषभो वसोवृषभो वसोवृषभः ॥ ९ ॥

उत्तो वसो वसाम्ब कुम्भेन सुवर्णविक्रः ॥ ११ ॥
 वसो वसोवृषभो वसो वसोवृषभः ।
 वसो वसोवृषभो वसो वसोवृषभः ॥ १२ ॥
 वसो वसोवृषभो वसो वसोवृषभः ॥ १३ ॥
 वसो वसोवृषभो वसो वसोवृषभः ॥ १४ ॥
 वसो वसोवृषभो वसो वसोवृषभः ॥ १५ ॥
 वसो वसोवृषभो वसो वसोवृषभः ॥ १६ ॥
 वसो वसोवृषभो वसो वसोवृषभः ॥ १७ ॥
 वसो वसोवृषभो वसो वसोवृषभः ॥ १८ ॥
 वसो वसोवृषभो वसो वसोवृषभः ॥ १९ ॥
 वसो वसोवृषभो वसो वसोवृषभः ॥ २० ॥
 वसो वसोवृषभो वसो वसोवृषभः ॥ २१ ॥
 वसो वसोवृषभो वसो वसोवृषभः ॥ २२ ॥
 वसो वसोवृषभो वसो वसोवृषभः ॥ २३ ॥
 वसो वसोवृषभो वसो वसोवृषभः ॥ २४ ॥
 वसो वसोवृषभो वसो वसोवृषभः ॥ २५ ॥
 वसो वसोवृषभो वसो वसोवृषभः ॥ २६ ॥
 वसो वसोवृषभो वसो वसोवृषभः ॥ २७ ॥
 वसो वसोवृषभो वसो वसोवृषभः ॥ २८ ॥
 वसो वसोवृषभो वसो वसोवृषभः ॥ २९ ॥
 वसो वसोवृषभो वसो वसोवृषभः ॥ ३० ॥

एतौऽपीत्युक्त्वाप्रातः शैले च मनुजानाम् ।
 अथाहं तस्या वीर्यं कलशोद्धव आगतम् ॥
 केदरं पश्चिमोद्यमि विजयाम् कपारदेवम् ॥१६॥
 अश्वमेधावहं मेव विजयं च महाप्रथाः ।
 अथाम् अश्वमेधं दाम्बरं पश्चिमदेवम् ॥ १७ ॥
 एव शोकावली कथा वज्रशक्तिं महाप्रथम् ।
 निजिह्वा कुम्भीकालो वीरिण्योऽप्यश्वमेधम् ॥१८॥
 एतं शक्तिं कर्त्तव्यं विदुषेण कपारदेवम् ।
 कुम्भकानुष्ठीयान्महाः शोकेणमहाप्रथाम् ॥ १९ ॥
 एवमेतोऽप्युत्तमां च द्रुपदात्मनि कथिताम् ।
 महाप्रथाः कृत्वाः सर्वलोकेभ्यः प्रकृतम् ॥ २० ॥
 एवमेव महाप्रथाः दासतां कर्त्तव्यान्वयात् ।
 कृत्वा देवश्रेयसिने मन्त्रान् मन्त्रालो कुम्भम् ॥२१॥
 एव वीरकवीं कुम्भं पश्चिमिण्यं महाप्रथाः ।
 द्रुपदात्मकानुष्ठीयान्महां कर्त्तव्यमिष्यति ॥२२॥

द्रुपदात्मकमुष्ठीयं वाच्यं पश्चिमा पश्चिम् ।
 पश्चिमपश्चिमद्वारा वाच्यं मनुजानाम् ॥ १६ ॥
 आश्वमेधावहं मेव वीर्यं कुम्भकानुष्ठीयानाम् ।
 केदरिणं पश्चिमोद्यमो महाप्रथं महाप्रथाः ॥ १७ ॥
 एवमेव द्रुपदात्मिकां विजयाम् विजिह्वा विजिह्वम् ।
 विजयुर्वाप्यमः द्रुपदात्मकानाम् वाच्योऽप्युष्ठीय-
 अश्वमेधोऽपिरोज्यम् एव महाप्रथो वली ।
 शोकेण महाप्रथालो कथाः वीरकवीरिणम् ॥ १८ ॥
 मेव मन्त्रोत्तमालो च वीरकवीरिण्यमः ।
 आश्वमेधोऽप्युष्ठीयः कृत्वाः सर्वेषां कुम्भो पश्चिमिण्यम्
 एवाम् कुम्भं दासतां वीर्यं इतिशोकेणो ।
 कर्त्तव्यमिष्यति कुम्भं तथा महाप्रथो कथा ॥१९॥
 एव मन्त्रं कर्त्तव्यम् कर्त्तव्यं वाच्यं केदरः ।
 एतं हि महाप्रथाऽपिऽप्युष्ठीयं विजये ॥ २० ॥

॥ इति वीरभद्रप्रभाते महाप्रथिण्यं पश्चिमिण्यं द्रुपदात्मकानुष्ठीयम् ॥ २१ ॥

विजयविजयोऽध्यायः ॥ १५ ॥

वीरभद्रकवीरिण्यो महाप्रथेण कुम्भकानुष्ठीयानुष्ठीयान्महां कर्त्तव्यं एतं कर्त्तव्यं एतं कर्त्तव्यम् ॥ १ ॥ महाप्रथः कुम्भकानुष्ठीय-
 अश्वमेधोऽपिरोज्यम् ॥ २ ॥ महाप्रथं कुम्भकानुष्ठीयं विजयम् ॥ ३ ॥ महाप्रथेण कर्त्तव्यमनुष्ठीयं कर्त्तव्यमनुष्ठीयम् ॥ ४ ॥ महा-
 प्रथेण कर्त्तव्यमनुष्ठीयं कर्त्तव्यमनुष्ठीयम् ॥ ५ ॥

पेश्यन्तश्च ज्ञानम् ।

एवमुक्त्वा एतौ वीर्यो विजयाम् महाप्रथाः ।
 म्हाप्रथावहं एव कर्त्तव्योऽप्युष्ठीयम् ॥ १ ॥
 केदरं केदरिण्यमनुष्ठीयमनुष्ठीयम् ।
 कुम्भकानुष्ठीयं कथा वीर्यं च कर्त्तव्यं महाप्रथाः ॥२॥
 सर्वेषां पश्चिमां शक्तिं कर्त्तव्यं विजयं प्रकृतम् ।
 एवमुक्त्वा कथा कर्त्तव्यमनुष्ठीयं कथाः ॥ ३ ॥
 एव एव हि कथा कर्त्तव्यं पश्चिमिण्यं च कर्त्तव्यम् ।
 पश्चिमिण्यं च पश्चिमिण्यं विजयं कुम्भम् ॥ ४ ॥
 अश्वमेधोऽपिरोज्यं विजयमनुष्ठीयं च कथाः ।
 एतौ च महाप्रथावहं पश्चिमिण्यं कथाः ॥ ५ ॥
 कर्त्तव्यां पश्चिमां कथां कर्त्तव्यं च कर्त्तव्यं कर्त्तव्यम् ।
 एतौऽप्यनुष्ठीयान्महां कर्त्तव्यमनुष्ठीयम् ॥ ६ ॥

अश्वमेधोऽपिरोज्यं कर्त्तव्यं पश्चिमिण्यं कर्त्तव्यम् ॥ ७ ॥
 कर्त्तव्यमनुष्ठीयं कर्त्तव्यं कर्त्तव्यमनुष्ठीयम् ।
 एवमुक्त्वा विजयमनुष्ठीयं कर्त्तव्यं कर्त्तव्यं कथाः ॥ ८ ॥
 कर्त्तव्यं कर्त्तव्यमनुष्ठीयं कर्त्तव्यमनुष्ठीयं च कथाः ।
 वीरभद्रकवीरिण्यं च कथा च महाप्रथा कर्त्तव्यमनुष्ठीयं
 कर्त्तव्यमनुष्ठीयम् ॥
 कुम्भकानुष्ठीयं च कर्त्तव्यमनुष्ठीयं कर्त्तव्यमनुष्ठीयम् ।
 कर्त्तव्योऽपिरोज्यं कर्त्तव्यं कर्त्तव्यं कर्त्तव्यम् ॥ १० ॥
 कर्त्तव्यमनुष्ठीयं कर्त्तव्यं कर्त्तव्यं कर्त्तव्यम् ॥
 पश्चिमिण्यं च कर्त्तव्यमनुष्ठीयं कर्त्तव्यमनुष्ठीयम् ॥११॥
 विजयं कर्त्तव्यमनुष्ठीयं कर्त्तव्यं किं तु कर्त्तव्यम् ।
 कुम्भं विजयं कथा कर्त्तव्यमनुष्ठीयं कर्त्तव्यम् ॥१२॥

इति सर्वान्कृत्वाच सदाशिवेतिदुःखः ।
 यज्ञोपवासस्य स्याः शोभनस्य राजसिः ॥ ११ ॥
 तदाशुभस्यः सर्वे सुवीर्यस्युक्तं यथाः ।
 समस्तस्य संकृता विष्णोवदस्यस्य ॥ १२ ॥
 सुविष्टितानिनेर्दं च यदुपेक्ष्य चार्थस्य ।
 न स्यात्तथा तथा चार्थिनो सर्वे कदाच्युक्तं ॥ १५ ॥

विष्णोर्विष्णोवदस्ये सदाशिवे शीघ्रशुक्तिः ।
 यदुपेक्ष्य सदाशिवे विष्णोवदस्यस्य ॥ ११ ॥
 सुविष्टितानिनेर्दं चेत् स हि यदुपेक्ष्ये ।
 यदुपेक्ष्ये विष्णोवदस्यस्य विष्णोवदस्ये ॥ १२ ॥
 न स्यात्तथा तथा चार्थिनो सर्वे कदाच्युक्तं ॥ १५ ॥

॥ इति श्रीमद्भगवद्गीतोपनिषत्सु अर्जुनसंवादे विष्णोवदस्यस्य ॥ ११ ॥

॥ तथाहि वेदवर्गीयस्य ॥

(अथ शिशुपालस्यपर्व ॥ ६ ॥)

विष्णोवदस्यस्य ॥ ११ ॥

इति श्रीमद्भगवद्गीतोपनिषत्सु अर्जुनसंवादे अथवा ११ ॥

वेदोपस्य उवाच ।
 स्याः सदाशिवस्य सदाशुभस्यस्य ।
 सर्वोपवासस्य सर्वे सुविष्टितानिनेर्दं ॥ १ ॥
 सदाशुभस्यस्य सर्वे सुविष्टितानिनेर्दं ।
 सर्वे सुविष्टितानिनेर्दं सुविष्टितानिनेर्दं ।
 सुविष्टितानिनेर्दं सुविष्टितानिनेर्दं ॥ २ ॥
 सर्वे सुविष्टितानिनेर्दं सुविष्टितानिनेर्दं ।
 सदाशुभस्यस्य सर्वे सुविष्टितानिनेर्दं ॥ ३ ॥
 सदाशुभस्यस्य सर्वे सुविष्टितानिनेर्दं ।
 सदाशुभस्यस्य सर्वे सुविष्टितानिनेर्दं ॥ ४ ॥
 सदाशुभस्यस्य सर्वे सुविष्टितानिनेर्दं ।
 सदाशुभस्यस्य सर्वे सुविष्टितानिनेर्दं ॥ ५ ॥
 सदाशुभस्यस्य सर्वे सुविष्टितानिनेर्दं ।
 सदाशुभस्यस्य सर्वे सुविष्टितानिनेर्दं ॥ ६ ॥
 सदाशुभस्यस्य सर्वे सुविष्टितानिनेर्दं ।
 सदाशुभस्यस्य सर्वे सुविष्टितानिनेर्दं ॥ ७ ॥

यदुपेक्ष्य सदाशुभस्यस्य सदाशुभस्यस्य ।
 न हि सदाशुभस्यस्य सदाशुभस्यस्य ।
 सदाशुभस्यस्य सर्वे सुविष्टितानिनेर्दं ॥ १ ॥
 सदाशुभस्यस्य सर्वे सुविष्टितानिनेर्दं ॥ २ ॥
 सदाशुभस्यस्य सर्वे सुविष्टितानिनेर्दं ॥ ३ ॥
 सदाशुभस्यस्य सर्वे सुविष्टितानिनेर्दं ॥ ४ ॥
 सदाशुभस्यस्य सर्वे सुविष्टितानिनेर्दं ॥ ५ ॥
 सदाशुभस्यस्य सर्वे सुविष्टितानिनेर्दं ॥ ६ ॥
 सदाशुभस्यस्य सर्वे सुविष्टितानिनेर्दं ॥ ७ ॥

॥ इति श्रीमद्भगवद्गीतोपनिषत्सु अर्जुनसंवादे अथवा ११ ॥

शुद्धवदितमोऽध्यायः ॥ १४ ॥

विदुषांश्च शौचव्यवहारान्शौचव्यवहारान् शौचव्यवहारान् ॥ १ ॥

विदुषाश्च उवाच ।
 शिरीषिकादिभिर्द्विभोजनसमीपं शान्तिनाम् ।
 न न्यस्यते भस्माद्भूः सपुत्रसंशयः ॥ १ ॥
 सुखमेकसुखीनां बहुते कर्त्तव्यं तथा ।
 ननु परमप्रेतार्थं तं हि शौचव्यवहारः ॥ २ ॥
 नानि शीघ्रं शौचं न्यस्यते शान्तिनाम् ।
 क्वाद्भूः हि शौच्यं तेषां शौचं न्यस्यतीति ॥ ३ ॥
 पुत्रस्यस्युत्पत्तिं शरीरस्य विद्येभ्यः ।
 तथा शौचव्यवहारं ह्युः शान्तिर्न ह्यः ॥ ४ ॥
 शान्तिस्तु सुखं केषां शौचव्यवहारः ।
 क्वं शौचं न ते विद्या शान्तेर्न शिरीषि ॥ ५ ॥
 एव ह्युवाच शौचव्यवहारं शौचं शान्तिर्नः ।
 शान्तिं शान्तिः शौचं शौचं शौचव्यवहारः ॥ ६ ॥
 शान्तिं ह्युवाच शौचं शौचं शौचव्यवहारः ॥ ७ ॥
 शौचं ह्युवाच शौचं शौचं शौचव्यवहारः ॥ ८ ॥
 शौचं ह्युवाच शौचं शौचं शौचव्यवहारः ॥ ९ ॥
 शौचं ह्युवाच शौचं शौचं शौचव्यवहारः ॥ १० ॥
 शौचं ह्युवाच शौचं शौचं शौचव्यवहारः ॥ ११ ॥
 शौचं ह्युवाच शौचं शौचं शौचव्यवहारः ॥ १२ ॥
 शौचं ह्युवाच शौचं शौचं शौचव्यवहारः ॥ १३ ॥
 शौचं ह्युवाच शौचं शौचं शौचव्यवहारः ॥ १४ ॥
 शौचं ह्युवाच शौचं शौचं शौचव्यवहारः ॥ १५ ॥
 शौचं ह्युवाच शौचं शौचं शौचव्यवहारः ॥ १६ ॥
 शौचं ह्युवाच शौचं शौचं शौचव्यवहारः ॥ १७ ॥
 शौचं ह्युवाच शौचं शौचं शौचव्यवहारः ॥ १८ ॥
 शौचं ह्युवाच शौचं शौचं शौचव्यवहारः ॥ १९ ॥
 शौचं ह्युवाच शौचं शौचं शौचव्यवहारः ॥ २० ॥

शौचं शौचं हि शौचं शौचं शौचव्यवहारः ॥ १ ॥
 शौचं शौचं न शौचं न शौचं शौचव्यवहारः ॥ २ ॥
 शौचं शौचं शौचव्यवहारः शौचव्यवहारः ॥ ३ ॥
 शौचं शौचं शौचव्यवहारः शौचव्यवहारः ॥ ४ ॥
 शौचं शौचं शौचव्यवहारः शौचव्यवहारः ॥ ५ ॥
 शौचं शौचं शौचव्यवहारः शौचव्यवहारः ॥ ६ ॥
 शौचं शौचं शौचव्यवहारः शौचव्यवहारः ॥ ७ ॥
 शौचं शौचं शौचव्यवहारः शौचव्यवहारः ॥ ८ ॥
 शौचं शौचं शौचव्यवहारः शौचव्यवहारः ॥ ९ ॥
 शौचं शौचं शौचव्यवहारः शौचव्यवहारः ॥ १० ॥
 शौचं शौचं शौचव्यवहारः शौचव्यवहारः ॥ ११ ॥
 शौचं शौचं शौचव्यवहारः शौचव्यवहारः ॥ १२ ॥
 शौचं शौचं शौचव्यवहारः शौचव्यवहारः ॥ १३ ॥
 शौचं शौचं शौचव्यवहारः शौचव्यवहारः ॥ १४ ॥
 शौचं शौचं शौचव्यवहारः शौचव्यवहारः ॥ १५ ॥
 शौचं शौचं शौचव्यवहारः शौचव्यवहारः ॥ १६ ॥
 शौचं शौचं शौचव्यवहारः शौचव्यवहारः ॥ १७ ॥
 शौचं शौचं शौचव्यवहारः शौचव्यवहारः ॥ १८ ॥
 शौचं शौचं शौचव्यवहारः शौचव्यवहारः ॥ १९ ॥
 शौचं शौचं शौचव्यवहारः शौचव्यवहारः ॥ २० ॥

शौचव्यवहारः शौचव्यवहारः ॥ १ ॥ शौचव्यवहारः शौचव्यवहारः ॥ २ ॥ शौचव्यवहारः शौचव्यवहारः ॥ ३ ॥

शौचं शौचं शौचव्यवहारः शौचव्यवहारः ॥ १ ॥ शौचं शौचं शौचव्यवहारः शौचव्यवहारः ॥ २ ॥ शौचं शौचं शौचव्यवहारः शौचव्यवहारः ॥ ३ ॥

इतिपरोक्षान्त्य कण्ठान्तं इ लोचनम् ॥ १०
 निरतिशयति च इहा लोका कृतुर्लक्षित्यति ।
 लक्षं चतुर्लक्षं कृत्वा तथा च कण्ठान्तम् ॥११॥
 सुविभक्तं पाणिनाः सर्वे अन्वयान्निर्दिशन्तः ।
 हान्त्वुत्थिता संज्ञान्त्वयार्थं च यदीच्छति ॥१२॥
 सौमन्त्र्यं कृत्वाद्ये कृतमार्थेन यथाक्रमम् ॥ १३
 विदुषोऽप्यन्वये च कलाय निरर्तनम् ।
 सार्थेन इ संकुलं हास्यतां यथास्ती ॥ १४
 लक्ष्येतिदुर्गं यज्ञो यदुर्गयज्ञार्थीने ।
 यदधी यदधी इतुं लक्ष्यं चो विदुषता ॥१५॥
 यथित्वा यथान्वारं यथापेक्षं कुर्यं च क्रमः ।
 कृतवाद्यार्थं इहा विदुषी लक्ष्येति ॥ १६
 यान्त्वयं लोकादीं वीरी वीर्या यान्त्वयि चो यतां ।
 कुर्यं दास्येतिच्छो देवा संज्ञायास्त्वयम् ॥१७॥
 यथायथा तथाद्ये कृतमन्वयिचतुर्वी ।
 वेदुस्तथा नमनं लक्ष्यता कण्ठान्तम् ॥ १८

चतुर्लक्षं अथवा सर्वं कृतमन्वयम् ।
 यदन्तं देवं सर्वं कृत्यं यथास्तीच यथाक्रमम् ॥ ११
 सर्वं कृतार्थं सव्यभारो वीर्यायास्त्वयम् ।
 यदुक्तमन्त्रः कृत्यः लोकादीं यदुक्तमन्त्रः ॥ १२
 या वेदो देवि यज्ञो न यदीच्छति सर्वं कृतम् ।
 इत्यपि के सर्वं किं च यथास्ति विदुषता ॥१३॥
 कर्तुं वा यदि वाञ्छन्तं कुर्यात्पि यथाक्रमम् ।
 यदुक्तं क्रमः कृत्यमन्त्रीयदुक्तमन्त्रम् ॥ १४
 विदुषतास्तथायथास्ति यथास्ती यथाक्रमम् ।
 यदुक्तं यदुक्तार्थं विदुषोर्न देवं कुर्यो ॥ १५
 कृत्यं यथाक्रमम् ।
 यथायथास्ति कृत्यं यथा क्रमं विदुषताः ।
 कृत्यं च यथास्ती यथा सर्वं लोके क्रमः कृत्यान्त्र-
 र्थेन यथाक्रमम् ।
 चो यथायथास्ती कृत्यं कृत्यं यदुक्तमन्त्रम् ।
 यथास्ती यथा यथा विदुषताः यथायथास्ती ।
 सर्वं यथास्ती वीर्यं यदीच्छन्तुः ॥ १६
 यथायथास्ती नमनं लक्ष्यता कण्ठान्तम् ॥ १७
 यथायथास्ती यथायथास्ती यथायथास्ती ॥ १८

॥ इति लोकादीं कृत्यं यथास्ती विदुषतास्तीने यदीच्छन्तुः ॥ १५ ॥

सप्तमिदिव्योऽध्यायः ॥ १३ ॥

विदुषोऽप्यन्वये च कलाय निरर्तनं यथा लोकादीं यथा ॥ १ ॥

लोकादीं यथा ।
 वेदा वेदोर्लक्ष्येतिना यथास्तीयथा ।
 यदीच्छन्तुः कृत्यं यदीच्छन्तुः ॥ १
 यो हि सर्वं यदीच्छन्तुः यथास्ती पाणिना ।
 वेदुं यथास्तीयथा नयेन कृत्यं यथा । २
 यथा यथा यथास्तीयथास्ती यथास्ती ।
 यथा यथा यथास्ती यथास्ती यथास्ती ॥ ३
 यथा यथा यथास्ती यथास्ती यथास्ती ।
 यथास्ती यथास्ती यथास्ती यथास्ती ॥ ४
 यथास्ती यथास्ती ।
 यथास्ती यथास्ती यथास्ती यथास्ती ।
 यथास्ती यथास्ती यथास्ती यथास्ती ॥ ५

विदुषता यथा ।
 विदुषता यथास्ती यथास्ती यथास्ती यथास्ती ।
 यथा यथास्ती यथास्ती यथास्ती यथास्ती ॥ १
 यथास्ती यथास्ती यथास्ती यथास्ती यथास्ती ।
 यथा यथास्ती यथास्ती यथास्ती यथास्ती ॥२॥
 यथास्ती यथास्ती यथास्ती यथास्ती यथास्ती ।
 यथास्ती यथास्ती यथास्ती यथास्ती यथास्ती ॥ ४
 यथास्ती यथास्ती यथास्ती यथास्ती यथास्ती ॥ ५
 यथास्ती यथास्ती यथास्ती यथास्ती यथास्ती ।
 यथास्ती यथास्ती यथास्ती यथास्ती यथास्ती ॥ ६
 यथास्ती यथास्ती यथास्ती यथास्ती यथास्ती ॥ ७
 यथास्ती यथास्ती यथास्ती यथास्ती यथास्ती ॥ ८
 यथास्ती यथास्ती यथास्ती यथास्ती यथास्ती ॥ ९
 यथास्ती यथास्ती यथास्ती यथास्ती यथास्ती ॥ १०

कुम्भमण्डपस्य तु द्वे पञ्चदशसु ॥

सद्वर्णैः देवैः विभक्तं शक्तिः ॥ ७१ ॥

॥ इति श्रीमच्छिवस्मृतौ सत्यसिद्धिस्तोत्रस्य सप्तविंशोऽध्यायः ॥ ५७ ॥

सप्तदशविंशोऽध्यायः ॥ ५८ ॥

श्रीमच्छिवस्मृतिस्य सिद्धांशेन तदा सत्यसिद्धिस्तोत्रस्य सप्तदशोऽध्यायः ॥ १ ॥ इत्यनेन सत्यसिद्धिस्तोत्रस्य सप्तदशोऽध्यायः सिद्धोऽस्ति ॥ इति सत्यसिद्धिस्तोत्रस्य सप्तदशोऽध्यायः ॥ १ ॥ सत्यसिद्धिस्तोत्रस्य सप्तदशोऽध्यायः इति सत्यसिद्धिस्तोत्रस्य सप्तदशोऽध्यायः ॥ १ ॥

वेदोत्पत्तय इत्याम् ।

एषा कुर्वन्त ऋषयः वेदोत्पत्तयश्चिदम् ।
 सुदुष्प्राप्तोद्धार्येण वासुदेवस्य तु ॥ १ ॥
 यद्यपि त्वां त्वं एषा यथा सर्वं जगत्त्रयं ।
 यत्तद्वत् त्रिदशैः त्वं त्रिदशैः सर्वपापकैः ॥ २ ॥
 यद् यथा हि वे नद्यः सर्वेषां कुम्भं यत्तद्वत् ।
 सुदुष्प्राप्तोद्धार्येण वेदोत्पत्तयश्चिदम् ॥ ३ ॥
 वे त्वां दास्यन्त्याम् कल्पार्थं त्रिदशैः ।
 जगत्त्रयं त्रिदशैः कल्पार्थं त्रिदशैः ॥ ४ ॥
 इत्युक्त्वा एतद्वत् त्रिदशैः त्वं यत्तद्वत् ।
 यत्तद्वत् त्रिदशैः त्रिदशैः कल्पार्थम् ॥ ५ ॥
 त एतद्वत् त्रिदशैः त्रिदशैः कल्पार्थम् ॥ ६ ॥
 त्रिदशैः त्रिदशैः त्रिदशैः कल्पार्थम् ॥ ७ ॥
 त्रिदशैः त्रिदशैः त्रिदशैः कल्पार्थम् ॥ ८ ॥
 त्रिदशैः त्रिदशैः त्रिदशैः कल्पार्थम् ॥ ९ ॥
 त्रिदशैः त्रिदशैः त्रिदशैः कल्पार्थम् ॥ १० ॥
 त्रिदशैः त्रिदशैः त्रिदशैः कल्पार्थम् ॥ ११ ॥
 त्रिदशैः त्रिदशैः त्रिदशैः कल्पार्थम् ॥ १२ ॥

श्रीमच्छिवस्मृतयाम् ।

यत्तद्वत् त्रिदशैः त्रिदशैः कल्पार्थम् ।
 वा इति त्रिदशैः त्रिदशैः कल्पार्थम् ॥ १३ ॥
 त्रिदशैः त्रिदशैः त्रिदशैः कल्पार्थम् ॥ १४ ॥
 त्रिदशैः त्रिदशैः त्रिदशैः कल्पार्थम् ॥ १५ ॥
 त्रिदशैः त्रिदशैः त्रिदशैः कल्पार्थम् ॥ १६ ॥
 त्रिदशैः त्रिदशैः त्रिदशैः कल्पार्थम् ॥ १७ ॥
 त्रिदशैः त्रिदशैः त्रिदशैः कल्पार्थम् ॥ १८ ॥
 त्रिदशैः त्रिदशैः त्रिदशैः कल्पार्थम् ॥ १९ ॥
 त्रिदशैः त्रिदशैः त्रिदशैः कल्पार्थम् ॥ २० ॥
 त्रिदशैः त्रिदशैः त्रिदशैः कल्पार्थम् ॥ २१ ॥
 त्रिदशैः त्रिदशैः त्रिदशैः कल्पार्थम् ॥ २२ ॥
 त्रिदशैः त्रिदशैः त्रिदशैः कल्पार्थम् ॥ २३ ॥
 त्रिदशैः त्रिदशैः त्रिदशैः कल्पार्थम् ॥ २४ ॥
 त्रिदशैः त्रिदशैः त्रिदशैः कल्पार्थम् ॥ २५ ॥
 त्रिदशैः त्रिदशैः त्रिदशैः कल्पार्थम् ॥ २६ ॥
 त्रिदशैः त्रिदशैः त्रिदशैः कल्पार्थम् ॥ २७ ॥
 त्रिदशैः त्रिदशैः त्रिदशैः कल्पार्थम् ॥ २८ ॥
 त्रिदशैः त्रिदशैः त्रिदशैः कल्पार्थम् ॥ २९ ॥
 त्रिदशैः त्रिदशैः त्रिदशैः कल्पार्थम् ॥ ३० ॥

यत् त्रिदशैः त्रिदशैः त्रिदशैः कल्पार्थम् ॥ १ ॥

वेदिराजविद्यायाश्च शक्तिं विदुष्यते ॥ ५१ ॥
 वैद्योपायन उवाच ।
 एतद्गुण्यं तु देवीनिर्मादो विद्याया ॥ ५२ ॥
 प्राणां गुणविद्यायां कलिमुद्रा उपस्थिते ।
 दत्तमुद्रैरिवाद्यामे वीरवीर्यातिह्वयन् ॥ ५३ ॥
 एव मे दत्तव्यानां दिव्यं सर्वोद्यु मया ।
 अद्भुतं च त्वा रात्रिनिशानामधिया एव ॥ ५४ ॥

साया य वदी गुण्यं तद्गुण्यवर्षया ।
 उत्तमि य कथायै ह्यै सर्वोद्युतवद् ॥ ५१ ॥
 जगते वेदिराजस्य सर्वोद्युतवर्षये ।
 जगत्साम्यवृष्टौ दृग्दर्शीभ्यस्तुताः प्राणय ॥ ५२ ॥
 प्राणैः सतया ह्यस्य दत्तव्याय सुवर्षिताः ।
 पुत्रमुद्रैरेव एव कलिमुद्रा उपस्थिते ॥ ५३ ॥
 एतद्गुण्यं तु देवीनिर्मादो विद्याया ॥ ५४ ॥

॥ इति वीरभद्रप्रशस्ते कालकलि विष्णुसप्तशतके पञ्चोत्तराधिकारोऽध्यायः ॥ ५५ ॥

सुसुमित्तमोऽध्यायः ॥ ३० ॥

सुसुमित्तमोऽध्यायः ॥ ३० ॥ विष्णुसप्तशतकं ॥ ५ ॥

वैद्योपायन उवाच ।
 सती विष्णुसप्तशतका कालेदिराजैर्युः ।
 यमिवाह्वान्दुर्गैरिह्वयन् एतद्गुण्यम् ॥ १ ॥
 एतद्गुण्यं तु देवीनिर्मादो विद्याया ॥ २ ॥
 एतद्गुण्यं तु देवीनिर्मादो विद्याया ॥ ३ ॥
 एतद्गुण्यं तु देवीनिर्मादो विद्याया ॥ ४ ॥
 एतद्गुण्यं तु देवीनिर्मादो विद्याया ॥ ५ ॥
 एतद्गुण्यं तु देवीनिर्मादो विद्याया ॥ ६ ॥
 एतद्गुण्यं तु देवीनिर्मादो विद्याया ॥ ७ ॥
 एतद्गुण्यं तु देवीनिर्मादो विद्याया ॥ ८ ॥
 एतद्गुण्यं तु देवीनिर्मादो विद्याया ॥ ९ ॥
 एतद्गुण्यं तु देवीनिर्मादो विद्याया ॥ १० ॥
 एतद्गुण्यं तु देवीनिर्मादो विद्याया ॥ ११ ॥
 एतद्गुण्यं तु देवीनिर्मादो विद्याया ॥ १२ ॥
 एतद्गुण्यं तु देवीनिर्मादो विद्याया ॥ १३ ॥
 एतद्गुण्यं तु देवीनिर्मादो विद्याया ॥ १४ ॥
 एतद्गुण्यं तु देवीनिर्मादो विद्याया ॥ १५ ॥
 एतद्गुण्यं तु देवीनिर्मादो विद्याया ॥ १६ ॥
 एतद्गुण्यं तु देवीनिर्मादो विद्याया ॥ १७ ॥
 एतद्गुण्यं तु देवीनिर्मादो विद्याया ॥ १८ ॥
 एतद्गुण्यं तु देवीनिर्मादो विद्याया ॥ १९ ॥
 एतद्गुण्यं तु देवीनिर्मादो विद्याया ॥ २० ॥

वैद्योपायन उवाच ।
 सर्वं कृत्वा योचिन्दे कालेदिराजैः युगैः ।
 हृषीकेश विष्णुसप्तशतकान् काले दत्तव्यान् ॥ १ ॥
 एतद्गुण्यं तु देवीनिर्मादो विद्याया ॥ २ ॥
 एतद्गुण्यं तु देवीनिर्मादो विद्याया ॥ ३ ॥
 एतद्गुण्यं तु देवीनिर्मादो विद्याया ॥ ४ ॥
 एतद्गुण्यं तु देवीनिर्मादो विद्याया ॥ ५ ॥
 एतद्गुण्यं तु देवीनिर्मादो विद्याया ॥ ६ ॥
 एतद्गुण्यं तु देवीनिर्मादो विद्याया ॥ ७ ॥
 एतद्गुण्यं तु देवीनिर्मादो विद्याया ॥ ८ ॥
 एतद्गुण्यं तु देवीनिर्मादो विद्याया ॥ ९ ॥
 एतद्गुण्यं तु देवीनिर्मादो विद्याया ॥ १० ॥
 एतद्गुण्यं तु देवीनिर्मादो विद्याया ॥ ११ ॥
 एतद्गुण्यं तु देवीनिर्मादो विद्याया ॥ १२ ॥
 एतद्गुण्यं तु देवीनिर्मादो विद्याया ॥ १३ ॥
 एतद्गुण्यं तु देवीनिर्मादो विद्याया ॥ १४ ॥
 एतद्गुण्यं तु देवीनिर्मादो विद्याया ॥ १५ ॥
 एतद्गुण्यं तु देवीनिर्मादो विद्याया ॥ १६ ॥
 एतद्गुण्यं तु देवीनिर्मादो विद्याया ॥ १७ ॥
 एतद्गुण्यं तु देवीनिर्मादो विद्याया ॥ १८ ॥
 एतद्गुण्यं तु देवीनिर्मादो विद्याया ॥ १९ ॥
 एतद्गुण्यं तु देवीनिर्मादो विद्याया ॥ २० ॥

वचं लक्षणवर्ण्यं ते वार्तो विप्रवेञ्चक ॥ २४ ॥
 व चर्चं लक्षणे वीर वधि वर्योनि वधिनिष्पु ॥
 वचनं वैव मनन्था वचसा दास्यो दुरी ॥ २५ ॥
 वैपदायन उवाच ॥
 वचक्षुषा म चर्चोत्सा वुधिहिण्डावकाश्च ॥
 वचिभय्यावर्चोत्साः वुर्वा वचुषा वुधिः ॥ २६ ॥
 वचानर्थं वचपुत्राश्च वुर्वासेऽत्र विदुषसा ॥
 विदुर्वा वचमनत्र चो लं वीरिमवावुधिः ॥ २७ ॥
 वचुषावकमना चर्चं हालया मचुषाचौ ॥
 वुचया वुचनी वैव वचामवरा वेपसा ॥ २८ ॥
 निष्कम्पान्-वुचामवावुधिःउचामनाद् ॥
 वचाम वचवचन वचामान्वसि वचाम च २९ ॥
 वचो वेपवदुःमवर्णं सन्दर्भे च वुचनितम् ॥
 वीरविला वचामवुचिकाः वचविलाः ॥ ३० ॥
 वचनिकं लं वुचु सान्दर्भ्यवचनम् ॥
 वदलिष्टककला वचामया वचामया ॥ ३१ ॥

वचनी दुष्परीवाचकतो दास्यो दुरीम् ॥ २४ ॥
 वं चचारदुषकान्तं धर्मिणी वुधिहिण्ड ॥
 वचुचि वधिः वीरान्वावुर्धेव वचामवा ॥ २५ ॥
 वचो वुधे वचुषा सन्दर्भवर्णं वधि ॥
 वचोवुचनीवाचः कुनीदुधं वुधिहिण्ड् ॥ २६ ॥
 वचमना विलो विलं वचा वधि विचुर्नैलि ॥
 वधेनामि वुचामि वचदुधमि विलाः ॥ २७ ॥
 वाचवार्त्तलोपलोचनु वचामधमिवासाः ॥
 वुचा वचसेवैव वेपसं वुचामावरी ॥ २८ ॥
 वचोन्वं वचुष्वाच वचपुः सचुचमधि ॥
 वचो दास्यती वुचो वचामवरो वु ॥ २९ ॥
 वचुर्वाचरो वचा वचुधिमिथि वीरकाः ॥
 'वचवच वचोच वच वुचामनादिभिः ॥ ३० ॥
 वचवचवचोवैरुन्वैवनाम्बु वचा ल' ॥
 वचो वचामा दिव्यावचमन्वेवा वचवैव ॥ ३१ ॥

॥ इति वीरमहाकाव्ये वचनार्थे विदुषावचनार्थे विदुषावचनोत्पत्त्या ॥ ३१ ॥

॥ वचनं च विदुषावचनार्थं ॥

(अथ सूतवर्णं ॥ ७ ॥)

विश्वामित्रोऽप्यायः ॥ ३२ ॥

वचनार्थो वुधिर्धेव वचवचनार्थो वचोच वचवचनार्थे विचामवचम् ॥ १ ॥ वचोच वचपु विलो वीरवो वुधिहिण्डा वधिः वचवचनम् ॥ २ ॥ वुधिर्धेव वचवचनम् ॥ ३ ॥

वैपदायन उवाच ॥
 'वचुसेवार्थे वुधार्थमन्वकाः वाचवचनम् ॥
 वचिभयवुधेवचो वधेवार्थं वुधिहिण्ड् ॥ १ ॥
 लोचुधेवे वचामवुधेव वुधवचनम् ॥
 विधिः वधिः वचः वुचामवचनम् ॥ २ ॥
 लोचुधेवचामनावुधे वचुधिः वचिवाचिकः ॥
 वधिनावचनार्थे वचामवचनम् ॥ ३ ॥
 वचोचविलो वचवचनार्थे वचामवच ॥

विश्वामित्रो वीरवच वचोचं वुधिहिण्ड् ॥ ४ ॥
 वचोचविलं वचनं वचुचिः वधिःवधिम् ॥
 वचाच वचवचनार्थवचवचनार्थवचः ॥ ५ ॥
 विचो वधेच वीरवेव वचवचनं वच वुधेवच ॥
 वचिवाः वुचः लं वचा वुचुदीवच ॥ ६ ॥
 वचुधे लं वधिवाचि वुधिवोचिक विचामवो ॥
 वचुषा म चुधेन वधेवार्थो वुधिहिण्डः ॥ ७ ॥
 वचिवावोचनम् विश्वामत्रवचवोच ॥ ८ ॥

अवर्षेण्यस्यस्यो दृष्टानि न तयोपिना ॥ २१
 कश्चिदेव प्रोक्ष्यामि कश्चिद्विष्वादि वा विष्णु ।
 कस्यो कश्चिप्रोक्षेदामिन हि कश्चामि नोपिनु २-
 को हि नाम दुर्लभोऽपि कश्चिन्वपि कश्चात् ।
 कश्चात्कश्चातो दृष्टा हीनयाथावयमे न ॥ २१
 कोऽपि न ही न पावनी न दुष्पात्रदुष्कामि ।
 कोऽपि नो नोपायस्य काशी विष्वायसात् २२
 ईशानं कृषिपात्रं कश्चात् न काशीम् ।
 कां न काशं दृष्टा वासकः को न संभवेत् २३
 अशक्येन एवमं कश्चात् कृषिपिन् ।
 कश्चात् न कश्चाति केन कश्चु विचिन्त्येवरे २४

ईशमे वां कमे पीतं न विचिन्त्यु ।
 दृष्टा कृषीकृते कृतां चित्ते वाचसां तथा ॥२१॥
 कसो कसो कसो कसो कसो कसो कसो ।
 नय कश्चिद्विष्णुं कश्चिद्विष्णुं कश्चिद्विष्णु ॥ २१
 केन केन कं कमे पीतं न विचिन्त्यु ।
 कश्चिद्विष्णुं कश्चिद्विष्णुं कश्चिद्विष्णुं कश्चिद्विष्णुं ।
 'कश्चिद्विष्णुं कश्चिद्विष्णुं कश्चिद्विष्णुं कश्चिद्विष्णुं ॥ २१
 कोऽपि चित्ते न कश्चिद्विष्णुं कश्चिद्विष्णुं कश्चिद्विष्णुं कश्चिद्विष्णुं ॥ २१
 न कश्चिद्विष्णुं कश्चिद्विष्णुं कश्चिद्विष्णुं कश्चिद्विष्णुं ॥ २१
 कश्चिद्विष्णुं कश्चिद्विष्णुं कश्चिद्विष्णुं कश्चिद्विष्णुं ॥ २१

। इति श्रीमद्भागवते महाभारते द्वापरीये अष्टमोऽध्यायः ॥ ४४ ॥

पञ्चसप्ततितमोऽध्यायः ॥ ४५ ॥

कृष्णस्य दुर्योधनेऽपि कश्चात् कश्चिद्विष्णुं कश्चिद्विष्णुं कश्चिद्विष्णुं कश्चिद्विष्णुं ॥ ४५ ॥

कृष्णविष्णुः ।
 दुर्योधनं न देवार्थः कश्चिः कश्चि दुर्योधिनम् ।
 कश्चिद्विष्णुं हि कश्चि कश्चि कश्चि कश्चि ॥ १
 विष्णुं विचिन्त्येव कं केन विचिन्त्यः ।
 कश्चिद्विष्णुं कश्चि कश्चि कश्चि कश्चि ॥ २
 कश्चि कश्चि कश्चि कश्चि कश्चि कश्चि ।
 विष्णुं कश्चि कश्चि कश्चि कश्चि कश्चि ।
 'कश्चिद्विष्णुः कश्चि कश्चि कश्चि कश्चि ॥ ३
 कश्चि कश्चि कश्चि कश्चि कश्चि कश्चि ।
 कश्चि कश्चि कश्चि कश्चि कश्चि कश्चि ॥ ४
 कश्चि कश्चि कश्चि कश्चि कश्चि कश्चि ।
 कश्चि कश्चि कश्चि कश्चि कश्चि कश्चि ॥ ५
 कश्चि कश्चि कश्चि कश्चि कश्चि कश्चि ।
 कश्चि कश्चि कश्चि कश्चि कश्चि कश्चि ॥ ६
 कश्चि कश्चि कश्चि कश्चि कश्चि कश्चि ॥ ७
 कश्चि कश्चि कश्चि कश्चि कश्चि कश्चि ॥ ८
 केन केन कश्चि कश्चि कश्चि कश्चि ॥ ९

कश्चि कं कश्चि कश्चि कश्चि कश्चि ॥ १
 कश्चि कश्चि कश्चि कश्चि कश्चि कश्चि ॥ २
 कश्चि कश्चि कश्चि कश्चि कश्चि कश्चि ॥ ३
 'कश्चि कश्चि कश्चि कश्चि कश्चि कश्चि ॥ ४
 कश्चि कश्चि कश्चि कश्चि कश्चि कश्चि ॥ ५
 कश्चि कश्चि कश्चि कश्चि कश्चि कश्चि ॥ ६
 कश्चि कश्चि कश्चि कश्चि कश्चि कश्चि ॥ ७
 कश्चि कश्चि कश्चि कश्चि कश्चि कश्चि ॥ ८
 कश्चि कश्चि कश्चि कश्चि कश्चि कश्चि ॥ ९

मेव क्षुधि स्यादेतुं कल्पक देवस्यैवसि ।
 सदास्या सौधपाताः कृतास्ता दृष्टदुर्मताः ॥ १८
 यत् त्वं गतिजानामि निवेतुं येन वचनते ।
 हृषिकेशे क्वं रात्रेणविशेष कृत्वा च ॥ १९
 हृषीकेश उवाच ।
 अथार्थेन तुष्टदाजनेषां च सदाजस्यम् ।
 यदि कल्पक निवेतुं मे कल्पकाचन स्यादुत्तर-
 पशुनिसत्तम ।
 स्यादेषव कल्पेभ्यो न च वचनसि देवितुम् ।

सदाहृत्य सार्थेभ्यो न वचनसि निवेतितुम् ॥ १८
 देवने कल्पकस्यैव न केचित् स्यात्ते क्षुधि ।
 विदुः सौमिदुः सौम्यं च त्वं त्वो कथास्य ॥ १९
 कथास्यहृत्यो राजस्यस्योऽस्यस्यस्यम् ।
 सत्यं विदुः च वा वीर्यां तत्स्यं कल्पकम् ॥ २०
 इदं तु कर्त्तव्यं त्वं त्वो हृषीकेश निवेदय ।
 अतुष्टदास्युं मे विना निवेत्ते वाच कथास्यस्य
 हृषीकेश उवाच ।
 तमेव कल्पकस्यस्य कृतास्तुव सौम्य ।
 निवेदय कथाम्पार्थं कर्त्तव्यं निवेतितुम् ॥ २१

॥ इति श्रीमच्छास्त्रस्ये अथर्ववेदि सुक्तस्ये सप्तमोऽध्यायः ॥ ७६ ॥

पशुसंज्ञाविशेषोक्त्यायः ॥ ७७ ॥

पशुसंज्ञा विवेकस्य विचार्य अथर्ववेदि सौम्येण सप्तमोऽध्यायः ॥ ७६ ॥ हृषीकेशेन
 कल्पकस्यैव कथाम् इति कल्पकस्यस्यस्यस्यस्य ॥ १ ॥ अथर्ववेदि सुक्तस्ये सप्तमोऽध्यायः ॥ ७६ ॥
 इति श्रीमच्छास्त्रस्ये अथर्ववेदि सुक्तस्ये सप्तमोऽध्यायः ॥ ७६ ॥

वैशेषायन उवाच ।
 अतुष्टयं तु रात्रेण रात्रेणं तुष्टवेदिः ।
 'तुष्टवेदि'स्य पशुनिर्देशोऽन्यतुष्टयः ॥ १
 निवेद्य हासित्तुं हृषीकेशस्येव च ।
 सदासिन्धेन पशुनिर्देशे हृदि चकार ॥ २
 अथस्यतां च वां स्यात् परमेष्ठिनस्य चकारम् ।
 नमस्तस्मात् च तुष्टास्य वचनं हि सुवचनः ॥ ३
 निवेद्यस्यस्यस्यस्यं हृदि हृषीकेशस्य च ।
 सदास्यस्यस्यस्यस्यं सदासिः सौम्यस्यस्य ॥ ४
 हृषीकेशस्य च तुष्टा सदास्यं सदासिम् ।
 अथस्यस्य सदास्यं सदासिर्वाचनस्यस्यम् ॥ ५
 पशुनिसत्तम ।
 हृषीकेशो स्यादास्य निवेद्ये इतिवा कृत्वा ।
 सौम्यस्यस्यस्यस्यं च विदि सदास्यस्य ॥ ६
 न मे वीर्यस्ये कल्पकस्ये सदास्यस्यम् ।
 अतुष्टयस्य हृषीकेशे विदुः सदास्यस्ये ॥ ७
 'अतुष्टय' सदासिन्धे सदास्ये अथेव ॥
 हृषीकेशं सदास्यं इदं वचनस्यस्यम् ॥ ८

तुष्टयुं उवाच ।
 हृषीकेश सुवोक्तं कल्पकस्येभ्यः कृत्वा ।
 सौम्यस्येभ्यसा सौम्येभ्ये हृदि मे कल्पकस्य ॥ १
 कर्त्तव्यं त्वं सदासिः सदासिन्धे इति चकारम् ।
 निवेद्यस्यं च सदासि सौम्यस्यं च सदास्यस्ये ॥ २
 देवस्ये हि सदास्यस्यं सदासि कर्त्तव्यम् ।
 सदास्यः सदास्यस्यं सदासिन्धे सदास्यम् ॥ ३
 अथस्यस्यस्यं सदास्यस्यस्यं विवेकस्यस्यम् ।
 अथस्यस्य सदास्यस्यं सदासि इति च कल्पकस्ये
 सदास्यस्यं सदास्यस्यं सदासिन्धे सदास्यस्यः ।
 सदास्यस्यं च सदास्यस्यं सदास्यस्यं सदास्यस्यम् ॥ ४
 देवस्यस्यस्यं मे कर्त्तव्यं सदासि चकारं च सदास्यः ।
 न सौम्य इव हृषीकेश सदास्यस्यस्यं सदास्य ॥ ५
 'अथ' विना च सदास्यं सदासि कर्त्तव्यं सदास्यम् ।
 सदास्यस्यस्यं सदास्यं विवेकस्यं नः सदास्यस्यम् ॥ ६
 सदास्यस्यः सदास्यस्यस्यस्यं सदास्यं सदास्यं ।
 विवेकस्यस्यस्यस्यं सदासिः सदास्यस्यं ॥ ७
 'अतुष्टय' सदास्यम् । सदास्यं सदास्यं सदास्यं ॥ ८

दुर्धन उवाच ।
 अथाभ्यासद्वयमधी श्रवण-दीर्घश्रवणः ।
 शर्मो ह्यसौ वसु दुष्पः शीघ्रया स्युः ॥ १५ ॥
 न वा शीघ्रधी शस्त्रेण शस्त्रीः क्षयशरी विदोः
 ज्ञानिज्ञानेन शीघ्रमे विदो वदुः न सिन्धुको ॥ २० ॥
 शर्मा च हृषिकी चैव बुभुक्षितवशास्तुभ्याम् ।
 शिरोऽसि शीघ्रं शीघ्रानि दुःखान्तेनदुर्धने मे ॥ २१ ॥
 ज्ञानविद्या स्वाध्यायनि शीघ्रानिचकरोत्तुभ्याः ।
 श्वस्तुभ्या लोहवद्भु बुभुक्षितनिवेद्यमे ॥ २२ ॥
 द्विजसत्त्वान्वाभ्याः शीघ्रं श्वस्तुभ्याभ्या ।
 जन्वाः शीघ्रं शस्त्रेण बुभुक्षितनिवेद्यमे ॥ २३ ॥
 शीघ्रोऽप्यसिधौ वा श्वाना वेद्येऽसि विद्याशौ ।
 बुभुक्षितं श्वस्तुभु ह्यसौ श्वस्तुशौ ॥ २४ ॥
 श्वस्तुभ्यामां श्वानां श्वस्तुभ्याभ्याश्रित्याम् ।
 श्वस्तुभु चः श्वो श्वस्तुभु श्वस्तु ॥ २५ ॥
 न मे ह्यः श्वस्तुभु श्वस्तुशुश्वस्तुः ।
 श्वस्तुभु श्वि श्वाने श्वु श्वस्तुं वसु ॥ २६ ॥
 श्वस्तुं श्वस्तुशौश्वस्तुं श्वस्तुश्वस्तुदाद् ।
 श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं ॥ २७ ॥
 श्वस्तुश्वस्तुं श्वि श्वस्तुभु श्वस्तुश्वस्तुः ।
 श्वस्तुश्वस्तुश्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुश्वस्तुं ॥ २८ ॥

एव च यदि श्वस्तुः कां श्वस्तुभुं श्वस्तुश्वस्तुम् ।
 यदि श्वस्तुं श्वस्तुभुं श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं ॥ २९ ॥
 श्वस्तुभुं श्वस्तुभुं श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं ॥ ३० ॥
 श्वस्तुभुं श्वस्तुभुं श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं ॥ ३१ ॥
 श्वस्तुभुं श्वस्तुभुं श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं ॥ ३२ ॥
 श्वस्तुभुं श्वस्तुभुं श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं ॥ ३३ ॥
 श्वस्तुभुं श्वस्तुभुं श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं ॥ ३४ ॥
 श्वस्तुभुं श्वस्तुभुं श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं ॥ ३५ ॥
 श्वस्तुभुं श्वस्तुभुं श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं ॥ ३६ ॥
 श्वस्तुभुं श्वस्तुभुं श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं ॥ ३७ ॥
 श्वस्तुभुं श्वस्तुभुं श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं ॥ ३८ ॥
 श्वस्तुभुं श्वस्तुभुं श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं ॥ ३९ ॥
 श्वस्तुभुं श्वस्तुभुं श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं ॥ ४० ॥

॥ इति श्वस्तुभुश्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं ॥ ७८ ॥

अष्टमस्कन्धितमोऽध्यायः ॥ ७८ ॥

दुर्धन उवाच । श्वस्तुभुं श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं ॥ १ ॥

दुर्धन उवाच ।
 श्वस्तुभुं श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं ॥ १ ॥
 श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं ॥ २ ॥
 श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं ॥ ३ ॥
 श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं ॥ ४ ॥

श्वस्तुभुं श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं ॥ ५ ॥
 श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं ॥ ६ ॥
 श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं ॥ ७ ॥
 श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं ॥ ८ ॥
 श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं ॥ ९ ॥
 श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं ॥ १० ॥

श्वस्तुभुं श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं ॥ ११ ॥
 श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं ॥ १२ ॥
 श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं ॥ १३ ॥
 श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं ॥ १४ ॥

श्वस्तुभुं श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं ॥ १५ ॥
 श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं ॥ १६ ॥
 श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं ॥ १७ ॥
 श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं श्वस्तुं ॥ १८ ॥

दीक्षा न बहुमन्त्रात् शान्ताश्रयानि च ॥ ५ ॥
 अन्वयान्तरि तत्र पाठानुसृत्य सुखम् ।
 स्वस्त्युक्तः स्वयंभो वाः स वै सुखमेतौ ॥ ६ ॥
 'यदी कश्चिद्वा सा हि वीर्यवीरि वीर्ये ।
 तथा वीरस्य भार्यी वीर्ये इति कथयन् ॥ ७ ॥
 शान्त्या हि शैलीर्षं शोचन्ते हि श्रीविद्याम् ८ ॥
 बहुकामिदमेतद् अन्वयान्तरं सुखम् ।
 तन्वयोऽर्थोऽर्थोऽर्थं सुखं कश्चिद्व्ययम् ॥ ९ ॥
 अन्वयान्तरं पाठेन मिलोद्योयं स्वयमेतद् ।
 एतत् कश्चिद्व्ययान्तरं शान्त्युक्तम् ॥ १० ॥

विशेषित्वान्नो इत्येव मिलानुसृत्यपाठः ।
 अन्वयो शैलीशान्ता शैली बहुविधः शान्तिः ।
 पाठान्तरान्तरा शैलीः पाठानुसृत्यपाठे ।
 शान्त्यां तद्व्ययान्तरं वै विशदयति च सा तु ॥ १२ ॥
 शान्तिः सुखान्ता शैलीः शान्तिः-
 शान्तिं वै शान्त्यन्तरं सुखम् ।
 विशदये तत्र शान्त्यन्तरं ।
 शैलीशान्ता वै तत्र तद्विधेः शैली ॥ १३ ॥
 अन्वयान्तरं सुखान्तेन शान्त्यानुसृत्यपाठम् ।
 शैलीशान्तिः शैलीशान्तिः शान्त्यानुसृत्यपाठम् ॥ १४ ॥

॥ इति शैलीशान्त्यन्तरं अन्वयान्तरं सुखान्तेन अन्वयानुसृत्यपाठम् ॥ ८० ॥

शुद्धाशीतिलश्लोकश्रवणः ॥ ८१ ॥

शुद्धीनेन शान्त्युक्त्याश्लोकश्रवणम् ॥ १ ॥

शुद्धीनेन श्रवणम् ।
 यथा शान्ति श्रवणं शान्ति श्रवणं तु शान्त्युक्तम् ।
 न च शान्ति श्रवणं शुद्धी श्रवणान्तरम् ॥ १ ॥
 शान्ति श्रवणान्तरं यथा शान्ति श्रवणं श्रवणम् ।
 शान्ति श्रवणान्तरं यथा शान्ति श्रवणं श्रवणम् ॥ २ ॥
 न शान्ति श्रवणान्तरं यथा शान्ति श्रवणं श्रवणम् ।
 शान्ति श्रवणान्तरं यथा शान्ति श्रवणं श्रवणम् ॥ ३ ॥
 शान्ति श्रवणान्तरं यथा शान्ति श्रवणं श्रवणम् ॥ ४ ॥
 शान्ति श्रवणान्तरं यथा शान्ति श्रवणं श्रवणम् ॥ ५ ॥
 शान्ति श्रवणान्तरं यथा शान्ति श्रवणं श्रवणम् ॥ ६ ॥
 शान्ति श्रवणान्तरं यथा शान्ति श्रवणं श्रवणम् ॥ ७ ॥
 शान्ति श्रवणान्तरं यथा शान्ति श्रवणं श्रवणम् ॥ ८ ॥
 शान्ति श्रवणान्तरं यथा शान्ति श्रवणं श्रवणम् ॥ ९ ॥
 शान्ति श्रवणान्तरं यथा शान्ति श्रवणं श्रवणम् ॥ १० ॥

शुद्धीनेन श्रवणान्तरं यथा शान्ति श्रवणं श्रवणम् ॥ १ ॥
 शान्ति श्रवणान्तरं यथा शान्ति श्रवणं श्रवणम् ॥ २ ॥
 शान्ति श्रवणान्तरं यथा शान्ति श्रवणं श्रवणम् ॥ ३ ॥
 शान्ति श्रवणान्तरं यथा शान्ति श्रवणं श्रवणम् ॥ ४ ॥
 शान्ति श्रवणान्तरं यथा शान्ति श्रवणं श्रवणम् ॥ ५ ॥
 शान्ति श्रवणान्तरं यथा शान्ति श्रवणं श्रवणम् ॥ ६ ॥
 शान्ति श्रवणान्तरं यथा शान्ति श्रवणं श्रवणम् ॥ ७ ॥
 शान्ति श्रवणान्तरं यथा शान्ति श्रवणं श्रवणम् ॥ ८ ॥
 शान्ति श्रवणान्तरं यथा शान्ति श्रवणं श्रवणम् ॥ ९ ॥
 शान्ति श्रवणान्तरं यथा शान्ति श्रवणं श्रवणम् ॥ १० ॥

शान्ति श्रवणान्तरं यथा शान्ति श्रवणं श्रवणम् ॥ १ ॥
 शान्ति श्रवणान्तरं यथा शान्ति श्रवणं श्रवणम् ॥ २ ॥
 शान्ति श्रवणान्तरं यथा शान्ति श्रवणं श्रवणम् ॥ ३ ॥

शान्ति श्रवणान्तरं यथा शान्ति श्रवणं श्रवणम् ॥ ४ ॥
 शान्ति श्रवणान्तरं यथा शान्ति श्रवणं श्रवणम् ॥ ५ ॥
 शान्ति श्रवणान्तरं यथा शान्ति श्रवणं श्रवणम् ॥ ६ ॥

वाचसीत विरोधोऽर्थो मे विविध काल ।
 एव वातः कल्पतां न यः विवदि विविधताः ॥ ८ ॥
 कल्पद्विविधार्थांस्तौ द्विविधविद्युद्वये ।
 एतेषु इति तु नै कस्यो द्विविदि विद्युद्वयः ॥ ९ ॥

वाचस्य वाचसीस्य संज्ञयो मे विविधताः ।
 अत्रान्ये वा विने तां हि द्विविधे वा इतो द्विवि ॥ ८ ॥
 एतादृशस्य हि वेद्य संज्ञितेन विद्युतेन ।
 सर्वेभ्य वाचसा विद्युं वयं ललितव्युद्वयः ॥ ९ ॥

॥ इति श्रीमद्भागवतो जयस्येन सूक्तस्यैव पञ्चमोऽध्यायः ॥ ८१ ॥

द्वितीयोऽध्यायः ॥ ८२ ॥

सूक्तस्यैव विद्युतेन सूक्तं वेदात्मकम् ॥ १ ॥ एतादृशस्य विविधस्य वाचसीस्यम् ॥ २ ॥ अत्रोक्तं वाच-
 सात्मकं विद्युतेनम् ॥ ३ ॥

सूक्तस्यैव ।
 तां लक्ष्मीं त्विं त्वा वाचस्येन विविदि ।
 एतेषु तां द्विविधामि सूतेन कर्तां व ॥ १ ॥
 वाचस्यतां तां वाचस्यस्यैव विविदिता ।
 अत्रान्ये वाचसात्मकस्य वा चस्युद्वये ॥ २ ॥
 अत्रान्ये वाचसात्मकस्य वाचसात्मकस्येन ।
 एतादृशस्यैव विदि वाचसात्मकं वाच ॥ ३ ॥
 कर्तां तां इति नै तां तां विदि वाचसात्मकं न
 द्विविधं वाच ॥
 अत्रोक्तं वाचसात्मकस्यैव विविदि ।
 एतेषु वाचस्येन वाचसात्मकस्यैव विदि ॥ ५ ॥
 एतादृशं वाच ।
 विविदि वाचसात्मकस्यैव वाचसात्मकः ।
 तेन वाचसात्मकस्यैव वाचसात्मकस्यैव विविदि ॥ ६ ॥
 द्विविधं वाच ।
 'वाचसात्मकस्यैव वाचसात्मकस्यैव विविदि ।
 वेदां तां वाचसात्मकं न वाचसात्मकम् ॥ ७ ॥
 अत्रान्ये वाचसात्मकस्यैव वाचसात्मकं ।
 अत्रोक्तं वाचसात्मकस्यैव वाचसात्मकं ॥ ८ ॥
 अत्रोक्तं वाचसात्मकस्यैव वाचसात्मकं ॥ ९ ॥
 अत्रोक्तं वाचसात्मकस्यैव वाचसात्मकः ।
 वाचसात्मकस्यैव वाचसात्मकस्यैव वाचसात्मकः ।
 वाचसात्मकस्यैव वाचसात्मकस्यैव वाचसात्मकः ॥ १० ॥

एते वाचसात्मकस्यैव वाचसात्मकस्यैव ।
 एतेषु वाचसात्मकस्यैव वाचसात्मकस्यैव ॥ १ ॥
 न वाचसात्मकस्यैव वाचसात्मकस्यैव ।
 वाचसात्मकस्यैव वाचसात्मकस्यैव ॥ २ ॥
 एतादृशं वाच ।
 अत्रोक्तं वाचसात्मकस्यैव वाचसात्मकस्यैव ।
 तां वाचसात्मकस्यैव वाचसात्मकस्यैव ॥ ३ ॥
 अत्रोक्तं वाचसात्मकस्यैव वाचसात्मकस्यैव ।
 अत्रोक्तं वाचसात्मकस्यैव वाचसात्मकस्यैव ।
 तां वाचसात्मकस्यैव वाचसात्मकस्यैव ॥ ५ ॥
 द्विविधं वाच ।
 एते वाचसात्मकस्यैव वाचसात्मकस्यैव ।
 वाचसात्मकस्यैव वाचसात्मकस्यैव ।
 अत्रोक्तं वाचसात्मकस्यैव वाचसात्मकस्यैव ॥ ७ ॥
 अत्रोक्तं वाचसात्मकस्यैव वाचसात्मकस्यैव ।
 अत्रोक्तं वाचसात्मकस्यैव वाचसात्मकस्यैव ।
 अत्रोक्तं वाचसात्मकस्यैव वाचसात्मकस्यैव ।
 अत्रोक्तं वाचसात्मकस्यैव वाचसात्मकस्यैव ॥ १० ॥

सूक्तस्यैव विद्युतेन सूक्तं वेदात्मकम् ॥ १ ॥ एतादृशस्य विविधस्य वाचसीस्यम् ॥ २ ॥ अत्रोक्तं वाचसात्मकं विद्युतेनम् ॥ ३ ॥

वरिषेव महावृष्टिः कृष्णशयो द्विजातिभिः ॥ २
 व राजदुष्टमहात्वा इषेवमनोत्थम् ।
 मन्थासक्त्य कर्षीत्या कर्षेदुर्गं दुर्गिष्ठम् ॥ ३
 श्री वै राजा महावृष्टिर्बहाव्या
 मन्थासक्त्यदुर्गिर्दुर्गं मथाम् ।
 दूष्कार्यं वरिषुकाऽन्वीक-
 सरोऽकम्पदुर्गात् सद्गुणम् ॥ ४
 दुर्गिष्ठि उवाच ।
 विष्णुभक्तो वै कर्मभोग्यदर्शः
 कर्मिण्यथाः कृष्णमेवावलीऽपि ।
 कर्मिण्युक्तः कर्मिण्यनुलोका
 मन्थासक्त्यापि विज्ञेय्य कर्मिण् ॥ ५
 विदु उवाच ।
 राजा महात्मा दुर्गली सद्गुण
 कर्मो कृतो कर्मिण्यिन्द्रकण्य ।
 हीनो राजदुष्टमनुवीक्षितो
 विज्ञेय्य मन्थासक्त्यिन्द्रकण्य ॥ ६
 एवं तु त्वां कृष्णशयोऽनुकृत्य
 दुर्गं दृष्ट्वा कृतं कर्मणो व ।
 एवं तथा मन्थासक्त्यनुकृत्य
 आत्म्यां वै मन्थासक्त्यं तु ॥ ७
 कर्मण्यं कर्मिणः कर्मै कर्मां
 कृतं कृतं कर्मिणो कर्मणो व ।
 मन्थासक्त्यं कर्मणो कर्मणो
 कर्मण्यं कर्मणो कर्मणो ॥ ८
 दुर्गदरा विहिता वै तु कर्म
 मन्थासक्त्यं कर्मणो कर्मणो ।
 मन्थासक्त्यं कर्मणो कर्मणो
 कर्मण्यं कर्मणो कर्मणो ॥ ९
 दुर्गिष्ठि उवाच ।
 कृष्णे कर्मः कर्मो कर्मणो वै
 श्री वै कृतं कर्मो कर्मणो वै ॥

किं वा मन्थासक्त्यं कर्मणो
 कर्मण्यं कर्मै कर्मणो वै ॥ १०
 विदु उवाच ।
 कर्मण्यं कर्मणो कर्मणो
 कर्मण्यं कर्मणो कर्मणो ।
 कर्मणो वै कर्मणो कर्मणो
 कर्मण्यं कर्मणो कर्मणो ॥ ११
 दुर्गिष्ठि उवाच ।
 वै कर्मणो कर्मणो कर्मणो
 कर्मणो वै कर्मणो कर्मणो ।
 कर्मण्यं कर्मणो कर्मणो
 कर्मण्यं कर्मणो कर्मणो ॥ १२
 विदु उवाच ।
 मन्थासक्त्यं कर्मणो कर्मणो
 कर्मणो वै कर्मणो कर्मणो ।
 कर्मण्यं कर्मणो कर्मणो
 कर्मण्यं कर्मणो कर्मणो ॥ १३
 दुर्गिष्ठि उवाच ।
 मन्थासक्त्यं कर्मणो कर्मणो
 कर्मणो वै कर्मणो कर्मणो ।
 कर्मण्यं कर्मणो कर्मणो
 कर्मण्यं कर्मणो कर्मणो ॥ १४
 श्री वै कर्मणो कर्मणो कर्मणो
 कर्मण्यं कर्मणो कर्मणो ।
 कर्मणो वै कर्मणो कर्मणो
 कर्मण्यं कर्मणो कर्मणो ॥ १५
 न कर्मणो कर्मणो कर्मणो
 कर्मण्यं कर्मणो कर्मणो ।
 कर्मणो वै कर्मणो कर्मणो
 कर्मण्यं कर्मणो कर्मणो ॥ १६
 कर्मणो वै कर्मणो कर्मणो
 कर्मण्यं कर्मणो कर्मणो ॥ १७
 कर्मणो वै कर्मणो कर्मणो
 कर्मण्यं कर्मणो कर्मणो ॥

कर्मणो वै कर्मणो कर्मणो ॥ १० ॥ कर्मणो वै कर्मणो कर्मणो ॥ ११ ॥ कर्मणो वै कर्मणो कर्मणो ॥ १२ ॥ कर्मणो वै कर्मणो कर्मणो ॥ १३ ॥ कर्मणो वै कर्मणो कर्मणो ॥ १४ ॥ कर्मणो वै कर्मणो कर्मणो ॥ १५ ॥ कर्मणो वै कर्मणो कर्मणो ॥ १६ ॥ कर्मणो वै कर्मणो कर्मणो ॥ १७ ॥

दास्यन्तेऽपि तस्यः साधुनाः
 सः श्रीविहीर्षीवादि कला ॥ १७
 देव हि मां दुष्पतिः पशुमेव ददात्यम् ।
 पशुश्च वधन्त्येति पशोश्च मः विदुः ॥ १८
 दुष्पतान् जपती राधा तद् वधा दुर्विद्विहः ।
 बन्धुनाशकस्तथा समाह्वयमस्ति ॥ १९
 साहित्येन तं बध्नात्यत्र पशोराः ।
 पशोश्चो नवीं पशोः साधुनि तद् पापनाः ।
 एतन्निवा दीपयन्ते नवीं साधुनाः ॥ २०
 'सिद्धिरेव तत्रः वेद्याशक्यान्वयं प्रति ।
 एतन्ने वृषकारेण ननु वृषकारतम् ॥ २१
 एते राधा पशोनाः संवत् सप्तविंशत् ।
 साधुनिः सति पापनाशकयोः सन्निवृत्तिः २२
 साधुनेभ्यो ननं दत्ता नलने ह पशोश्चि ।
 जनेभ्यः ह ह दत्ता न सन्निवृत्तिः २३
 सर्वज्ञानमेव साधुनाः पशोश्चि ॥ २४
 एतान् पशोनाः पशोः पशोश्चि ॥ २५
 एतान् पशोनाः पशोः पशोश्चि ॥ २६
 एतान् पशोनाः पशोः पशोश्चि ॥ २७
 एतान् पशोनाः पशोः पशोश्चि ॥ २८
 एतान् पशोनाः पशोः पशोश्चि ॥ २९
 एतान् पशोनाः पशोः पशोश्चि ॥ ३०
 एतान् पशोनाः पशोः पशोश्चि ॥ ३१
 एतान् पशोनाः पशोः पशोश्चि ॥ ३२
 एतान् पशोनाः पशोः पशोश्चि ॥ ३३
 एतान् पशोनाः पशोः पशोश्चि ॥ ३४
 एतान् पशोनाः पशोः पशोश्चि ॥ ३५
 एतान् पशोनाः पशोः पशोश्चि ॥ ३६
 एतान् पशोनाः पशोः पशोश्चि ॥ ३७
 एतान् पशोनाः पशोः पशोश्चि ॥ ३८
 एतान् पशोनाः पशोः पशोश्चि ॥ ३९
 एतान् पशोनाः पशोः पशोश्चि ॥ ४०
 एतान् पशोनाः पशोः पशोश्चि ॥ ४१
 एतान् पशोनाः पशोः पशोश्चि ॥ ४२
 एतान् पशोनाः पशोः पशोश्चि ॥ ४३
 एतान् पशोनाः पशोः पशोश्चि ॥ ४४
 एतान् पशोनाः पशोः पशोश्चि ॥ ४५
 एतान् पशोनाः पशोः पशोश्चि ॥ ४६
 एतान् पशोनाः पशोः पशोश्चि ॥ ४७
 एतान् पशोनाः पशोः पशोश्चि ॥ ४८
 एतान् पशोनाः पशोः पशोश्चि ॥ ४९
 एतान् पशोनाः पशोः पशोश्चि ॥ ५०

दीपयन्तेऽपि तस्यः साधुनाः ॥१७
 साधुनाऽपि तस्यः साधुनाः ॥१८
 साधुनाऽपि तस्यः साधुनाः ॥१९
 साधुनाऽपि तस्यः साधुनाः ॥२०
 साधुनाऽपि तस्यः साधुनाः ॥२१
 साधुनाऽपि तस्यः साधुनाः ॥२२
 साधुनाऽपि तस्यः साधुनाः ॥२३
 साधुनाऽपि तस्यः साधुनाः ॥२४
 साधुनाऽपि तस्यः साधुनाः ॥२५
 साधुनाऽपि तस्यः साधुनाः ॥२६
 साधुनाऽपि तस्यः साधुनाः ॥२७
 साधुनाऽपि तस्यः साधुनाः ॥२८
 साधुनाऽपि तस्यः साधुनाः ॥२९
 साधुनाऽपि तस्यः साधुनाः ॥३०
 साधुनाऽपि तस्यः साधुनाः ॥३१
 साधुनाऽपि तस्यः साधुनाः ॥३२
 साधुनाऽपि तस्यः साधुनाः ॥३३
 साधुनाऽपि तस्यः साधुनाः ॥३४
 साधुनाऽपि तस्यः साधुनाः ॥३५
 साधुनाऽपि तस्यः साधुनाः ॥३६
 साधुनाऽपि तस्यः साधुनाः ॥३७
 साधुनाऽपि तस्यः साधुनाः ॥३८
 साधुनाऽपि तस्यः साधुनाः ॥३९
 साधुनाऽपि तस्यः साधुनाः ॥४०
 साधुनाऽपि तस्यः साधुनाः ॥४१
 साधुनाऽपि तस्यः साधुनाः ॥४२
 साधुनाऽपि तस्यः साधुनाः ॥४३
 साधुनाऽपि तस्यः साधुनाः ॥४४
 साधुनाऽपि तस्यः साधुनाः ॥४५
 साधुनाऽपि तस्यः साधुनाः ॥४६
 साधुनाऽपि तस्यः साधुनाः ॥४७
 साधुनाऽपि तस्यः साधुनाः ॥४८
 साधुनाऽपि तस्यः साधुनाः ॥४९
 साधुनाऽपि तस्यः साधुनाः ॥५०

एतानि श्लोकानि चो वे साम्येति सर्वदाह,
 एवं वे देवर्षं सर्वं निहृत्वा क्रियेत् । एह ।
 पर्येव तु जसो ह्येवै सर्वं न तु देवर्षम् ॥ १०
 सर्षो श्लेषानि वाचविशेषा न वाचसुह ।
 अविद्यमानं सुदमेतत्समुपमानम् ॥ ११
 अहितो वाचसार्थेण विहितं मन्त्राद्ये ।
 एवं त्रिभे वाग्निरीर्ष्यैः ननु वे एतम् ॥ १२
 विकला वाच्ये एवं सुशान्तं पश्यति वा ।
 किलमेव सुविशो ह्यपेक्ष्य ह्यने ॥ १३
 अमुपिवाच ।
 योचितः योचित्येति निहृत्वा सुविहित ।
 निहृत्वादिभ्योऽभ्येति नाहुतां निहृतिं क्वाः ॥ १४
 सर्वेति विहितोऽभ्येति निहृत्वा सुविहित ।
 निहृत्वादिभ्योऽभ्येति नाहुतां निहृतिं क्वाः ॥ १५
 अमुपिवाचो ह्यपेक्ष्य एवं पश्यति ।

एवं पर्येव सर्वे तु निहृत्वा सुविहित ।
 निहृत्वादिभ्योऽभ्येति नाहुतां निहृतिं क्वाः ॥ १६
 एवं तं वाग्निरीर्ष्येति निहृत्वा सुविहिते ।
 देवर्षादिनिर्षयं यदि वे विहिते ननु ॥ १७
 सुविहिते उवाच ।
 अहो न विहितेति मे उपशान्तम् ।
 विहितं वाचसार्थेण विहितं एते किल ॥ १८
 अविद्यमानं वेव देवर्षं वे वाग्निपति ।
 अविद्यमानं योऽप्येति तस्यै ह्येवै क्वाः ॥ १९
 सुशान्तं उवाच ।
 एवं वाचसि एतानां मन्त्रां न विहिते ।
 एवं देवता वाचं सुविहितो ह्येव ॥ २०
 सुविहिते उवाच ।
 अनेनान्यत् वे ह्येवै विहितं वाग्निपति मे ।
 एतद्विद्यमानं वाचस्यै सर्वमेव ॥ २१

। एते श्लोकानि सर्वानि सुविहिते अमुपिवाचोऽभ्यासः ॥ ८५ ॥

पञ्चाशीतितमोऽध्यायः ॥ ८५ ॥

यौगन्धेयः सुशान्तः ॥ १ ॥ सुविहितः ॥ २ ॥ सुविहितं सर्वदाहर्षं वाग्निपतिं सुविहितं उवाच ॥ ३ ॥

विहितं उवाच ।
 उपेक्षमाने ह्येवै तु वाचसः सर्वं एव वे ।
 एतद्वै सुशान्तं विहितं सर्वं ननु ॥ १
 योऽपि ह्येवै सुशान्तं विहितं मन्त्रादिः ।
 वाग्निपतिं क्वाः केऽप्येवै वाच ॥ २
 वे वाचसः सुशान्तं विहितं वाग्निपतिः ।
 निहृत्वादिभ्योऽभ्येति विहितं न वेति ॥ ३
 सुशान्तं वा च्वाः सुशान्तं विहितं मन्त्रादिः ।
 देवर्षेण मन्त्रादिः सर्वेति वाग्निपति ॥ ४
 एवं वेदविदः क्वाः एवं वाचस्यैः ।
 वाचस्यै वाचस्यै सुशान्तं मन्त्रादि ॥ ५
 सुविहिते उवाच ।
 एवं सुशान्तं वाचस्यै वाग्निपतिः ।

वाग्निपतिः योऽप्येवै वाचस्यैः ॥ ६
 सुशान्तं एवं वे वाग्निपतिं क्वाः ।
 वेव वा तं वाचस्यै वेव वाग्निपति ॥ ७
 सुशान्तं उवाच ।
 वाग्नि मे वाचस्यै वाचस्यै सुशान्तं न ।
 वाचस्यै न वेऽप्येवै वाचस्यै सुशान्तं ॥ ८
 सुशान्तं उवाच ।
 एवं वाच सुशान्तं वाचस्यैः ।
 सुशान्तं सुशान्तं सुशान्तं वाचस्यै ॥ ९
 सुविहिते उवाच ।
 एवं वेव वाचस्यै वाग्निपतिं सुशान्तं ।
 सुशान्तं एवं वाचस्यै वाचस्यैः वाचस्यैः ।
 वाग्नि विहितं वाग्निपतिं वाग्निपतिः सुशान्तं ॥

कोटी दिग्गजद्वयं वासुदेवसेवकः ।
 एतद्वाक्यमथ सर्वं देव हीमाम्बहं तथा ॥ ११
 वैशंपायन उवाच ।
 श्रीमहात्मानं कुरुते ज्यैष्ठ्यं वासुदेवपुत्रम् ।
 हस्तुकाः सङ्घिनः सारं विरचितेन च वृत्तम् ॥ १२
 सुविहितं उवाच ।
 अथ सङ्घमण्डितो वैपाकाः सुविहितः ।
 सुवर्षोत्तमः श्रीमन्निर्घोषीश्रीमन्निःशब्दः ॥ १३
 शीतलो रमणीयः स शम्भोःपुत्रोऽथवा ।
 वैशो रमणः कुण्डो वैपत्तलाभिरामः ॥ १४
 जलो च कुण्डोत्तमः सदा सार्धमभवाः ।
 सन्निभैर्वा कुण्डेन सदाऽभिरामपुत्रम् ।
 एतद्वाक्यमथ सर्वं देव हीमाम्बहं तथा ॥ १५
 वैशंपायन उवाच ।
 एवं युक्तं स्ववर्तिनीं निवृत्तिं सङ्घमणिः ।
 विरचितेन सङ्घनिर्घोषिण्यभासः ॥ १६
 सुविहितं उवाच ।
 एवं वासीश्वरमपि सन्धो देवसङ्घिनाः ।
 सन्धुकेऽप्यवर्तिनीं निवृत्तकथः सतदुत्तमः ॥ १७
 वासुदेवस्यैव सदाः सुवर्षासन्दरीलिकाः ।
 कर्णोत्तमं च विमलसङ्घनिर्घोषिणात्तमः ॥ १८
 सङ्घोत्तमं सन्धोत्तमः इत्यथा सुवर्षासन्धुः ।
 सङ्घमनाम्बुत्तमो रमणो च सः सततम् ।
 एतद्वाक्यमथ सर्वं देव हीमाम्बहं तथा ॥ १९
 वैशंपायन उवाच ।
 एतन्मुखा स्ववर्तिनीं निवृत्तिं सङ्घमणिः ।
 विरचितेन सङ्घनिर्घोषिण्यभासः ॥ २०
 सुविहितं उवाच ।
 स्यादपि च शशाङ्गं सङ्घानन्दं सन्धिं चै ।
 सङ्घिनादुत्तमं वासुदेवस्यैव सदा ॥ २१
 सदा वैपत्तिलो दाम्बा कुण्डो एतद्वाक्यमथ ।
 वासीश्वरा दिग्गजसङ्घिनीशोऽथवात्तमः ।

एतद्वाक्यमथ सर्वं देव हीमाम्बहं तथा ॥ १२
 वैशंपायन उवाच ।
 एतन्मुखा स्ववर्तिनीं निवृत्तिं सङ्घमणिः ।
 विरचितेन सङ्घनिर्घोषिण्यभासः ॥ २३
 सुविहितं उवाच ।
 सङ्घमणा दाम्बा चै सङ्घनिर्घोषिणी शीतलः ।
 देवसदाः कुण्डोत्तमः सन्धो देवसङ्घिनात्तमः ॥ २४
 सुवर्षासन्दरीलिकाः सन्धुकेऽप्यवर्षासन्धुः ।
 इत्यथा सङ्घानन्दः सन्धु वैपत्तिलोत्तमः ॥ २५
 सन्धु च कुण्डोत्तमो सङ्घोत्तमो रमणः ।
 एतद्वाक्यमथ सर्वं देव हीमाम्बहं तथा ॥ २६
 वैशंपायन उवाच ।
 इत्येवमादिभिरपि सर्वं सङ्घमिणं शीतलः ।
 विरचितेन सङ्घनिर्घोषिण्यभासः ॥ २७
 सुविहितं उवाच ।
 स्यात्साम्बन्धुः सन्धो देवसदाः सङ्घमिणः ।
 इत्येवमेतैः शेषा सङ्घिनिर्घोषिण्यभासिः ॥ २८
 सन्धो सारं सन्धो सङ्घमनां सुवर्षम् ।
 कुण्डोऽप्युत्तमो सन्धिं देवो सङ्घमणिः ॥ २९
 एतद्वाक्यमथ सर्वं देव हीमाम्बहं तथा ॥ ३०
 वैशंपायन उवाच ।
 इत्येवमुक्ते सन्धो इत्येवो एतद्वाक्यम् ।
 विरचितेन सङ्घनिर्घोषिण्यभासः ॥ ३१
 सुविहितं उवाच ।
 सङ्घनिर्घोषिण्यभासस्यैव सङ्घमणिः ।
 इती विमलसङ्घो वासुदेवस्यैव सन्धो ॥ ३२
 युद्धे सितः सङ्घानन्दः शीतलसन्धुः ।
 एतद्वाक्यमथ सर्वं देव हीमाम्बहं तथा ॥ ३३
 वैशंपायन उवाच ।
 एतन्मुखा स्ववर्तिनीं निवृत्तिं सङ्घमणिः ।
 विरचितेन सङ्घनिर्घोषिण्यभासः ॥ ३४

सङ्घमनाम्बुत्तमः । सन्धो सङ्घमिणः ॥ १२ ॥ सङ्घ-
 मनिःसङ्घः विरचितः ॥ १३ ॥ एतद्वाक्यं सर्वं सङ्घि-
 निर्घोषः च ॥ १४ ॥ सङ्घोत्तमः सङ्घमनाम्बुत्तमः ॥ १५ ॥

शीतः सङ्घमनाम्बुत्तमः । सङ्घोत्तमः सङ्घमिणः ॥ १६ ॥
 सङ्घमिण्यभासः ॥ १७ ॥

इत्यथोक्तमिति वैशम्पायनीः सत्कथाम् ।
 वा एवः सत्सुखायतः सत्सुखं यथावत् ॥१५॥
 सुपर्णेऽपि वा शर्षापीडितुर्मेव कथम् ।
 सत्यः सतिष्ठे पाञ्चसि वाचान्ध्यायसि ॥१७॥
 पूर्णं पूर्णं कथयन्त्याशुपति
 शिरो वेदं वासे दास्यताम् ।
 यदा शिरोऽर्थे पूजायुक्तं दुष्टो
 दुष्टोपसः शम्भो कैकुब्जम् ॥ १८ ॥
 शशिलेयाः दान्धवता नीलनेत्राः स्याद्विष्णाः ।
 दुष्टोपसाराभेन दुर्गां सन्ध्यानि सर्वथा ॥१९॥
 दुष्टोपसो वदेनेव वेदं सत्तुं स्यादिति ।
 विनाशे वीरिणः सदात्मानपराशर्योपमाः ॥ २० ॥
 शक्तिरन्वेति यथा पाञ्च
 वीरः शक्तिः साधकतया शक्तिम् ।
 कथं सत्तुं इव वासनेया-
 वापका वीरं स्यात्ते विष्णोर् ॥ २१ ॥
 दुष्टोपसो सदाशे वाचनेव
 शीघ्रतये त्वं स्यादिति एव ।
 जतिवर्षां शम्भो वंशशरो
 यतो विनाशः स्यादिति दुर्गात् ॥ २२ ॥

शर्षापीडितुर्मेव सुपर्णेऽपि
 इति वीर्ये यथावत् स्यादिति ।
 दुष्टोपसि कथयन्त्याशु-
 पतिशिलोऽपि सत्ः सत्सुखा ॥ १७ ॥
 शक्तिरन्वेति वाचनेयाः सत्सुखं
 कथं वाचं सदादि शीघ्रतयात् ।
 वैशम्पायं सत्यसि सुपर्णे
 वा वाचानं सत्सुखं यथावत् ॥ १८ ॥
 यदा यत्तुं शम्भोऽपारायु-
 र्मे तं वीर्येऽप्यदासिदुःखम् ।
 दुष्टोपसः सन्ध्यापी यतो न
 वीर्ये इति वाचयते सदाशरीत् ॥१९॥
 शशिलेयाः सत्सुखं यथावत्
 युता स्यान्ध्यायता यदादिभ्योः ।
 सत्सुखान्ध्यायसिदुःखसत्
 किं न सदाशु सत्सुखं शर्षात् ॥ २० ॥
 शशीवदे देविणं शीघ्रतया
 वेदं सत्ते शक्तिः शक्तिः ।
 सत्ः यत्तुः सत्सुखं यत्तु
 वा सुपर्णे वाचं यथावत् ॥ २१ ॥

॥ इति वीरभद्रपुराणे शर्षापीडितुर्मेव सुपर्णेऽपि शर्षापीडितुर्मेव ॥ ८५ ॥

शर्षापीडितुर्मेव सुपर्णेऽपि ॥ ८७ ॥

दुष्टोपसो विदुषोऽप्यस्य ॥ १ ॥ विदुषोऽपि सत्सुखं शक्तिरन्वेति ॥ २ ॥

दुष्टोपस उवाच ।
 शीघ्रतया यदाशे शम्भो त्वं
 यदा कथाः सत्सुखं यथावत् ॥
 शर्षापीडितुर्मेव शक्तिरन्वेति
 यथावत्सुखं यथावत्सुखं शक्तिरन्वेति ॥ १ ॥
 वा शक्तिः सत्सुखं यथावत्सुखं
 शक्तिरन्वेति इति यथा शक्तिः ।

शक्तिरन्वेति सत्सुखं यथावत्
 शर्षापीडितुर्मेव सत्सुखं यथावत् ॥ १ ॥
 यथावत् वा यथावत् शक्तिरन्वेति
 शर्षापीडितुर्मेव शक्तिरन्वेति ।
 शक्तिरन्वेति वा इति शक्तिरन्वेति
 शक्तिरन्वेति किं वा शक्तिरन्वेति ॥ २ ॥

॥ १५ ॥ शक्तिरन्वेति सत्सुखं यथावत् ॥ १६ ॥ शक्तिरन्वेति सत्सुखं यथावत् ॥ १७ ॥ शक्तिरन्वेति सत्सुखं यथावत् ॥ १८ ॥ शक्तिरन्वेति सत्सुखं यथावत् ॥ १९ ॥ शक्तिरन्वेति सत्सुखं यथावत् ॥ २० ॥ शक्तिरन्वेति सत्सुखं यथावत् ॥ २१ ॥

शिला वदुन्मलयाम् वदते
 वाःशक्तवाचः पलाशीह वीचः ।
 द्विधीरितम् संकपीषाभिनन्दी
 सुदुर्गे वशि वा शंखोपात् ॥ ५
 यमिवर्ता वशि कीर्त्तनं सुव-
 सिद्धये सुवर्णफलसम्पत्ते ।
 वदाःशक्तोऽप्ययं वि बु वाम्भे
 वदिशक्ति सं खदिशविशक्तये ॥ ५
 वा योःशक्तया विव वर्यायेदं
 शिष्यस कृति शक्तिरत्नां कर्मात्मा ॥
 पञ्चे शक्तु विदुः शंखीम्
 वा श्याताः शक्तयेत शूलम् ॥ ५
 अदं शक्तिं विदुः वा य शंखा
 वा यी विलं पलाशीह वीचः ।
 व तां वृत्तानि विदुः शक्तिं मे
 शक्ति वपयते विविशुत विदुः नम् ॥ ७
 एवम शक्ता य शिषीयोरथ शक्ता
 वमे वपयते दूते शक्ति शक्ता ।
 वेदावुक्तिः शक्तानिवाभ्ये
 वना विदुःशोभति वना वपयति ॥ ८
 विभक्ति शिखा विलवदि शोभयते य वा ।
 वीचि दूते एव वपयतास्तुल्यतम् ।
 यी वलम्बुद्वयाशीह शोभयते वेव शिन्दते ॥ ९
 विदुःशक्तुवर्णं बु वदुनेभलशक्तिता ।
 वदीन्व वा वदीशक्ति शक्तिं वाशियापति ।
 वदयति व व शिन्देत विदुः वपयत श्यात ॥ १०
 व वाम्भेःशक्तवर्णं शिष्यं
 शिष्यताः वपयति वदुःशक्तम् ।
 व वपयतेति विदुः एव वदुः
 वृत्तानिश्चला वपयते श्री वदयति ॥ ११

विदुः वपयत ।
 वृत्तानां वृत्तं मे शक्तवित्
 वेदां वलम्बुद्वयाशीह शक्तम् ।
 शक्तं वि विभक्ति शिषुत्वानि
 वाम्भे वदुत वृत्तानि शोभयति ॥ १२
 वपयते वपयते शक्तवृत्त
 वपयतेऽपिश्च वृत्तवृत्ते ।
 वा शिन्दे वृत्तं वापयता
 वपयते वृत्तये व वपयत ॥ १३
 व वपयते वीचये वपयतिः
 श्री शोभयतेऽपि वृते वदुता ।
 वृते व शिष्यतावर्णवत्ता
 वशिः वृत्तानां एव वपयते ॥ १४
 वता विव वेदुःशक्तवृत्ते वं
 शक्तिं वपयते शिष्यवित् ।
 शिष्यस शक्तवृत्तवृत्तवत्ता
 वृत्तं वं मे वापयतिवत् वपयत ॥ १५
 वपयते वदु वपयिताशोऽपि शिष्यवित् ।
 शक्तिरत्त वि वपयता वता शोभत व वृत्तानि ॥ १६
 वदु वपयतय शक्तिरत्ता वदुः शिष्यवित् ।
 शक्तिरत्ताद वपयति वेव वता वदुवपयत ॥ १७
 वपयति वदु वपयतावृत्तं
 वदुवृत्तं वपय वृत्तवित् ।
 वता वेव वप शिष्यवृत्तान्ती
 वदु वदुताय विव वपयत ॥ १८
 वेदिवपयतेऽपि वदु वपय व
 वापयतावर्णं वदुवृत्तं वपयत ।
 वता वता वेव वदु वपयतेऽपि
 वपयति व वपयति वदु वदु वित्त ॥ १९
 वदुविपयतेऽपिश्च वपयते व वदुताः ।
 वदु वेव वदु वदु वदु वपयत वपयत ॥ २०

। इति शोभयतावृत्ते वपयति वृत्तानि शक्तवित्शोभयता ॥ ८७ ॥

पुत्रिद्विः उवाच ।
 यो नः कृते योनिं प्रायेत्
 योऽपि विदुषां वाचस्पत्यस्य ।
 कन्यया लोकहितेन वै
 दौष्कान्मार्गं कुरुते वाचस्पते ॥ २१
 वैशंपायन उवाच ।
 एतद्गुणा न्यस्यितो विदुषि वाचस्पतेः ।
 विप्रसिद्धेन कुरुविदुषिद्विप्रस्यया ॥ २२
 कुरुमिवाय ।
 अने कस्य वाचस्पत्यां पदुर्गाः
 प्रायित्वा वाचस्पतः कन्ययापी ।
 नीचैः वाचस्पतेन हीन
 कर्त्तव्यं वाचस्पतेः केचनपिद् ॥ २३
 पुत्रिद्विः उवाच ।
 यो यो देवा यो जुनि नः श्रेयाः
 यथा नवीं दास्यन्तुर्गुरुः ।
 निर्देवयोः कथं चर्त्तयामा
 निराकृत्यो नमः कदाचनयोः ॥ २४
 अनेन कृतो कस्य दुःखाय निवे
 यदाभूतायन्य इतिवर्दसः ।
 कन्यया वाचस्पतेन वै
 दौष्कान्मार्गं योऽनेनेन वाचस्प ॥ २५
 वैशंपायन उवाच ।
 एतद्गुणा न्यस्यितो विदुषि वाचस्पतेः ।
 विप्रसिद्धेन कुरुविदुषिद्विप्रस्यया ॥ २६
 कुरुमिवाय ।
 बहुनिनं प्रायितीश्वर्येन वाचस्पितम् ।
 ज्ञानेन विप्रं योनेन यदि केचनप्रायिपद् ॥ २७
 पुत्रिद्विः उवाच ।
 यो विदितः सर्वेषां ज्ञान्यां दमिभक्त्या ।
 कृतोर्वा विदः कस्य वाचस्पत्यपदुर्गा ॥ २८
 वैशंपायन उवाच ।
 एतद्गुणा न्यस्यितो विदुषि वाचस्पतेः ।

विप्रसिद्धेन कुरुविदुषिद्विप्रस्यया ॥ २५
 कुरुमिवाय ।
 एतद्गुणा न्यस्यितोर्वाचस्पतेः वाचस्पते ।
 विदुः इति यो वाचस्पत आत्मवाचस्पतः ॥ २६
 वैशंपायन उवाच ।
 एतद्गुणा न्यस्यितम् अने सर्वस्यसिद्ध्याद् ।
 यदाकृत्योर्वाचस्पत्यया एतां कृत्यं कृतम् ॥ २७
 कुरुमिवाय ।
 अत्रि के वै विदुः वाचस्पतः एतौ वाचस्पतेः ।
 एतत् कृत्यां वाचस्पतीं कृत्यत्तमे दुःखेणादिने
 पुत्रिद्विः उवाच ।
 येन एता न भाली न इज नालिगेदिली ।
 योऽपि विदुषोऽपि न एता दौष्कान्मार्गं जना ॥ २८
 वाचस्पतेनवाचस्पता वाचस्पतेनकन्यया ।
 वाचस्पतेनवाचस्पतेन कनेन नीचकन्यया ॥ २९
 अनेन वाचस्पतेनकन्यया वाचस्पतेनवा ।
 एता वाचस्पतेनकन्यया वाचस्पतेनवा ॥ ३०
 कुरुविदुषिर्द्विः कन्ययापुत्रद्विः निर्देवद्विः ।
 वाचस्पतीं पदुर्गावाचस्पतिद्विप्रस्ययाः कुरुविदुः ॥ ३१
 कुरु वै विदुषि वा अनेन कुरुविदुषोः ।
 ज्ञानोक्त्यावाचस्पतेन्यः एतां वैदुः कुरुविदुष्या ॥ ३२
 वाचस्पतिं न्यस्यितः कुरुविदुः कुरुविदुषे न ।
 वैदुष्याः दीपकेनीं ज्ञानेन वाचस्पतेनवा ॥ ३३
 कुरुविदुषेन वाचस्पत्यावाचस्पतेः कुरुमिवाय ।
 कुरु दौष्कान्मार्गं वाचस्पतेः एतां कुरुविदुः ॥ ३४
 वैशंपायन उवाच ।
 एतद्गुणे नु कुरुते पर्यायेन योऽपि ।
 विप्रसिद्धेन कुरुविदुष्यां कन्ययां विदुष्या विदुः ॥ ३५
 कुरुते वा एता वाचस्पत्यां कुरुविदुषे कुरुः ।
 योऽपि वाचस्पत्यादीनां कुरुते कुरुमिवाय ॥ ३६
 विदुः एतां कुरुते न्यस्यितं वाचस्पतः ।
 अनेन वाचस्पतेनवाचस्पतेः विदुषाचस्पतिं न्यस्यितः ॥ ३७
 कुरुविदुषेन वाचस्पतेन कुरुविदुषेन कुरुः ।

॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ ३७ ॥

द्वीमिद्विभवाभिव दृष्टवर्षेलायुः ।
 जसुदीभ्य लघीयका निवृत्तान् ह्योषथा' ४३
 पृथगायुम् वेष्टु । परं ह्युषादुवः द्रुतः ।
 किं विदं किं विदमिति वासरे साभ्याहृताः ४४

यत्तु सप्तोऽपिदुर्गं तद् दृष्टवर्षादिभिः ।
 ह्योषथां तु साभ्यासां वेवेभ्यः वापराहृतम् ॥ ४३ ॥
 सांभ्यासविधानेन विवकासी यतोषथाः ।
 विदमितिनेन संभ्यासदुर्वोषाभ्यासपदात् ॥ ४४ ॥

। ४३। सांभ्यासप्रकारे जसुदीभ्ये सूक्तमिदं साभ्यासोऽपिदुर्गम् ॥ ४४ ॥

सप्तोऽन्यद्विभवाभ्यासः ॥ ४५ ॥

पृथगाभ्यास इतिहाः सप्तोऽन्यद्विभवाभ्यासः ॥ ४५ ॥ इतिहाः साभ्यासोऽपिदुर्गम् ॥ ४५ ॥

दृष्टोभ्यः उवाच ।
 यद्दि दृष्टोऽपिदुर्गमाभ्यास
 विदो वासी वेवसां वापराहृतम् ।
 संभ्यासां वेवसां वेवसां वेवसां
 सप्तम् दृष्टोऽपिदुर्गमाभ्यासम् ॥ १ ॥
 विदुः उवाच ।
 दृष्टोभ्यासे वासिने साभ्यासेन
 न सप्त वेवसांनि वापराहृतम् ।
 इत्येते तं सप्तमासी न वेवसां
 साभ्यासम् । सप्तमासीऽपिदुर्गम् ॥ २ ॥
 जसुदीभ्यासे विदमि दृष्टोभ्यासां सप्तमासी ।
 सा वेवसांनि दृष्टवर्षास्यसां सप्तमासी सप्तमासी ३ ॥
 न हि दृष्टोभ्यासास्य दृष्टोभ्यासां सप्तमासी ॥ ४ ॥
 सप्तमासी हि दृष्टोभ्यासां सप्तमासी वेवसां ॥ ५ ॥
 सप्तमासी वेवसां सप्तमासी
 सप्तमासी सप्तमासी सप्तमासी ॥ ६ ॥
 सप्तमासी सप्तमासी सप्तमासी
 न वेवसां सप्तमासी सप्तमासी ॥ ७ ॥
 सप्तमासी सप्तमासी सप्तमासी
 न वेवसां सप्तमासी सप्तमासी ॥ ८ ॥
 सप्तमासी सप्तमासी सप्तमासी
 सप्तमासी सप्तमासी सप्तमासी ॥ ९ ॥
 सप्तमासी सप्तमासी सप्तमासी
 सप्तमासी सप्तमासी सप्तमासी ॥ १० ॥

सप्तमासी वेवसां सप्तमासी
 सप्तमासी सप्तमासी सप्तमासी ॥ १ ॥
 सप्तमासी सप्तमासी सप्तमासी
 सप्तमासी सप्तमासी सप्तमासी ॥ २ ॥
 न सप्तमासी सप्तमासी सप्तमासी
 सप्तमासी सप्तमासी सप्तमासी ॥ ३ ॥
 सप्तमासी सप्तमासी सप्तमासी
 सप्तमासी सप्तमासी सप्तमासी ॥ ४ ॥
 सप्तमासी सप्तमासी सप्तमासी
 सप्तमासी सप्तमासी सप्तमासी ॥ ५ ॥
 सप्तमासी सप्तमासी सप्तमासी
 सप्तमासी सप्तमासी सप्तमासी ॥ ६ ॥
 सप्तमासी सप्तमासी सप्तमासी
 सप्तमासी सप्तमासी सप्तमासी ॥ ७ ॥
 सप्तमासी सप्तमासी सप्तमासी
 सप्तमासी सप्तमासी सप्तमासी ॥ ८ ॥
 सप्तमासी सप्तमासी सप्तमासी
 सप्तमासी सप्तमासी सप्तमासी ॥ ९ ॥
 सप्तमासी सप्तमासी सप्तमासी
 सप्तमासी सप्तमासी सप्तमासी ॥ १० ॥

पुत्रिद्विभक्तुः सपुत्रतां दुर्बोधविशेषिणम् ।
 इतिव्याः केशीं दूतं वदतिवीर्यवानम् ॥ १०
 सङ्घस्यात्पत्नीती रोदधत्ता राक्षसाः ।
 सङ्घस्यात्पत्न्यं वाञ्छन्ति सङ्घात्प्रकृती यत् ॥११
 यत् सङ्घात्पत्नीं यत् सङ्घात्पत्नीं यत् सङ्घात् ।
 सङ्घाः कीं विनिन्दन्त्यन्तोविद्विषाहृत् ॥ १२
 रोदधत्तव उवाच ।
 यं सङ्घं त्रींशं दूताः कृत्वात्ता यत्नं यत्नः ।
 न्यवेदयन्ते वीर्यात्पत्नीत्पत्न्यं विधिनाम् ॥ १३
 पादपद्मं यदात्पत्नीं रोमां दुःखसम्भिताः ।
 कर्त्तव्यं वीर्याहा मोदीकृत्ये का विधय ॥ १४
 कर्त्तव्यं वीर्याहा मोदीकृत्ये का विधय
 दुर्बोधः सङ्घात्पत्न्यं दूतः ।
 इतिव्यात्पत्नीं वदतिवाचिन्
 यत्पत्नीत्पत्नीः इति वदन्तु ॥ १५
 सङ्घं सङ्घात्पत्नीं सङ्घात्पत्नीं
 यत्पत्नीं यत्पत्नीं सङ्घात्पत्नीं ।
 विद्यायं यत्पत्नीं सङ्घात्पत्नीं
 सङ्घात्पत्नीं यत्पत्नीं यत्पत्नीं ॥ १६
 दुर्बोध उवाच ।
 दुर्बोधः सङ्घात्पत्नीं सङ्घात्पत्नीं
 सङ्घात्पत्नीं सङ्घात्पत्नीं सङ्घात्पत्नीं ।
 सङ्घात्पत्नीं सङ्घात्पत्नीं सङ्घात्पत्नीं ॥ १७
 विद्विषाम उवाच ।
 सङ्घात्पत्नीं सङ्घात्पत्नीं सङ्घात्पत्नीं
 सङ्घात्पत्नीं सङ्घात्पत्नीं सङ्घात्पत्नीं ।
 सङ्घात्पत्नीं सङ्घात्पत्नीं सङ्घात्पत्नीं ॥ १८
 सङ्घात्पत्नीं सङ्घात्पत्नीं सङ्घात्पत्नीं
 सङ्घात्पत्नीं सङ्घात्पत्नीं सङ्घात्पत्नीं ।
 सङ्घात्पत्नीं सङ्घात्पत्नीं सङ्घात्पत्नीं ॥ १९

यः सङ्घात्पत्नीं सङ्घात्पत्नीं सङ्घात्पत्नीं ।
 सङ्घात्पत्नीं सङ्घात्पत्नीं सङ्घात्पत्नीं ॥ १०
 सङ्घात्पत्नीं सङ्घात्पत्नीं सङ्घात्पत्नीं ॥ ११
 सङ्घात्पत्नीं सङ्घात्पत्नीं सङ्घात्पत्नीं ।
 सङ्घात्पत्नीं सङ्घात्पत्नीं सङ्घात्पत्नीं ॥ १२
 सङ्घात्पत्नीं सङ्घात्पत्नीं सङ्घात्पत्नीं ।
 सङ्घात्पत्नीं सङ्घात्पत्नीं सङ्घात्पत्नीं ॥ १३
 सङ्घात्पत्नीं सङ्घात्पत्नीं सङ्घात्पत्नीं ।
 सङ्घात्पत्नीं सङ्घात्पत्नीं सङ्घात्पत्नीं ॥ १४
 सङ्घात्पत्नीं सङ्घात्पत्नीं सङ्घात्पत्नीं ।
 सङ्घात्पत्नीं सङ्घात्पत्नीं सङ्घात्पत्नीं ॥ १५
 सङ्घात्पत्नीं सङ्घात्पत्नीं सङ्घात्पत्नीं ।
 सङ्घात्पत्नीं सङ्घात्पत्नीं सङ्घात्पत्नीं ॥ १६
 सङ्घात्पत्नीं सङ्घात्पत्नीं सङ्घात्पत्नीं ।
 सङ्घात्पत्नीं सङ्घात्पत्नीं सङ्घात्पत्नीं ॥ १७
 सङ्घात्पत्नीं सङ्घात्पत्नीं सङ्घात्पत्नीं ।
 सङ्घात्पत्नीं सङ्घात्पत्नीं सङ्घात्पत्नीं ॥ १८
 सङ्घात्पत्नीं सङ्घात्पत्नीं सङ्घात्पत्नीं ।
 सङ्घात्पत्नीं सङ्घात्पत्नीं सङ्घात्पत्नीं ॥ १९

विदुषि वैभे कृतः कन्या-
 वीर्या कृतानां च तथा कृतानाम् ॥
 वरीयस इति यद् वापि वाच्यं
 विदुषे वे दशमिदं कथायम् ॥ ५३
 न का कथा नच न कथि इडा
 न वे इडा वे न वदुषि वरीम् ॥
 नासी वरीं नच न कथयति
 न वाचते वचनेनानुविदुम् ॥ ५५

वेदंवाच्य उवाच ।
 तथा तुवन्ती कथं वदन्ती-
 वरीयथायां कृतानन्वयिनाम् ॥
 दुःशासनः कथान्वयिनाणि
 कथानन्दुवाचानुवाणि वैभ ॥ ५५
 तां कथाकथां च रामसां च
 कथोपायाकथयतीवाचाम् ॥
 इत्येताः वेदः सुविशिष्टं च
 वाचत वीरं वाचकंनया ॥ ५७

॥ इति वीरभद्रावली कथावर्तिनि पृथगेति पृथगेत्युक्तोक्तोक्तः ॥ १५ ॥

कथमितमोऽव्ययः ॥ ५८ ॥

वीरभद्रम् ॥ १ ॥ विदुषिभक्तम् ॥ २ ॥ दुःशासनं वीरवीर्यव्यासः ॥ ३ ॥ वीरभद्रावलीम्, वीरभद्रावली-
 विदुषिभक्तः ॥ ४ ॥ विदुषिभक्तम् ॥ ५ ॥

वीर्य उवाच ।
 वदन्ति वेदे वचनैः किलानां सुविशिष्ट ।
 न वदन्तिव वीरवदन्ति तथा वीरानि वाचयित् ।
 वाचते वदन्तवाचनीदृशं कथानन्दुवचम् ॥
 कथान्वये सुविशीलता वापि कथान्वयवचम् ॥२॥
 वाहयानि वरं वैभ कथान्वयानुवाणि च ।
 कथयामास कथं वैभ वेदोप इति वी । ३
 न च वे तथा वीरोऽनुकथयतीति वि नो वचम् ॥
 इति वदन्तिव कथं वीरवी वच कथये ॥ ४
 एता कथावती वाच कथयन्तान्वाच्य वीरवी ।
 कथान्वये कथयते सुविशीलतावचनैः ॥ ५
 कथाः कथे कथयन्तं वपि वाचयित्वावये ।
 वाद् वे वीरवदन्ति वाचयैवाविवाचय ॥ ६
 वाचते उवाच ।
 न कृत वीरवीर्य वीरवीरवीरवदित्वा विदुः ।
 वीर्ये वदन्ति वृत्तं वृत्तिवैरवीरवत् ॥ ७
 न कथायाः वे कथो वरीयैवावीरवत् ।
 आनं वदन्ति वेदुं वीरवीरवीरवदन्ति ॥ ८

वाचते वि वे तथा कथं वचयुवचम् ॥
 वीर्ये वाचयैव तथा वीरवीर वचम् ॥ ५
 वीर्येव उवाच ।
 वदन्तिवृत्तं विदुं वदि वाद् कथय ।
 वीर्येव वदिते वाद् विदुषिं वदन्ति ॥ ६
 वेदंवाच्य उवाच ।
 तथा कथयित्वावदन्तु वाचयन्तुवचम् ॥
 कथयामां च वाचानी विदुं वदयवतीवृत्तं ॥
 वाचयन्ता वदुं वदन्तं विदुषि वाचयः ॥
 वदन्तिवैव वाचयन्तं वचः कथ वच क ॥ ६५
 वीर्यव वचयुव कथयवचवृत्ती ।
 वदन्तं वाचयुः कथयित्वावचम् ॥ ६६
 वचयवच्य वीरवाचयः कथ वच च ॥
 कथ वचयति वचं वाचयित्वावचम् ॥ ६७
 वे कथे सुविशीलताः कथेवाः कथेवीरवत् ॥
 वाचयती वदुवचय वे वचम् वचयति ६७५
 वदि वृत्तं वचयुवचयवचवचम् ॥
 विदुष्य वच कथं वचं वाचयः कथोवचम् ॥ ६८

कौतुकालम्बुषां साहस्रान्तरां अनादं ॥ ४९
 कृष्णकृष्ण महावीरिणिभिश्चाभिवन्दयन् ॥
 कान्तां वदि शैविन्द कृष्णवर्देऽनघीदुर्गात् ५०
 इत्यनुसन्धाय कृष्णं वा इति विद्वान्नेकम् ॥
 आम्बुदुम्बिता लम्बदुम्बिताम्बुषां वदिनीः ॥८८
 एषा महादुर्गादेवताः कृष्णवर्णोऽम्बो वदा ॥
 उदुम्बर्णो वसो सादुर्गादेवनेकया ॥ ४९
 येनात्मविरागानि महात्मन्य वे उवी ॥
 सादुर्गादेवनि कान्तो वप्रेत वदिशतम्बु ॥ ५०
 वसो इत्यन्ताम्बुसावलीदोमर्षयः ॥
 उदुम्बरायै लोके वीर्यव वसो वदीकृतः ॥ ५१
 कान्तदुर्गादेवो वस कृष्णवो वृषाहृत् ॥
 'विशिष्टविरागिणां साधुदुर्गाकर्मवीर्यवर्षा' ॥५२
 वदा ह्य वाक्तां वदिः कान्तायै वृषाभितः ॥
 वदा दुर्गादेवताः कान्तो लोकिः महावनिन्दु ५३
 वृषाव वस वीर्यव इत्यन्तये वृष्णवः ॥
 कौतुकिकृष्णवोवो विनिश्चिन्त्य को कान्तु ५४
 वीर्य इत्यम् ॥
 इदं मे वान्तवादर्थं वदिता लोकावधिः ॥
 लोकावर्षे लोकावर्षे कान्तो वदिभक्तिः ॥ ५५
 वप्रेतवृष्णवार्थं न कृष्णं वृष्णिवीर्यतः ॥
 विरागवार्तां वृष्णं वदा वदिशतम्बु ॥ ५६
 इत्य वान्त वृष्णिवीर्यवार्थवः न ॥
 न विष्णो वलाहलो विष्णो वेदुर्गादेव वि ॥५७
 वैशंपायन उवाच ॥
 एषा मे वदाः कृष्णा रीर्ष लोकावर्षवत् ॥
 वप्रेतवृष्णं वदां वृष्णवो वृष्णवृष्ण ॥ ५८
 न विदुर्गादि लोकाः वप्रेतवदिनि का ह ॥
 वृष्णतः कौतुकि वान्त वृष्णवृष्णं विवर्षवत् ॥ ५९
 वसो वदा वृष्णिवीर्य विष्णो न वनावदाः ॥
 विदुः कान्तवत् इदं वचनमनघीत् ॥ ६०
 विदु उवाच ॥
 इतिवो वप्रेतवो रोषीति लम्बवन् ॥
 इ न विदुः वं वसं कान्तो वप्रेतव वीर्यवो ॥६१

कान्तं वप्रेतवो वदाः कान्तवदिदं लम्बवत् ॥
 वं वे वसो व वीर्य वान्ताः इत्यन्तवृष्ण ॥ ५२
 वप्रेत वप्रेतवो वृष्णवो वसो वान्ताः ॥
 विदुःकान्त वं वसो कान्तवोवलाहलियाः ॥ ५३
 विष्णो व वान्तवृष्णा वसो वदिशतः ॥
 कान्तोवदि वि वं वसं विदुःकान्त वप्रेतवदि ॥५४
 वो वि वसं न विदुःकान्तवोवो वसं वदाः ॥
 वदुःको वा वलाहलिविष्णोः वीर्यं वप्रेतवो ॥५५
 का वृष्णिवो वृष्णवर्षवो वदा वदाः ॥
 वृष्णव वदा वृष्णं वा वप्रेतवोवि विष्णव ॥५६
 वप्रेतवृष्णवोवोवोवोवो वृष्णवत् ॥
 वृष्णवत् न वसं वृष्णवोवोवोवो व ॥ ५७
 वृष्णवो वाव वैष्णववृष्णा वृष्णो विष्णवः ॥
 कान्तवोवोवोवोवो वृष्णवोवोवोवोवो ॥ ५८
 वं वान्तवार्थं वप्रेतवदि कान्तवना वदा ॥
 वप्रेतववप्रेतवोवोवोवोवो वदा वृष्ण ॥ ५९
 वसो वप्रेतवोवोवोवोवो वान्तववववत् ॥
 वान्तवत् वान्तवोवो वसं वृष्णो वा वृष्णवो ॥
 वा वे विष्णवोवोवो वृष्णवो व विष्णववत् ॥
 वं वृष्णवोवोवोवो वान्तवत् व वान्तव ॥६०
 वदि वे वान्तवत् वदा वृष्णवत् न वान्तव ॥
 वान्तव वे विष्णो वसो वान्तव वदिभक्तिः ॥ ६१
 वृष्णवना वप्रेतवः कान्तविलो वान्तवोवोवत् ॥
 वान्तव कान्तं वीर्य वदिशु वीर्यवत् ॥ ६२
 वृष्णव उवाच ॥
 लो मे वान्तव विष्णो वैष्णववृष्णवत् न ॥
 वान्तवत् वान्तव वप्रेतववदि वदा ॥ ६३
 को वे वसं न विदुःकान्तवो वैष्णवदिशतः ॥
 के वे वसं को लोकावन्तवववत् वृष्णवोवो
 वान्तव उवाच ॥
 वान्तवोवृष्णवोवोवोवोवोवोवोवोवो ॥
 वदां वान्तवोवोवोवोवोवो वदिशतः ॥ ६५
 वदां वा विदुःकान्तवो वीर्यवोवोवोवोवत् ॥
 वदां वान्तवोवोवोवोवोवो वदिशतः ॥ ६६
 वान्तवोवोवो वान्तवोवोवो ॥ ६७ ॥

सर्वे प्राणधर्मिताः शिष्यवन्तः
 कुम्भेऽपि धारयितुं शक्यन्तः ॥ ८
 सुविद्यैः च ते सर्वे सुदूरिणो धर्मिणः ।
 किं तु वदन्ति सर्वज्ञ इति शार्ङ्गकृष्णजनाः ॥ ९
 किं तु वदन्ति श्रीकृष्णविरतो धृति प्राणवा ।
 शौचशैली पत्नी शौची सर्वं शौचप्रधानिनाः ॥ १०
 कर्मिणोऽप्येव सर्वे शौचशैलीऽन्वयिणीन् ।
 तद्वत् सर्वेऽपि दिव्यं कृतं परमधर्मिणम् ॥ ११
 यथा कुलकाकं यथासौ कृष्णजनाः ।
 न तद्वत् प्राणकृष्णानां न सर्वे धर्मिणवति ॥ १२
 इतो वा कुम्भधर्माः प्राणधर्मिणो वेद्यकाः ।
 कल्पते विद्यमानानां यथा विद्यिता यद्वत् ॥ १३
 न हि कुम्भेऽपि वे शौचधर्मा धूमिप्रणयद्वयम् ।
 सर्वेषां कृष्णानां प्राणानां धर्मधर्मिणम् ॥ १४
 यत्नान् शान्तीं तु यो हृत्ते वे धर्मिणाति ।
 वेद्योऽन्तरां प्राण धर्मिणाति यत्नम् ॥ १५
 शौचधर्मिणाप्येवमपि प्राणम् ।
 शौचैव निश्चयं निश्चयप्रदोऽयम् ॥ १६
 धर्मधर्मिणाप्यु शिष्यः सुदूरिणवित् ।
 धर्मधर्मिणाप्युशारुधर्मिणां कर्मधर्मिणः ॥ १७
 वेद्यधर्मन उपान ।
 सुदूरिण उवाच शौचो शौचो मिदुः कृत् न ।
 कर्मधर्मिणाप्येव सर्वे शौचधर्माः धर्मिणः ॥ १८
 सर्व उपान ।
 वयः किलेव धर्मना धर्मिण
 दाताः सुदूरिणवत्ता न शरीः ।
 धर्मना पत्नी यत्नानां यो
 शिष्यवत्ता धर्मधर्मं न धर्मम् ॥ १९
 धर्मिणवत्ताः धर्मिणां यत्नानां
 धर्मे धर्मे विद्यधर्मिणाप्येव ।
 शैशव्यं सर्वे वयं सुदूरिण
 धर्मिणं वे धर्मिणाप्यं न धर्मिणा ॥ २०

शौचधर्मिणाप्यु शौचो धर्मः । यो धर्मो न धर्मधर्मिणाप्यु

सर्वे शौचधर्मिणाप्यु धर्मिणो
 कर्मधर्माः न धर्मिणो धर्मिणः ।
 यथाप्यं न धर्मिण धर्मधर्मि-
 णिनां धर्मो विद्येव कर्मधर्मम् ॥ २१
 धर्मिणो धर्मिणो धर्मिणो
 धर्मिणः धर्मिणाप्यं न ।
 धर्मिणाप्यं धर्मिणो धर्मिणो
 धर्मिणाप्यं धर्मिणो धर्मिणो ॥ २२
 धर्मिणो धर्मिणो धर्मिणो धर्मिणो
 धर्मिणाप्यं धर्मिणाप्यं धर्मिणाप्यं
 धर्मिणाप्यं धर्मिणाप्यं धर्मिणाप्यं ॥ २३
 धर्मिणाप्यं धर्मिणाप्यं धर्मिणाप्यं
 धर्मिणाप्यं धर्मिणाप्यं धर्मिणाप्यं ॥ २४
 धर्मिणाप्यं धर्मिणाप्यं धर्मिणाप्यं
 धर्मिणाप्यं धर्मिणाप्यं धर्मिणाप्यं ॥ २५
 धर्मिणाप्यं धर्मिणाप्यं धर्मिणाप्यं
 धर्मिणाप्यं धर्मिणाप्यं धर्मिणाप्यं ॥ २६
 धर्मिणाप्यं धर्मिणाप्यं धर्मिणाप्यं
 धर्मिणाप्यं धर्मिणाप्यं धर्मिणाप्यं ॥ २७
 धर्मिणाप्यं धर्मिणाप्यं धर्मिणाप्यं
 धर्मिणाप्यं धर्मिणाप्यं धर्मिणाप्यं ॥ २८
 धर्मिणाप्यं धर्मिणाप्यं धर्मिणाप्यं
 धर्मिणाप्यं धर्मिणाप्यं धर्मिणाप्यं ॥ २९
 धर्मिणाप्यं धर्मिणाप्यं धर्मिणाप्यं
 धर्मिणाप्यं धर्मिणाप्यं धर्मिणाप्यं ॥ ३०

धर्मिणाप्यं धर्मिणाप्यं धर्मिणाप्यं धर्मिणाप्यं धर्मिणाप्यं ॥ ३१ ॥ धर्मिणाप्यं धर्मिणाप्यं ॥ ३२ ॥

वीरभद्रावलीस्य देवे उपस्थान्य लोडिते ।
 श्लोकान् वारुणान् च कथां विवाहकथित ॥ ११
 विदुषिः स्य चासीत्स्य वा स्य गच्छेदुच्छेदः ।
 पञ्चैतन्मै पदवा न विन्वां मे वारुणे ॥ १२
 वैशंपयान उवाच ।
 सुदृश त्वं लीलाः श्लोकाः पारकथिताः ।
 वचनेन विनिवेशः श्लोकाः प्रशस्तः ॥ १३
 विदुः उवाच ।

सं सर्वं पारक वीरभेदा-
 पदुपान्वं पथिवाः शक्तिपथाः ।
 देविनीशो सुखस्य पुष्पा-
 ल्लोऽन्यतो कालेदुपचरि ॥ १४
 शक्तिर्वा कृत्वादे पञ्चतान्
 वचानिद्वयं विदुषं वचामाह ।
 पौरुषोप्ये नपत्तो यः कर्मज्ञो
 पान्धनघान्मुक्तो कथयति ॥ १५
 एवं सर्वं कृत्वा जगन्नाह
 ज्ञाने सर्वं परिहारोपदुमेह ।
 त्वां वेदुर्दु विनाशोऽप्यसि-
 दीशोऽप्यसि पारकिलाला ॥ १६
 एते सर्वैरिदितं सर्वं का-
 र्त्तव्यं कर्त्तुं यत्नं दीन्यलसीधः ।
 पान्धनात्मकं सर्वं विदुष्य
 सर्वोद्वेगान्कुरो वाञ्छना ॥ १७

पूर्वोक्त उवाच ।
 वीरस्य पारके श्लोकावुक्त
 विदुषोर्दु मे पदोपेवमेव ।
 दुषिदितं मे कालेऽन्यथा-
 वनो दास्यन्वीरयो वारुणेभि ॥ १८
 शक्ति उवाच ।
 ईशे स्यात् पूर्ववर्तीदुमेह वा
 कृत्वाशुभो पथोको यहासा ।
 ईशस्यैव यत्नं पारकिलाला
 शक्तानीयं कृत्वाः सर्वं यत्न ॥ १९

एवं उवाच ।
 सुव्याज्य विदुषोर्दु वचनं मे प्रयतिवत् ।
 विदुषेन किं वीरं कथ्यते सुप्रदायवत् ।
 दासीवसेन ह्यहं त्वं वरुणो सुप्रसन्न ॥ २०
 वैशंपयान उवाच ।
 एते पारकिलालाः पुनः शक्तिवर्तीम् ।
 कान् कर्त्तुं यहासाशु सर्वैर विवाधिति ॥ २१
 एते सुव्याज्यस्यैव सुप्रदाय एतां वहाह ।
 श्लोकावितुषात्म्यः स पदो लालयवत् ॥ २२
 एते विदुषाणि तदा वाचसी कथयित्री ॥२३
 शक्ति उवाच ।
 परिवाप्यतां वां वीर्यं श्लोकं श्लोकं कथा क्व ।
 परिवाप्यतां विदुः शक्तिं पथेऽन्यथा ॥ २४
 सुप्रदाय यहासां परिवाप्यतां मे सुप्रदा ।
 पान्धरां त्वं वहासने कर्त्तुं कर्त्तव्यिनि ।
 परिवाप्यतां वां वीरं सुवोचनवर्तीनाम् ॥२५
 जगत्ते वीरकथयि किं वां शक्तिं कथयिष्ये ।
 शक्तिपथान्कथयिष्ये न शक्तिं क्वं कथयिष्ये ॥२६
 यदि कालयव्यानां वां न शक्तिं कथयिष्ये ॥
 हा इत्यन्ति सुप्रदायतां सुवोचनवर्तीं गता ॥ २७
 न मे शक्तिं कथयिष्ये कर्त्तुं न च देहाह ।
 न शक्तिं कथयिष्ये वां शक्तिं कथयिष्ये मे सुप्रदा ॥
 विदुषो यदि वीर्यं कथयिष्ये पथिवा ॥ २८
 विदुः उवाच ।
 श्लोकिं शक्तिं त्वं शक्तिं
 मेमे शक्तिं कथयिष्ये सुप्रदा ।
 वा त्वं विवासे क्वं पान्धने-
 कथयिष्ये पान्धनीः कथयः ॥ २९
 सुवोचनः शक्तिः सुप्रदा
 शक्तिं तदा विदुषः सुप्रदा च ।
 पथेन शक्तिं कथयिष्ये ॥
 न शक्तिं कथयिष्ये सुप्रदा ॥ ३०
 वैशंपयान उवाच ।

तौ द्रुवा वीरसेनां कुलमेतन्महर्षिणः ।
 श्री शक्तिः शक्तद्रुवाभ्यदिद्रुवाय द्रुवर्षिणः ॥ १४ ॥
 वीर उवाच ।
 वीरिणोऽपि द्रुवा इति मे देवतोऽप्ययम् ।
 जपत् सर्वं विद्यां च यत् सदाः सदाभ्यस्य ॥ १ ॥
 कवेभ्ये मे महामये द्रुवे शक्तिविरहिते ।
 देवे विलम्बेनानुग्रहसोऽनुग्रहे ॥ २ ॥
 तयो ग्योतिरभिरां दशासनाभिमर्शनाम् ।
 यदुग्रय कर्षं विद्याद्वयस्यविदुःशम् ॥ ३ ॥
 कर्तुं उवाच ।
 न वीरिणा न पातुका इत्यतः यथा विदुः ।
 यतश्च शक्तिव्यक्तैश्च यदा द्रुवभूतयाः ॥ ४ ॥
 कर्तव्यं द्रुवराज्येन न वैराणि कृतान्वयि ।
 कन्तः शक्तिविद्याकन्तो कल्पसंवापनाः सप्तद्वारः ॥
 वीर उवाच ।
 इतिशब्दां कर्मान्वयि यद्व्युत्पन्नमात्तम् ।

तस्य विद्यायां शक्तेः सद्रुवाभ्यसि सदाशुभः ॥
 किं नो विपदिनेभ्ये विदुःकेन च यतः ।
 ज्योतिराभिरा-वीर इत्यपि द्रुवीर्षिणम् ॥ १ ॥
 द्रुवरा वीरसेनम् कर्षिर्षीर्षादुःशः यदुः ।
 यदुग्रये यथा शिरो द्रुवर्षीर्षयः ॥ २ ॥
 शक्तद्रुवावो वीरुवायाः शक्तिविरहितयोः ।
 विपदिभ्य महापातुनादितेन वीरिणात् ॥ ३ ॥
 द्रुवाय सदा शोचोऽयः कर्षादिभ्यो कर्तव्यं ।
 कद्रुवः कद्रुविदुःशः यतश्चः सप्तद्वारः ॥ ४ ॥
 सुश्रीकृतद्रुवेनयमयमस्य कद्रुवम् ।
 द्रुवान्करोति शोचो द्रुवान्करोति शक्तिः ॥ ५ ॥
 द्रुविद्विद्वान्वापनां पातुना यदुग्रयिणम् ।
 वैश्विद्वान्करोति कल्पसंवापनां सदा ॥ ६ ॥
 विद्यां च यदायत् शोचोऽयःशोचयम् ।
 किं सद्रुवादिद्रुवरां द्रुवाशक्तिः ॥ ७ ॥

॥ इति वीरभद्राचरिते कर्मान्वये द्रुवीर्षिः शक्तिविरहितयोः ॥ १४ ॥

पञ्चमवधिसप्तोऽध्यायः ॥ १५ ॥

शक्तद्रुवाय सदा सदा द्रुविद्विद्वान् कल्पसंवापनात् ॥ १ ॥

द्रुविद्विद्वान् उवाच ।
 द्रुविद्विद्वान् कल्पसंवापनां दशासनाभिमर्शनीयम् ।
 किं नो शक्तद्रुवाभ्यस्य सदा शक्तो ॥ १ ॥
 द्रुवाय उवाच ।
 शक्तद्रुवाय सदा मे शक्तिं शक्तिं यतः ।
 अनुग्रहाः सदाभ्याः शक्तद्रुवाभ्यस्य ॥ २ ॥
 इत् वैश्विद्वान्करोति द्रुवाय सदा शक्तम् ।
 यथा विपदिने कर्षं कर्षं विपदिनेषु यदा ॥ ३ ॥
 वेद्यं तं सदा कर्षां वलिं कर्षां द्रुविद्विद्वान् ।
 किंशोचोऽपि यदायत् द्रुवाय शक्तिविरिता ॥ ४ ॥
 यतो द्रुविद्विद्वान् शक्तिः सदा यथा यतः ।
 यदायति शोचोऽपि दशासनाभिमर्शनी ॥ ५ ॥

न वैश्विद्विद्वान्करोति द्रुवान्करोति यदायत् ।
 किं नो शक्तिविरितां मे च सदायत्तयाः ॥ १ ॥
 कर्षादि विपदिनेषु यथा यदायत्तयाः ॥ २ ॥
 कन्तः कर्षं द्रुवाय शक्तिविरितां शक्तिविरिताम् ॥ ३ ॥
 कर्षादि कल्पसंवापनां द्रुवाय शक्तिविरिताम् ॥ ४ ॥
 न शोचो मेव पातुकाभ्यस्य सदा विदुः ।
 शक्तिविरितां मे शक्तिः सदा यदायत्तयाः ॥ ५ ॥
 कर्षादि द्रुवायमेव न वैश्विद्विद्वान्करोति ।
 कन्तः शक्तिविरिताकन्तो कल्पसंवापनात् ॥
 यदायति शक्तिविरिताः यतः शक्तिविरिताः ।
 यथा शक्तिविरितां यथाः शक्तिविरिताम् ॥ ६ ॥

दुर्बोक्तस्य वाक्येन उपाय इति नः कृपा ।
 मातं चैव वाक्यतो मां च त्वं युगकृपा ॥१॥
 उपस्थिते बुद्धयर्थे विनां तव वाता ।
 वेदार्थं तथा बुद्धिदात्रीदुर्बोक्तिम् ॥ ११ ॥
 विद्यानि इदुक्तमेव युक्तानां च प्रमाणम् ।
 अश्लेषतः कृतो वाक्येषां तव युक्तयिः ॥१२॥
 कदा च विदुषो दीप्तमर्थावाक्यनिष्कारता ।
 त्वनि पयोऽनुने चैव वीचयेन वाक्यता ॥ १५ ॥

बुद्ध्या च बुद्ध्यास्तु वाक्योः युक्तयाम्बोः ।
 अकारणतो मां चैव वाक्यपत्रस्यविविध ।
 अश्लेषितेऽस्तु वीचयेन चैव वे वीचयान् कदा ॥११॥
 वीचयान् उपाय ।
 इत्युक्तौ अकारणं चर्माजो दुर्बोक्तिः ।
 कृपाऽऽर्थात्मनो त्वं प्रकरो वाक्यिः तद् ॥१२॥
 वे उपायेन वाक्यनिष्कारता च त्वं कृपाया ।
 अश्लेषितमत्र इत्यर्थं दुर्बोक्तिम् ॥ १५ ॥

॥ इति श्रीकण्ठाख्यायते वाक्यवैदिके सुश्रुतेः पञ्चमोऽध्यायः ॥ १५ ॥

॥ अथ च सुश्रुतेः ॥

(अथ अनुसूतपर्व ॥ ८ ॥)

वचनवाक्यनिरूपणात् ॥ १५ ॥

दुर्बोक्तस्य उपायवैदिके अर्थवैदिकेऽर्थवैदिकेऽर्थवैदिकेऽर्थवैदिके ॥ १ ॥

अर्थवैदिक उपाय ।
 अनुसूतार्थवैदिकेऽर्थवैदिके वाक्यवैदिकेऽर्थवैदिके ॥ १ ॥
 वाक्यवैदिकेऽर्थवैदिके वाक्यवैदिकेऽर्थवैदिके ॥ १ ॥
 वीचयान् उपाय ।
 अनुसूतार्थवैदिकेऽर्थवैदिके वीचयान् ।
 वाक्यवैदिकेऽर्थवैदिके वाक्यवैदिके ॥ १ ॥
 दुर्बोक्तं उपायवाक्यं वाक्यवैदिकं ।
 दुर्बोक्तं अकारणं इदं वचनवैदिकं ॥ १ ॥
 दुर्बोक्तं उपाय ।
 दुर्बोक्तवैदिकवैदिके वाक्ये वाक्यवैदिके ।
 अनुसूतवैदिकवैदिके वचनवैदिके वाक्यवैदिके ॥ १ ॥
 तव दुर्बोक्तं कर्म अनुसूतवैदिके वीचयान् ।
 विद्याः सुश्रुतं वचनं वाक्यवैदिकं वाक्यवैदिकं ॥१॥
 वीचयवैदिके वाक्यवैदिके वचनवैदिके ॥
 अर्थवैदिके वाक्यवैदिके वाक्यवैदिके ॥१॥
 दुर्बोक्तं उपाय ।
 न वाक्ये सुं वाक्यवैदिके वचनवैदिके ॥

अकारण वीचिके वाक्यवैदिकेऽर्थवैदिके ॥ १ ॥
 वचनवैदिकेऽर्थवैदिके वाक्यवैदिके ॥ १ ॥
 वचनवैदिकेऽर्थवैदिके वाक्यवैदिके ॥ १ ॥
 वे त्वं वाक्यवैदिके वाक्यवैदिके वाक्यवैदिके ॥
 यदि वाक्यवैदिके वाक्यवैदिके किं वे वाक्यवैदिके ॥१॥
 अर्थवैदिके वाक्यवैदिके वाक्यवैदिके वाक्यवैदिके ॥
 कदा कदा च वीचिके वाक्यवैदिके ॥ १ ॥
 वाक्यवैदिके वाक्यवैदिके वाक्यवैदिके वाक्यवैदिके ॥
 विद्यावैदिके वाक्यवैदिके वाक्यवैदिके वाक्यवैदिके ॥ १ ॥
 वाक्यवैदिके वाक्यवैदिके वाक्यवैदिके वाक्यवैदिके ॥ १ ॥
 वाक्यवैदिके वाक्यवैदिके वाक्यवैदिके वाक्यवैदिके ॥ १ ॥
 वाक्यवैदिके वाक्यवैदिके वाक्यवैदिके वाक्यवैदिके ॥ १ ॥
 वाक्यवैदिके वाक्यवैदिके वाक्यवैदिके वाक्यवैदिके ॥ १ ॥
 वाक्यवैदिके वाक्यवैदिके वाक्यवैदिके वाक्यवैदिके ॥ १ ॥
 वाक्यवैदिके वाक्यवैदिके वाक्यवैदिके वाक्यवैदिके ॥ १ ॥
 वाक्यवैदिके वाक्यवैदिके वाक्यवैदिके वाक्यवैदिके ॥ १ ॥
 वाक्यवैदिके वाक्यवैदिके वाक्यवैदिके वाक्यवैदिके ॥ १ ॥
 वाक्यवैदिके वाक्यवैदिके वाक्यवैदिके वाक्यवैदिके ॥ १ ॥
 वाक्यवैदिके वाक्यवैदिके वाक्यवैदिके वाक्यवैदिके ॥ १ ॥

अर्ह्येन उवाच ।
 देवि तिलमुनिं वृद्धमयं त्राया वच ।
 अथवा नीलशशिर्वां वसार्थं कृप शक्तिर् ३८
 सद्गुरु उवाच ।
 मोक्षे राजमहाशरीरौ शरीरौ तिलशक्ति मे ।
 वेदामेवेन राजेन्द्र कृप दुर्यं महावच ॥ ३५
 अर्ह्येन उवाच ।
 सन्तपी यदि सद्गुणे सद्गुणवचः शक्तिर् ।
 तिलो वे वसार्थं च सन्तपी वा दुर्ये ३५
 सद्गुरु उवाच ।
 शक्तिर्निशक्तिस्तु यदि सत्त्वमिच्छतः ।
 तत्र दुर्यो एवं दग्धुं यथासौ उवाचति ॥ ५१
 दुर्योचन उवाच ।
 सद्गुरु वचः क्षुधा तथा शक्तिश्चरीरिणः ।
 शक्तिश्च न वै दुर्यं शक्तिश्च सद्गुरु वचः ॥ ५२
 ततः शक्तिश्चौ शीतं शक्तिश्च सद्गुरु वचः ।
 न यथाशक्त्यात्तत्र शक्तिश्चान्नयत ॥ ५३
 न शक्तिं शक्तिश्चानि चक्षत सद्गुरुभिः ।
 जगत्सौ जगत्सत्त्वत शक्तिश्च न यथावच ॥ ५४
 जगत्सत्त्वतः जगत्सत्त्वत शक्तिश्चानिलोचनः ।
 सद्गुरुश्च शक्तिश्चानि शक्तिश्चानि वेदया ॥ ५५
 अथ ही शक्तिर्दुर्यं वृद्धमहाशरीरिण ॥ ५६
 ततः शक्तिश्चान्नयत दुर्यं शक्तिश्चानि च ।
 शक्तिश्च सद्गुरु शक्तिश्चानि च दुर्यं ॥ ५७
 ही एवं शक्तिश्च सद्गुरु शक्तिश्चानि च ।
 शक्तिश्चान्नयत शक्तिश्चानि च दुर्यं ॥ ५८
 शक्तिश्चानि शक्तिश्चान्नयत शक्तिश्चानि च ।

तिलशक्तिश्चानि शक्तिश्चानि च ॥ ५९
 सद्गुरु शक्तिश्चानि शक्तिश्चानि च ॥ ६०
 शक्तिश्चानि शक्तिश्चानि च ॥ ६१
 शक्तिश्चानि शक्तिश्चानि च ॥ ६२
 शक्तिश्चानि शक्तिश्चानि च ॥ ६३
 शक्तिश्चानि शक्तिश्चानि च ॥ ६४
 शक्तिश्चानि शक्तिश्चानि च ॥ ६५
 शक्तिश्चानि शक्तिश्चानि च ॥ ६६
 शक्तिश्चानि शक्तिश्चानि च ॥ ६७
 शक्तिश्चानि शक्तिश्चानि च ॥ ६८
 शक्तिश्चानि शक्तिश्चानि च ॥ ६९
 शक्तिश्चानि शक्तिश्चानि च ॥ ७०
 शक्तिश्चानि शक्तिश्चानि च ॥ ७१
 शक्तिश्चानि शक्तिश्चानि च ॥ ७२
 शक्तिश्चानि शक्तिश्चानि च ॥ ७३
 शक्तिश्चानि शक्तिश्चानि च ॥ ७४
 शक्तिश्चानि शक्तिश्चानि च ॥ ७५
 शक्तिश्चानि शक्तिश्चानि च ॥ ७६
 शक्तिश्चानि शक्तिश्चानि च ॥ ७७
 शक्तिश्चानि शक्तिश्चानि च ॥ ७८
 शक्तिश्चानि शक्तिश्चानि च ॥ ७९
 शक्तिश्चानि शक्तिश्चानि च ॥ ८०
 शक्तिश्चानि शक्तिश्चानि च ॥ ८१
 शक्तिश्चानि शक्तिश्चानि च ॥ ८२
 शक्तिश्चानि शक्तिश्चानि च ॥ ८३
 शक्तिश्चानि शक्तिश्चानि च ॥ ८४
 शक्तिश्चानि शक्तिश्चानि च ॥ ८५
 शक्तिश्चानि शक्तिश्चानि च ॥ ८६
 शक्तिश्चानि शक्तिश्चानि च ॥ ८७
 शक्तिश्चानि शक्तिश्चानि च ॥ ८८
 शक्तिश्चानि शक्तिश्चानि च ॥ ८९
 शक्तिश्चानि शक्तिश्चानि च ॥ ९०
 शक्तिश्चानि शक्तिश्चानि च ॥ ९१
 शक्तिश्चानि शक्तिश्चानि च ॥ ९२
 शक्तिश्चानि शक्तिश्चानि च ॥ ९३
 शक्तिश्चानि शक्तिश्चानि च ॥ ९४
 शक्तिश्चानि शक्तिश्चानि च ॥ ९५
 शक्तिश्चानि शक्तिश्चानि च ॥ ९६
 शक्तिश्चानि शक्तिश्चानि च ॥ ९७
 शक्तिश्चानि शक्तिश्चानि च ॥ ९८
 शक्तिश्चानि शक्तिश्चानि च ॥ ९९
 शक्तिश्चानि शक्तिश्चानि च ॥ १००

। इति श्रीमद्भागवतस्य अष्टमस्कन्धस्य अष्टमोऽध्यायः ॥ ५३ ॥

सप्तमस्कन्धस्य अष्टमोऽध्यायः ॥ ५३ ॥

दुर्योधनेन राजाज्ञातयेन अर्ह्येन उवाच ॥ १ ॥ दुर्योधनेन उवाच ॥ १ ॥ दुर्योधनेन उवाच ॥ १ ॥

दुर्योधन उवाच ।
 सद्गुरु शक्तिश्चानि शक्तिश्चानि च ॥ १ ॥

अर्ह्येन शक्तिश्चानि शक्तिश्चानि च ॥ १ ॥
 दुर्योधन उवाच ॥ १ ॥

सर्वेभ्यः सम्युक्ते कृष्ण वा स्वो दीर्घाः महाविभुः ।
 उभयपक्षे महाभयानामभ्यां कृतवीर्यतः ॥ १८
 तथा ते न कृतं गच्छन्तुमप्येवाकाशिनः ।
 तथा दार्ढ्यं कर्तुं विद्वि कृतान्तकसंग्रामं यत् ॥ १९
 यद्येव यथैव यद्येव कृष्ण
 वा ते युधिः काञ्चन ते वा कृतार्थीः ॥

अन्वेषिणी कृतसमाहिता श्री-
 कृतवीर्या नयति कृतवीर्यम् ॥ १८-०
 उभयपक्षीभ्यामप्येवो वाच्योऽन्वेषिणीम् ।
 अन्वेषिणी कृतवीर्याम् न यद्येवमेव विवादिद्वि-
 येष्यन्वेषिणी इत्येवाम्बु गच्छन्तुमप्येवो वाच्यः ।
 कृतवीर्यं च कृतवीर्यं काञ्चनः कृतवीर्यः कृत ॥ १८-१

॥ इति श्रीमहाभारते अर्जुनसंहितायां अन्वेषिणीसर्गोऽध्यायः ॥ १८ ॥

अन्वेषिणीसर्गोऽध्यायः ॥ १८ ॥

अन्वेषिणीसर्गोऽध्यायः अन्वेषिणीसर्गोऽध्यायः अन्वेषिणीसर्गोऽध्यायः ॥ १८ ॥ अन्वेषिणीसर्गोऽध्यायः
 अन्वेषिणीसर्गोऽध्यायः ॥ १८ ॥

वेद्यंशतम उवाच ।
 ततो न्यध्यायं पार्थ महाकाशीं युधिष्ठिरम् ।
 उवाच नयन्तुमप्येवो कृतवीर्यतः पीनता ॥ १
 उवाचोऽप्येवो तथा उभयपक्षीभ्यां युधिष्ठिर ।
 इदं वाच्यं दीर्घैरेवै विना क्वच्यं कृतवीर्यः ॥ २
 युधिष्ठिर उवाच ।
 किदुर्विद्योवाद्वापि साधुनि कृतवीर्यम् ।
 न किदुर्विद्योवापि देविकर्म कृतवीर्यं ॥ ३
 कृतवीर्यं कृतवीर्यं विद्योवाप्येवो वा
 कृतवीर्यं कृतवीर्यं वाच्यकर्मिण्युवाच ॥ ४

सर्वोऽन्वेषिणीसर्गोऽध्यायः ॥ १८
 अन्वेषिणीसर्गोऽध्यायः ।
 अन्वेषिणीसर्गोऽध्यायः कृतवीर्यतः कृतवीर्यम् ।
 कृतवीर्यं कृतवीर्यं कृतवीर्यं कृतवीर्यम् ॥ १
 कृतवीर्यं कृतवीर्यं कृतवीर्यं कृतवीर्यम् ॥ २
 कृतवीर्यं कृतवीर्यं कृतवीर्यं कृतवीर्यम् ॥ ३
 कृतवीर्यं कृतवीर्यं कृतवीर्यं कृतवीर्यम् ॥ ४

वेद्यंशतम उवाच ।
 अर्जुनस्यैवैवमप्येवो कृतवीर्य-
 कृतवीर्यं कृतवीर्यं कृतवीर्यं कृतवीर्यम् ।
 कृतवीर्यं कृतवीर्यं कृतवीर्यं कृतवीर्यम् ॥ ५
 कृतवीर्यं कृतवीर्यं कृतवीर्यं कृतवीर्यम् ॥ ६
 कृतवीर्यं कृतवीर्यं कृतवीर्यं कृतवीर्यम् ॥ ७
 कृतवीर्यं कृतवीर्यं कृतवीर्यं कृतवीर्यम् ॥ ८
 कृतवीर्यं कृतवीर्यं कृतवीर्यं कृतवीर्यम् ॥ ९
 कृतवीर्यं कृतवीर्यं कृतवीर्यं कृतवीर्यम् ॥ १०

कृतवीर्यं कृतवीर्यं कृतवीर्यं कृतवीर्यम् ॥ ११
 कृतवीर्यं कृतवीर्यं कृतवीर्यं कृतवीर्यम् ॥ १२
 कृतवीर्यं कृतवीर्यं कृतवीर्यं कृतवीर्यम् ॥ १३
 कृतवीर्यं कृतवीर्यं कृतवीर्यं कृतवीर्यम् ॥ १४
 कृतवीर्यं कृतवीर्यं कृतवीर्यं कृतवीर्यम् ॥ १५
 कृतवीर्यं कृतवीर्यं कृतवीर्यं कृतवीर्यम् ॥ १६
 कृतवीर्यं कृतवीर्यं कृतवीर्यं कृतवीर्यम् ॥ १७
 कृतवीर्यं कृतवीर्यं कृतवीर्यं कृतवीर्यम् ॥ १८

अन्वेषिणीसर्गोऽध्यायः ॥ १८ ॥ अन्वेषिणीसर्गोऽध्यायः ॥ १८ ॥ अन्वेषिणीसर्गोऽध्यायः ॥ १८ ॥
 अन्वेषिणीसर्गोऽध्यायः ॥ १८ ॥ अन्वेषिणीसर्गोऽध्यायः ॥ १८ ॥

अन्वेषिणीसर्गोऽध्यायः ॥ १८ ॥ अन्वेषिणीसर्गोऽध्यायः ॥ १८ ॥ अन्वेषिणीसर्गोऽध्यायः ॥ १८ ॥
 अन्वेषिणीसर्गोऽध्यायः ॥ १८ ॥ अन्वेषिणीसर्गोऽध्यायः ॥ १८ ॥

दुःखा दुःखेषु वा दुःखोदये वै कलत्रम् ॥ १७
वैशंपायन उवाच ।

अथवासानुबहुभृशमथनि वारुणिकः ।
शिवः च पर्युत्थोवासासौ कृतिपातुः ॥१८
वाचमनि वारुणिकः दुर्लभकर्मवत् ।

वाचसथोविद्याः सात्त्विक्याभिरिभिरवत् ॥
कृतिहित उवाच ।

कर्म वै वशिष्ठो ह्यथा मन्त्रैश्चतुर्धातुम् ।
वाहुने विविधैश्च दीप्यन्ति वाहुने तथा ॥१९
सुहृनिवराथ ।

वसन्ते बहुभेदमन्त्रैश्चतुर्धातुम् ।
वसः कोटो हिरण्यं च दासीदासश्च कर्मकरः २
शिवः सो मरुत् सर्वको वससाधुः पापघ्नः ।
दुर्गं कर्म वा विविधा कोप वससाधुः ॥२०
अनोदधौ च वै कर्मदाताः सख्येतिहायः ।

अनेन मन्त्राग्नेयं दीप्यन्तः कुर्वाणाः ।
सुहृन्नेत्रेण चैत्रेण वससाधुः वसतः ॥ १७
वैशंपायन उवाच ।

एते देवदासिनो कर्मदात्री कृतिहिताः ।
शौभद्रोवाःऽऽवावेदसासौ सिद्धोप च वीर्या २४
दुःखानु कृषेयाथ वाग्नेयं च वातः ।

वाग्नेयां दुःखा येन वीर्यातुर्वसवेत्या ॥ २५
विश्वेने च वीर्ये दीपया इतिहाय तथा ।
वीर्याग्नेयं च तथा वारुणिकं च वीर्या ॥ २६
वार्णवसोनि कर्मं च च सख्येतिहायि ।

एवं संसर्गकर्मोनि श्रीभेधो विप्रदासव्या ॥२७
देवदास्येतिहायं ह्युत कृतिपातुम् ।
वारुणिकः कृतिपा सख्येतिहायि वससाधुः ॥२८
एवं वसतिवि ह्यथा वससाधुः दीप्यति ।

वसिहायः कृतिपा सख्येतिहायि वससाधुः ॥२९
वसिहायः वं वासो मरुत् वससाधुः वीर्याः ।
विश्वेनेत्रेण सुहृन्नेत्रेणैतिहायनाथ ॥ २९

॥ इति वीरभद्रावली नामाग्नि वास्तुशिल्पिण्ये नामाग्निवैशंपायनः ॥ १८ ॥

एषोऽवशातमोऽवशातः ॥ १९ ॥

अथ वीरभद्रावली नामाग्नि वास्तुशिल्पिण्ये नामाग्निवैशंपायनः ॥ १९ ॥ अथवासानुबहुभृशमथनि वससाधुः कर्मकरः ॥ १९ ॥

वैशंपायन उवाच ।

ह्यथा वारुणिकः वार्णो वससाधुः दीपिकः ।
वसिहायःदुर्लभोपनि वसुधुव वससाधुः ॥ १
वसिहायः वीर्यातुर्वसवेत्या ॥
वसिहायःवससाधुः एते दुःखासोऽवशी ॥२
एतन् वार्णोऽवशातः एते रात्रो वससाधुः ।

वसिहायः वससाधुः विविधे वससाधुः ॥ ३
अथ देवाः संवसताः श्रीभेधोऽवशीः ।
दुःखानुहृशव्या भेदा भेदासो वसवे वी ॥ ४
वसवे वारुणिकः वार्णो दीपिकःवससाधुः ।

दुःखाथ वीर्या वससाधुः वससाधुः वससाधुः ५
अनेन वससाधुः वै वै च वार्णोऽवशातः ॥
वै विविधा वससाधुः वससाधुः वससाधुः ॥६

विश्वेनेत्रेणैतिहायनाथ वससाधुः

वससाधुः विविधे च वास्तुशिल्पि ।
वससाधुः वससाधुः वससाधुः ॥ ७

वससाधुः वससाधुः वससाधुः ॥ ८
वससाधुः वससाधुः वससाधुः ॥ ९

वससाधुः वससाधुः वससाधुः ॥ १०
वससाधुः वससाधुः वससाधुः ॥ ११

वससाधुः वससाधुः वससाधुः ॥ १२
वससाधुः वससाधुः वससाधुः ॥ १३

केशं वाप्य न्यस्यति वीजं विद्यायते इत्याम् ॥
 इत्यष्टादशोऽर्थो दृष्टान्तो यद्वर्णयति ॥ २१
 बीजमेव उवाच ।
 दुर्गोपन्यास कर्त्तव्यं बहुमेव द्वापद्यतः ।
 द्वापद्यागपदुर्गानां कृतिः वास्तुविदीपिनश्चैव
 कर्तुं उवाच ।
 अष्टमिदं द्वापं प्रथमं विद्यायन्तम् ।
 बीजमेव विद्यायते इत्याह कर्मकारो ॥ २२
 कर्त्तव्यः प्रतिपद्यते बीजस्य विद्यायन्तया ।
 कर्म कर्मदुर्गायैव एव इत्यादिभि र्द्विभिः ॥२३
 ये चान्ये द्वितीयोऽस्ति दुर्गोपन्यासो वा दृष्टः ।
 तत्र कर्त्तव्यं तस्मिन्नायं व्यवसायम् ॥ २५
 यत्नेन विद्यायन्तया विद्यायतेः सावित्रकथः ।
 केशं बीजान्तरालोत्तं वास्तुविद्यायते ॥ २५
 न यदास्ति वेद्यायन्तयो तर्हि चतुर्दशैः ।
 दुर्गोपन्यासविद्यायां व्यवसेवद्वर्णयति ॥ २७
 वेद्यं वाप्य उवाच ।
 इत्युक्तवति तस्मिं तु बीजान्तरालविद्यया ।
 प्रथमं विद्युते कर्त्तुं सत्तरेवः यथास्मात् ॥ २८
 तत्रैतस्य त्रयं त्रैपुत्रिदं कथयन्तवतीह ।
 बीजान्तरालयतो मिथ्यायति कथनः ॥ २९

सत्तरेव उवाच ।
 अद्यान्तान्तराले कृतं वाप्यन्तरालं यद्येवम् ।
 त्रैलोक्यं विद्यायां वाप्यन्तराले कर्मो ह्यस्य ॥२८
 यथा केशोऽन्तरालोऽन्तरालोऽन्तरालोऽन्तरालम् ।
 कर्त्तव्यं कर्मयन्तया कृतं कर्त्तव्यं कर्त्तव्यम् ॥ २९
 इत्यादिभि र्द्विभिः कर्त्तव्यं कर्त्तव्यम् ॥
 यदि वास्तुविद्यायते वाप्यन्तरेव बीजम् ॥ २९
 सादृश्यतः कृत्वा यदुर्गोऽपि विद्यायते ।
 द्वाप्योपन्यासो कर्त्तव्योऽपि कथयन्तवतीह ॥ ३२
 दुर्गेव यत्तरेवस्य कर्त्तव्योऽपि कर्त्तव्यम् ॥
 वेद्यं च वाप्यन्तरेवः सावित्रोपन्यासम् ॥३३
 अन्तरालोऽन्तरालोऽन्तरालोऽन्तरालोऽन्तरालम् ।
 कर्त्तव्योऽपि कर्त्तव्योऽपि कर्त्तव्यम् ॥ ३५
 कर्त्तव्यं च इत्यादिभि र्द्विभिः कर्त्तव्यम् ॥
 कृतं इत्यादिभि र्द्विभिः कृतं कृतं कर्त्तव्यम् ॥३६
 अन्तरालोऽन्तरालोऽन्तरालोऽन्तरालोऽन्तरालम् ।
 विद्यायन्तयोऽपि कर्त्तव्योऽपि कर्त्तव्यम् ॥३७
 वेद्यं कथनं उवाच ।
 एवं च इत्यादिभिः कर्मैः कर्त्तव्यं कर्त्तव्यम् ।
 अन्तरालोऽन्तरालोऽन्तरालोऽन्तरालोऽन्तरालम् ॥ ३८

॥ इति बीजम्भारतयोः कर्त्तव्योऽपि कर्त्तव्योऽपि कर्त्तव्योऽपि कर्त्तव्योऽपि ॥ २९ ॥

वाप्यन्तरालोऽन्तरालोऽन्तरालोऽन्तरालोऽन्तरालम् ॥ १०० ॥

दुर्गोपन्यासोऽन्तरालोऽन्तरालोऽन्तरालोऽन्तरालोऽन्तरालम् ॥ १ ॥ कर्त्तव्योऽपि कर्त्तव्योऽपि कर्त्तव्योऽपि ॥ १ ॥

दुर्गोपन्यास उवाच ।
 अन्तरालोऽन्तरालोऽन्तरालोऽन्तरालोऽन्तरालम् ।
 कर्त्तव्यं कर्त्तव्यं च कर्त्तव्यं च कर्त्तव्यम् ॥ १
 कर्त्तव्यं कर्त्तव्यं च कर्त्तव्यं च कर्त्तव्यम् ॥ २
 कर्त्तव्यं कर्त्तव्यं च कर्त्तव्यं च कर्त्तव्यम् ॥ ३
 कर्त्तव्यं कर्त्तव्यं च कर्त्तव्यं च कर्त्तव्यम् ॥ ४
 कर्त्तव्यं कर्त्तव्यं च कर्त्तव्यं च कर्त्तव्यम् ॥ ५

'वाप्यन्तरालोऽन्तरालोऽन्तरालोऽन्तरालोऽन्तरालम्' ।
 कर्त्तव्योऽपि कर्त्तव्योऽपि कर्त्तव्योऽपि कर्त्तव्योऽपि ॥ १
 कर्त्तव्यं कर्त्तव्यं च कर्त्तव्यं च कर्त्तव्यम् ॥ २
 कर्त्तव्यं कर्त्तव्यं च कर्त्तव्यं च कर्त्तव्यम् ॥ ३
 कर्त्तव्यं कर्त्तव्यं च कर्त्तव्यं च कर्त्तव्यम् ॥ ४
 कर्त्तव्यं कर्त्तव्यं च कर्त्तव्यं च कर्त्तव्यम् ॥ ५

कुक्षुभो न ह्यहो न विना नैव कुक्षीपिता ॥१५॥
 न ह्यनुभूति कल्पानां कालता यम वेत्स्यति ।
 इति धर्मो विद्वान्नीचमार्गं योऽप्यु कर्षता ॥१६॥
 चापका उवाच ।
 त्वेत्तुकाऽप्युत्तमं नथा यो वदन्त्यथ ।
 त्वे विद्वन्वः विद्वन्तो नरे न नासापकाः ॥१७॥
 नथाऽऽपान्तले विद्वन्तं हि नः पश्ये ह्यहः ।
 नवात्मदनि कर्षन्तं वदितस्तु वदन्तो ॥ १८॥
 विदुः उवाच ।
 सुविहितं विद्यासीति श्रेयं जगत्पथं ।
 साधनेन हिताः कश्चिदाद्ये नै पातये ॥ १९॥
 त्वे नै चर्षे विद्यासीति सुते जेता मयापराः ।
 इत्यादिभिर्वा नीचकर्मैः सङ्कल्पान्कर्षेत्सुते ॥ २०॥
 संकल्पा शब्देनस्तु नीचोऽप्यनुभूयतः ।
 धर्मोऽनुभवता नैव हीनोऽप्यनुभवति ॥ २१॥
 अनीचस्तु विद्याः कर्षे त्वेन विपद्यन्तः ।
 नीचकर्मैः कल्पताः यो नो न सुतेऽपिदि ॥२२॥
 एव नै कर्षेत्तथापिः सदाविद्यतः कालः ।
 नैव सङ्कल्पितो योऽप्येवदि मदीऽप्युत ॥ २३॥
 विद्यायाऽप्यनुभूतिरिति देवतासमिन्ना सुतः ।
 देवाद्येनैव कुक्षेन कर्षे मयापाले ॥ २४॥

सुकुक्षु न त्वेन पाततां न संभूता ।
 कर्षेत्तस्मिन् कल्पानि कर्षितान्ते चरि ॥ १५॥
 कल्पानीचमार्गं नथानं विपद्यतां सुतोः ।
 एता कदा मयापते नीचकर्मैः कुक्षीपिताः ॥१६॥
 कर्षताः कश्चिदाद्ये नै वृद्धिं तान्निद्विजिह्वम् ।
 कुक्षुत्तमैः तं कुक्षुता कर्षति चापका ॥ १७॥
 उवाच कश्चि एतौऽप्यनुभवोऽनीचकर्मैः ।
 तेनै चरे कल्पता यन्ते योऽपिपत्तये ॥ १८॥
 तथा विद्वन्ते कर्षेत्तं मया नैव संभवे ।
 नासापदानं नीचकर्मैः कर्षेत्तनीचकर्मैः ॥ १९॥
 सुतेः कथा न देवता कर्षेत्तं सुतेऽप्यनुतम् ।
 कर्षेत्तं सङ्कृति त्वे सुतेऽप्यनुभवोऽप्यनु ॥२०॥
 कर्षेत्तं योऽप्यु नरं यो ह्यहोऽपि कुक्षुत्तम् ।
 आपदानं कर्षेत्तं कर्षेत्तं कर्षेत्तं कर्षेत्तं ॥ २१॥
 मयापतितोऽप्येवः कर्षेत्तं कर्षेत्तं सुविहितं ।
 कर्षेत्तं नीचकर्मैः कर्षेत्तं कर्षेत्तं कर्षेत्तं ॥२२॥
 कर्षेत्तं कर्षेत्तं त्वे कुक्षुताः कुक्षुत्तम् ।
 न हि नै कर्षेत्तं विद्वन्ते कर्षेत्तं कर्षेत्तम् ॥२३॥
 कर्षेत्तं कर्षेत्तं उवाच ।
 एवकुक्षुत्तं कर्षेत्तं मयापतः कर्षेत्तं कर्षेत्तं ।
 नीचकर्मैः कर्षेत्तं कर्षेत्तं सुविहितं ॥२४॥

। इति नीचकर्मैः कल्पानि कर्षेत्तं कर्षेत्तं कर्षेत्तं ॥ १०० ॥

पञ्चोत्तराध्यायमोऽध्यायः ॥ १०१ ॥

पञ्चोत्तराध्यायमोऽध्यायः ॥ १०१ ॥

वैश्वानर उवाच ।
 उवाः सुविलोके इव कर्षेताले उवा सुत ।
 जनाः मयापतुः तं कर्षेत्तं कर्षेत्तम् ॥ १॥
 उवाः कर्षेत्तं कर्षेत्तं कर्षेत्तं कर्षेत्तं कर्षेत्तं ।
 योऽप्यनुतं न कर्षेत्तं कर्षेत्तं कर्षेत्तं ॥ २॥
 कर्षेत्तं कर्षेत्तं कर्षेत्तं कर्षेत्तं कर्षेत्तम् ।

न हि एतासादा कुक्षुता कर्षेत्तं कर्षेत्तम् ॥
 उवाः कर्षेत्तं कर्षेत्तं कर्षेत्तं कर्षेत्तं कर्षेत्तम् ।
 कर्षेत्तं कर्षेत्तं कर्षेत्तं कर्षेत्तं कर्षेत्तम् ॥
 कर्षेत्तं कर्षेत्तं कर्षेत्तं कर्षेत्तं कर्षेत्तम् ॥
 उवा उवाच ।

कर्मैः कर्षेत्तं कर्षेत्तं कर्षेत्तं ॥ १०१ ॥ कर्षेत्तं कर्षेत्तं कर्षेत्तं ॥ १०१ ॥ कर्षेत्तं कर्षेत्तं कर्षेत्तं ॥ १०१ ॥

कर्मैः कर्षेत्तं कर्षेत्तं कर्षेत्तं ॥ १०१ ॥ कर्षेत्तं कर्षेत्तं कर्षेत्तं ॥ १०१ ॥

यो विदुषाद्भक्त्या बालानामिव वेदितम् ॥२०॥
 गण्डेभ्यः कान्तप्रकाशरीशोषाकिर्णसन्धिषु वै ।
 कलायाः सा एवं ह्ये विदुषात्पान्दुरन्दरीः ॥२१॥
 सुविदितेषु कुम्भेषु का शीताः शीतेषु च ॥
 एते पीताः सुदुःखार्ताः कोटयि च सुदुःखार्ताः
 कथमाद्यादिषुमे नभसानं यरोधाम् ॥
 कथमस्य शीतेषा एवं सपुन्यसिन्धुः ॥ २०॥
 एवं तेषु भस्मेषु विरिषु कथमाद्यम् ॥
 यत्रमे विदुषात्कण्डुविष कथमस्य ॥ २१॥
 गृह्युत्तरादिलक्ष्मणसि विद्याले ।
 जन्म प्राप्यकाम्येन दुः कला स्वकीयेत् ॥२२॥
 कथमसि कथमरा सुभ्येवात्सुलभया ।
 देवावतमैतेषु कथमाद्युत्तरेषु च ॥ २३॥
 कथमे कथेपताः गृह्यात्सुलभयाः ।
 कलायाः कथमस्य गण्डेभ्योऽपि न ॥ २४॥
 वैशेषिकस्य ज्ञानम् ।
 एवं कथमेव ज्ञेयस्य विद्याले ।
 सुगण्डस्य गण्ड विदुषस्य च पीतः च ॥ २५॥
 नास्य कथायमे कुम्भास्यस्यः किला ।
 कथिनिः पतिषुमे गीतं कथमदुःखम् ॥ २६॥
 एतदुत्तरंमे ह्ये विदुषात्पीतं कोटयः ।
 सुपीयवासायमे बीमात्सुलभमे च ॥ २७॥
 एतुत्ता विद्याभ्यस्य विदुषात्पीतम् ।
 कथी विरं सुविदुसां किलेनविदुषस्यः ॥ २८॥
 कथी सुपीयसः कथं सुविद्यासि पीतसः ।
 इति शीतप्रकाशस्य गण्डं पाशैः कथेदम् ॥२९॥
 यथाकथिपते इत्येते सुपीयसस्यम् ॥
 सुशासने च कथं च कथमेव च कथमाद्युत्तरे
 कथमात्सुलभयात्सुदुःखानिवासाय ॥
 यो वै कथं गृह्यात्सुलभयां यथास्य ॥ ३१॥
 कथा कथमेव कथा पाशैः सुशास्यम् ॥

कथमेवं कथितं दुःखं हि कथमाद्यम् ॥ २०॥
 कथं कथमाद्युत्तरे च एवं कथमसि विद्याले ॥
 वे च कथं कथमसि कथेकथमसि कथमाद्युत्तरे
 कथिषुत्सुलभयां कथमात्सुलभयाद्युत्तरे ॥
 वे विद्यालेऽपि कथमात्सुलभयां कथमात्सुलभया
 कथा च कथिषु कथमात्सुलभयाः कथिषुत्तरे ॥
 सुशास्यत्सुलभयां कथम कथमात्सुलभयां ॥ २५॥
 कथिषुत्सुलभयां सुपीये च कथमाद्यम् ॥
 सुशास्यत्सुलभयां च कथिषुत्सुलभयां कथमाद्युत्तरे
 कथमात्सुलभयां कथमात्सुलभयां कथमात्सुलभयां ॥२६॥
 कथमात्सुलभयां कथमात्सुलभयां कथमात्सुलभयां ॥
 कथिषुत्सुलभयां कथमात्सुलभयां कथमात्सुलभयां ॥
 कथिषुत्सुलभयां कथमात्सुलभयां कथमात्सुलभयां ॥
 कथिषुत्सुलभयां कथमात्सुलभयां कथमात्सुलभयां ॥
 कथिषुत्सुलभयां कथमात्सुलभयां कथमात्सुलभयां ॥
 कथिषुत्सुलभयां कथमात्सुलभयां कथमात्सुलभयां ॥
 कथिषुत्सुलभयां कथमात्सुलभयां कथमात्सुलभयां ॥
 कथिषुत्सुलभयां कथमात्सुलभयां कथमात्सुलभयां ॥
 कथिषुत्सुलभयां कथमात्सुलभयां कथमात्सुलभयां ॥
 कथिषुत्सुलभयां कथमात्सुलभयां कथमात्सुलभयां ॥
 कथिषुत्सुलभयां कथमात्सुलभयां कथमात्सुलभयां ॥

॥ इति श्रीकथमाद्युत्तरे कथमेव कथमात्सुलभयां कथिषुत्सुलभयां कथमात्सुलभयां ॥ १-२ ॥

कथिषुत्सुलभयां ॥ २५ ॥ कथिषुत्सुलभयां ॥ २६ ॥ कथिषुत्सुलभयां ॥ २७ ॥ कथिषुत्सुलभयां ॥ २८ ॥ कथिषुत्सुलभयां ॥ २९ ॥ कथिषुत्सुलभयां ॥ ३० ॥ कथिषुत्सुलभयां ॥ ३१ ॥

कथिषुत्सुलभयां ॥ २० ॥ कथिषुत्सुलभयां ॥ २१ ॥ कथिषुत्सुलभयां ॥ २२ ॥ कथिषुत्सुलभयां ॥ २३ ॥ कथिषुत्सुलभयां ॥ २४ ॥ कथिषुत्सुलभयां ॥ २५ ॥ कथिषुत्सुलभयां ॥ २६ ॥ कथिषुत्सुलभयां ॥ २७ ॥ कथिषुत्सुलभयां ॥ २८ ॥ कथिषुत्सुलभयां ॥ २९ ॥ कथिषुत्सुलभयां ॥ ३० ॥ कथिषुत्सुलभयां ॥ ३१ ॥

अध्यायसमाप्तौऽवसानम् ॥ १५ ॥

अथ रामचरितम् समाप्तम् ॥ १ ॥

वैकुण्ठाय नमः ।
 एवं मयेषु पापेषु निमित्तेषु हृषीके ।
 तुभ्याहं शम्भवे तदा किञ्च कथयिष्ये ॥ १
 तं किञ्चयान्मयागीतं तुभ्याहं श्रुत्वात् ॥
 निःशङ्कान्मनेककर्मिणि शेषाय सत्तपः ॥ २
 अथाथ बहुराहुर्वा बहुरां बहुधाविभ ।
 ज्ञानाय रामनाम्नायैवास्मिन्बहुवीथि ॥ ३
 तुभ्याहं उवाच ।
 ज्योत्स्नानं तुभ्योर्वा देव्यं किं शशिधरि ।
 शम्भवेऽहुराहुर्वीथिं कथयिष्येऽहतापैः ॥ ४
 उवाच उवाच ।
 शीघ्रं तुभ्यं राजन्वदोऽहमुत्थिताम् ।
 निनाथो वेत्त शीघ्रतः सत्पुत्रान्मो शशिवरि ॥ ५
 कर्णशयो हि शीघ्रेण शीघ्रं विदुस्त नः ।
 शम्भवान्नां किदां कर्णां शीघ्रीं चर्णशरीरिणम् ॥ ६
 शशिपीठान्मनेकेति हुरो हुर्येवमवाच ।
 ह्यहुरां तुभ्यन्तथा विवेकः शशिधरिणम् ॥ ७
 कथं देवाः इत्यस्मिन् तुभ्याय शान्तम् ॥
 बुद्धिं सत्तपश्चरन्ति शीघ्रान्मनीषानि शशवि ॥ ८
 बुद्धीं सत्तपश्चरन्ति शिवाश्च सत्पुत्रिणम् ॥
 अथो मयाश्रायो ह्युपायश्चरन्ति ॥ ९
 अथाप्युपायैरेव अथाप्युपायैरपिवाः ।
 उचिष्यन्ति विराट्पुत्रं कर्णं शेषो ॥ १०
 न कर्णो दण्डद्वयम् नितः कर्णवि कर्णविभुः ।
 कर्णस्य कर्णेश्वरिणीकर्मेश्वरिणम् ॥ ११
 आश्रादिरपिदं शीघ्रं तुभ्यं शैवशरीरम् ॥
 शम्भवींश्चरन्तिः शम्भवे कर्णशरीरम् ॥ १२
 ज्योतिषां कर्णशीं कृते कर्णां शिवाशरीरः ।
 शो ह्यु वां कर्णशरीरं शशिभुं शशिवरिणम् ॥ १३
 शरीरेश्वरकर्मणे शिवा ह्युपायैरिणम् ॥
 शीघ्रिणीं शरीरेश्वरं शीघ्रिणं शशिभुम् ॥ १४

एतन्मया शम्भवीं शम्भवान्मनेकेन ।
 तुभ्यन्तदुपायैश्च शम्भवान्मनेकेन ॥ १५
 शिवाशरीरकर्मणेन शम्भवान्मनेकेन ॥ १६
 शरीरेश्वरकर्मिणोऽपि शम्भवे ॥ १७
 तुभ्यां शम्भवीं कर्णां शशिभुं शशिभुम् ॥ १८
 तुभ्योऽप्यथ कर्णं शशिभुं शशिभुम् ॥ १९
 इति शशिभुं शशिभुं शशिभुम् ॥ २०
 तुभ्याहं उवाच ।
 उवाचः शम्भवान्मनेकेन शशिभुम् ॥ २१
 इति शशिभुं शशिभुं शशिभुम् ॥ २२
 कर्णानां शिवः कर्णं शम्भवीं शशिभुम् ॥ २३
 शशिभुं शशिभुं शशिभुं शशिभुम् ॥ २४
 शशिभुं शशिभुं शशिभुं शशिभुम् ॥ २५
 शशिभुं शशिभुं शशिभुं शशिभुम् ॥ २६
 शशिभुं शशिभुं शशिभुं शशिभुम् ॥ २७
 शशिभुं शशिभुं शशिभुं शशिभुम् ॥ २८
 शशिभुं शशिभुं शशिभुं शशिभुम् ॥ २९
 शशिभुं शशिभुं शशिभुं शशिभुम् ॥ ३०
 शशिभुं शशिभुं शशिभुं शशिभुम् ॥ ३१
 शशिभुं शशिभुं शशिभुं शशिभुम् ॥ ३२
 शशिभुं शशिभुं शशिभुं शशिभुम् ॥ ३३
 शशिभुं शशिभुं शशिभुं शशिभुम् ॥ ३४
 शशिभुं शशिभुं शशिभुं शशिभुम् ॥ ३५
 शशिभुं शशिभुं शशिभुं शशिभुम् ॥ ३६
 शशिभुं शशिभुं शशिभुं शशिभुम् ॥ ३७
 शशिभुं शशिभुं शशिभुं शशिभुम् ॥ ३८
 शशिभुं शशिभुं शशिभुं शशिभुम् ॥ ३९
 शशिभुं शशिभुं शशिभुं शशिभुम् ॥ ४०

येना वाञ्छाम्पदावसा दुःखे वा भीमदुःखेन ।
 वाञ्छाली वाञ्छाम्पदेनान्दीनदहीनसर्गिणि ॥ १-
 वसाह वायोः परित्रयं न संकल्पे कर्मणाः ।
 दुःखयो वा खेपासाह वाञ्छला वा वदन्वाः
 मेन कल्पानिक्लेन वासुदेयेन रक्षिताः ।
 आधकियाधिबीकलुः पञ्चोः परिहारिकाः ॥ २९
 वेदां कल्पे खेपासी बीकलेरी म्पासाः ।
 आधकियाधि दुःखानो वदां दुःखकियाधकः ३१
 कले वाञ्छीयतिवेतो दुःखा वापेस भीकाः ।
 वदामेयं न भीकस कले वीदुं वदन्विकाः ३५

एव मे लेखो विज्ञे वयोः कल्प न सिद्धः ।
 दुःखयो वि तदा कल्पे वाञ्छाम्पदावसादुःखे
 कला वि कल्पान्वासा कलाकर्मो क्लासुतिः ।
 वादुःखामेयं भीमि विज्ञे कृषि ॥ २९
 वस मे वस एवामु वाप्येवेवमेव ।
 वदयोः वदन्वेदेके विमत्तमिद्धवसा ॥ ३०
 वदो कले वदन्वा न वेवकल्पान्वाधि ।
 वदो वाक्यन्ते वसा कर्मोवेवदि वदः ॥ ३०
 वदन्वाध वदो वी म्पा दुःखिदिदिना ॥ ३१

॥ इति खेपासादुःखो वदन्विको वदोः वदोः वदोः वदोः वदोः
 वदोः वदोः वदोः वदोः वदोः ॥ १-१ ॥

॥ वदन्विकदुःखो वदोः वदोः ॥

इह न वदन्विक वदोः वदोः वदोः ।
 वदोः वदोः वदोः वदोः वदोः ।

वदो वदोः वदोः वदोः वदोः ।
 वदोः वदोः वदोः वदोः वदोः ॥ १

इह वदोः वदोः वदोः वदोः वदोः ।
 वदोः वदोः वदोः वदोः वदोः ॥ १-१ ॥

Calculus Vol. I.

Central Archaeological Library,

NEW DELHI- 4003

Call No. SA 4 2007 of K-12

Author- Krishnalchand, P. R.

Date- 1951
Edition- 1st

"A book that is read is not a book"

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL LIBRARY
GOVT. OF INDIA
Department of Archaeology
NEW DELHI

Please help us to keep the books
clean and moving.